

ARGIA

2004ko abenduaren 5a
LXVII. urtea
1.969 zenbakia
3,20 euro

MIGUEL CASTELLS

larrun 81

Ofizioko abokatua

JOSE SARAMAGO
"Gaurko gatazkak ez
dira atzoko armekin
irabaziko"

Azaroko Zutabe
eta Belodromoko
proposamena

Zertan da gaur
demokrazia
parte-hartzailea?

01969

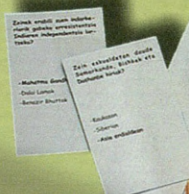
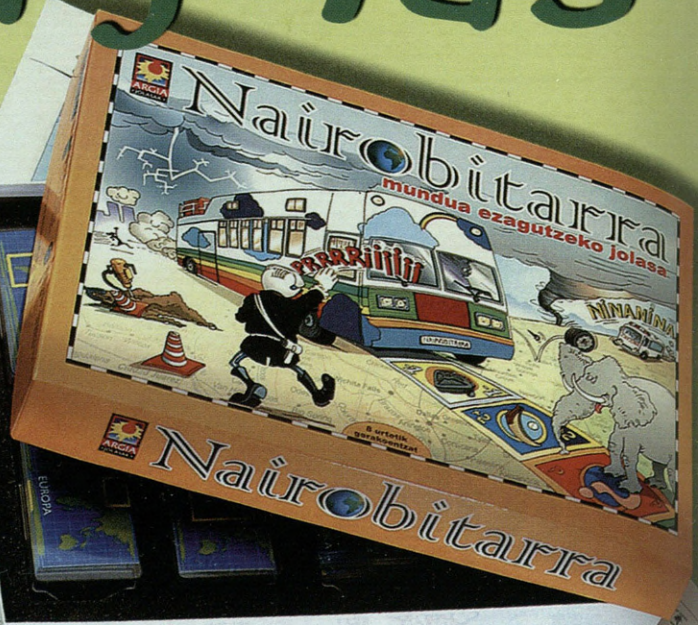

Nairobitarra rekin bidaia jolas

"Nairobitarra: mundua
ezagutzeko jolasa" k
tokian tokiko
bitxikeriak
ezagutzeko aukera
eskaintzen dizu.

38 €

Aukeratu
kontinentea,
ibilbidea, bofa dadoa
eta ekin bidaiari.

8 urtetik
gorakoentzat

asteko gaia

• Demokrazia parte-hartzaileagoa.

UNAI BREA / NAGORE IRAZUSTABARRENA

4

pertsonaia

• Eduardo Gil Bera: "Lehen geure buruaren mespretxua genuen, orain hiperespezialak gara".

MIEL ANJEL ELUSTONDO

12

gaiak

• Genetika. Antzinako Europaren azken gordelekua ote gara? UNAI BREA

18

iritziaren leihoa

• Gora Pro Nobis: ASISKO URMENETA

21

• Beti da egun berriaren bezpera.

RAMON ETXEZARRETA

22

• Los Santxez. XABIER MENDIGUREN ELIZEGI

23

• Luparekin: Iruzur fiskala.

JUAN MARI ARREGI

24

• Txandan: Inperioaren kontraerasoa.

KARMELO LANDA

25

• Hiruko txikian: Torturapean.

J.M. OSTOLAZA

25

• Azaroko hostoak: ANJEL LERTXUNDI

26

• Pobreak gara, baina... KOLDO ALDALUR

28

erdiko kaiera

• Jose Saramago: "Gaurko gatazkak ez dira atzoko armekin irabaziko". JON ALONSO

29

• Ezpalak: KATIXA GARATE

36

• Argitalpenak: Pablo Sastreri galdezka.

PILAR IPARRAGIRRE

38

• Denbora-pasak

40

• Ihesi: Aturri III. Erdi Aroko Done Jakue bideetan bizikletaz.

ASIER AGIRRESAROBÉ / MUSKILDA TELLABIDE

42

• Makina bat kontu. JABIER AGIRRE, JAKOBA ERREKONDO, JOXERRA AIZPURUA

46

• Sukaldean: Ganbak plantxan.

HASIER ETXEBERRIA / DAVID DE JORGE

48

termometroa

• ETaren azken Zutabe eta Belodromoko proposamena. XABIER LETONA

50

• Urretxu eta Zumarragako euskara. Zaharrenen ahozko altxorra ondorengoei CDan utzia.

AINHOA LENDINEZ

54

• Bero-beroan

56

azkena

• Begirunetik begirunera.

JOSEMARI VELEZ DE MENDIZABAL

58

Demokrazia parte-hartzailea, herritarrek erabakietan zuzenago parte hartzea, alegia, EHUKo hainbat irakaslek azken urteotan aztertutako gaia da. Teoriaz gain, gertuko hainbat herritara jo

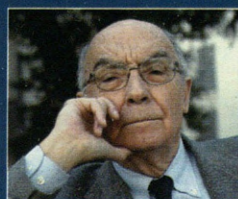
dugu adibide praktikoen bila: Amoroto, Bera edo Donostiako sistemak bildu ditugu, baita Eibar, Ildarduia edo Zestoako erreferendumen berri eman ere. 4

Demokrazia parte-hartzailea

Jose Saramago

Idazle hurbila

Jose Saramago idazle portugaldarra elkarriketatu du Jon Alonsok. Orain gutxi Nobel saridunak plazaratutako *Ensaio sobre a Lucidez* nobela izan dute hizpide nagusi. Ezkerraren ideia faltaz eta norberaren ideieiko kritiko izan beharraz ere jardun dute ARGIArako eginiko elkarriketan. 29

Luparekin

Juan Mari Arregi

24

ZUTABE

Azaroko Zutaberen edukiak

Belodromoko proposamena ezagutzera eman ondoren zabaldu zuen ETak azaroko *Zutabe* eta beste zenbait dokumentazio. Horren ondoren haizatu da eztabaida: ETak aintzat hartzen ote du Batasunaren proposamena? *Zutabe* horren zenbait edukiren laburpena jarri dugu orrialdeotan. Ondorioak irakurlearen esku. 50

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagire, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Kike Amonariz. Harpidetak: Aratz Aranburu. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Kortza. Publizitatea: Iñigo Txinburreta, Aloña Sorraluze. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarde. HELBIDEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi: Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 569 476000. Faxa: 569 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA: Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 118 euro. Ipar Euskal Herria: 143 euro. Espainia: 118 euro. Beste atzerriak: 150 euro. Airez: 235 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagañia Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Argazkia: Karlos Corbella.

• ASTEKO GAIA •

Demokrazia parte-hartzaileagoa

Euskal Herriko Unibertsitateko irakasle eta ikasle talde batek demokrazia parte-hartzaileaz ikertzen jardun du azken urteotan. Gizarte eta Informazio Zientzia Fakultateko hainbat sailerako kideak dira, hain justu, lan hori egiten ari direnak, eta gurekin berba egin dute demokrazia parte-hartzaile kontzeptuak bere baitan gordetzen duenaz. Demokrazia parte-hartzaile saiakerak ez daude ordezkagarritasunean oinarritzen den sistemari kontrajarriak; indarrean dauden demokraziak osatu eta hobetzeko bultzatzen da herritarren parte-hartze zuzenagoa.

Teoriaz gain, praktikara hurbildu gara hainbat udalerritan martxan jarri diren sistema parte-hartzaileagoak ezagutzeko: Amoroto, Bera, Donostia...

Azkenik, gai zehatzen inguruan azken asteotan hainbat herri eta auzotan burutu diren erreferendumak izan ditugu hizpide.

UNAI BREA

DEMOKRAZIA hitz soila ez omen da nahikoa honezkero. Orain, abizenak behar ditu. Demokrazia ordezkatzailerik esaten zaie, barbarako, gure inguruan indarrean dauden ereduak (edo parlamentu-demokrazia, edo liberala, edo...). Azkenaldian, asko hitz egiten ari da beste demokrazia mota batez: demokrazia parte-hartzaileaz, alegia. Sarritan, eredu biak kontrajarritzat agerrarazten dira. Edo behintzat, bereizitatzat. Haatik, mugak lausoak dira; gauzak ez dira zuriak ala beltzak, EHUn gaia ikertzen dabilen taldeko kideen iritziz.

Asier Blas, ikerlarietako bat, gaiari buruzko tesia egiten dabil oraintxe. Beraren ustez, "demokrazia parte-hartzailea ez da letra handitan jartzeko hitza. Askotan, demokrazia parte-hartzailea jartzen da mutur batean eta ordezkagarritasunean oinarritutakoa beste batean, besterik ez balego bezala. Baina lerro bat dago bi mutur horien artean. Lerro horretan alde batera edo bestera egiten den heinean, sistema parte-hartzaileagoa izango da, edo parte-hartze gutxiagokoa".

Parte-hartzaileagoa diotenak hobe dio. Demokrazia parte-hartzailea ez da orain dugunarentzako alternatiba, munduan —edo Mendebalde deritzon honetan behinik behin— nagusi den ereduak ontzeko bitartekoa baizik. Hala, askok egiten dute demokrazia parte-hartzailearekin bat, hitzez behintzat. Bestelako kontua da hitz horiei zer nolako edukia ematen zaien. Gogoan izan behar da, gainera, ekimen parte-hartzaile gehienak instituzioetatik jaio direla, itxura batean haren sustraiak herrian daudela pentsa litekeen arren.

Erne erabilerak maltzurerekin!

Hitzekin kontuz ibili behar da, erabiltzearen poderioz azkar galtzen dute-eta jatorrizko esangura. Rafa Ajangiz irakasleak ohartarazten duenez, "munduko bankuek aurrekontu parte-hartzaileak gomendatzen dituzte, beraz pentsa". Baliteke "demokrazia parte-hartzailea" hitzak batere aurrerakoiak ez diren ideiak zilegitasunez janzteko erabiltzea. Egin egiten da, izan ere. Erreferendumak eta herri kontsultak egitea parte-hartze adierazleak izaten dira, baina Europako zenbait herrialdetan —Suitzan eta Irlandan, kasu baterako—, emakumeek bozkatzeko eskubidea galarazteko edo dibortzioak legez kanpo irauteko erabili dira.

Asier Blasen ustez, demokrazia parte-hartzailea bi ildo desberdinetatik dabil. "Bata, Europan nagusi dena, historikoa da. Betidanik bideratu da parte-hartzea, gehiago ala gutxiago. Baina askotan, jarrera atzerakoiekin eusteko erabili da". Tradizio horren adierazpiderik behinena erreferendumak dira.

"Aurrekontu parte-hartzailea", brasildar kalitate labela

Udaletxe askok dauzkate aurrekontu parte-hartzaileak, baina ez darabilte "aurrekontu parte-hartzaile" marka, nolabait esateko. Hori Brasilgo Porto Alegre hirian sortu zen, 1989an; urte hartan, Partido dos Trabalhadores (Langileen Alderdia) delakoak irabazi zituen alkatetzarako hauteskundeak, eta auzo batzarrak antolatzen hasi ziren. Horietan, aurrekontuetarako lehentasunak ezarri eta horien araberrako proposamenak egiten ziren. Gero, auzo-etako ordezkariak elkartzen ziren, horietatik zeintzuk proposamen onartzen ziren erabakitzeke. Formula laster zabaldu zen Brasilgo beste hiri batzutar, eta gaur egun, esaterako, indarrean dago hamabi milioi biztanle daukan São Paulon.

Ezkerrean Brasilgo Porto Alegreko irudi bat eta eskuinean São Paulokoa. "Aurrekontu parte-hartzaile" labela Porto Alegren sortu zen 1989an. Sistema parte-hartzaileagoak herri txikietara mugatzen ez direla frogatzen du São Paulok, 12 milioi biztanleko hiriak.

Bigarren ildo, azken hamabost urteetan edo zabaldu dena, Latinoamerikatik dator. "Honek bai, helburu eraldatzaile eta jarrerak ideologiko argiak ditu", dio Blasek. Eredu honen lanabes nagusia herri-batzarrak dira, eta aurrekontu parte-hartzaileak dira, behar bada, bere adierazpiderik aipagarriena. Goiko koadroan eman dizuegu horien berri zehatzagoa.

Idea bat azpimarratu nahi dute gure solaskideek: demokrazia parte-hartzaileak, gaur egun ezagutzen dugun bezala behintzat, ez du sistema aldatzen. Inaki Barcena gure hirugarren mintzakideak dioenez, "ez gara ezer asmatzen ari, demokrazia parte-hartzaile saioak Erdi Arotik egon dira eta". Gaur egungo kinkan, berriz, mundu globalizatu hau zuzentzen duten

indar neoliberalak aurre egiteko tresnatzat ageri zaigu –edo agertu beharko litzaziguke–, Barcenaren aburuz. "Erabaki garrantzitsuak merkatuak hartzen ditu. Nork diseinatu ditu, bestela, energia-politika, azpiegiturak...? Demokrazia parte-hartzaileak herritarrek erabaki horietan esku hartu ahal izatea proposatzen du, hain zuzen. Egia da hainbat eskakizun geldiarazteko erabil daitekeela, baina baita ere egoerari oldartzeko".

Euskal Herriko eredu bat: Amoroto

Sarri, demokrazia parte-hartzaileak udal mailari lotuta ageri da. Eta udal txikiei, zehatzagoak izateko. Euskal Herrian bertan, biztanle kopuru txikia daukaten herrietan aurki daiteke parte-hartze adibide gehien (eta ez gutxi).

Donostia, aurrekontu parte-hartzaile bila

Azken urteotan, Donostiako Udaletxea herritarren parte-hartzeak sustatu nahian dabil hiriar dagozkion erabakietan: inkestak, auzokide batzarrak, auzoetako behar-tokiak... Orain, gainera, aurrekontu parte-hartzaileak garatu nahi dituzte, Porto Alegreko ereduari begira beti ere, Odon Elorza alkateak adierazi digunez.

"Iaz arte egiten genuen bakarrik aurrekontuen edukia- ren berri ematea zen, iradokizunak egiteko aukera zabal- duz –dio Elorzak–, baina ez zen nahikoa". Hortaz, udaletxeak urrats txikiak egitea erabaki zuen. "2003an,

hiritarren 46 ekimen sartu ziren 2004rako aurrekontuetan –jarraitu du alkateak–; horiek beteko direla hiritarrek zein teknikariek osatutako segimendu-batzordeak bermatzen du. Aurten, berriz, dagoeneko zabalik dago elkarte nahiz hiritar soilek 2005erako aurrekonturako proposamenak emateko epea. Teknikariek proposamenok aztertuko dituzte eta hiritar batzorde batek lehentasunak ezarriko ditu; hala adosten diren proposamenak udaletxeko talde politikoek eztabaidatuko duten aurrekontu-proiektuan sartuko dira".

Amoroto: benetako herri zerrenda udal hauteskundeetarako

Amorotoko biztanleek ez dute behin bozkutzen udal hauteskundeetan, hirutan baizik. Hauteskunde data ofiziala baino hiru hilabete lehenago egiten dute lehenbizikoa, Maribi Ugarteburuk alkateak azaldu duenez: "Herriak lau auzo dauzka; herritar bakoitzari zerrenda bat bidaltzen zaio, bere auzoan 18 urtetik gora dauzkaten biztanle guztien izenekin. Bakoitzak hiru izen markatu behar ditu zerrenda horretatik, eta bozketa egiten da". Auzo bakoitzean bozka gehien eskuratu duena udal hauteskundeetara aurkeztuko den behin-betiko zerrendara joaten da zuzen.

Ondoren, beste zerrenda bat osatzen da auzo bakoitzean bozka gehien jaso duten hurrengo hiru herritarrekin. Zerrenda horretatik, berriz ere, hiru pertsona aukeratu behar ditu amorototar bakoitzak; "bigarren itzuli" horretan bozka

Maribi Ugarteburu, Amorotoko alkatea.

gehienez hartzen duten hiru lagunek osatuko dute udal hauteskundeetarako zerrenda. Ondorengo hirurak ordezkariak izango dira.

Amoroton denek dute oso argi hori dela aurkez daitekeen hautagaitza bakarra. Gero, aukera egongo da hari bozka emateko, bozka zuria emateko edo abstentziorako. Baina azken horrek ez du arrakastarik izaten, udal hauteskundeetan %90etik gorako parte-hartzea egoten da eta.

Azkenik, alkatea aukeratu behar da. Hori udaletxea osatzeko aukeratuak izan diren zazpi lagunei dagokie, bakoitzaren gogoia eta aukerak aztertuta. Egia esan, inork ez du hautatua izan nahi, "baina herritar guztiek onartzen dute egokitu dakiekeen betebeharra dela. Izan ere, badago oso berreratuta daukagun kontzeptu bat: udaletxean daudenak herritarren ordezkari zuzenak izan behar dira".

Amoroto udalerrri bizkaitarrekoa, esaterako. Han, herri batzarra da aginte organorik garrantzitsuenetakoa, eta tradizioz izan da hala, Maribi Ugarteburu alkateak gogorarazi digunez: "Harrigarria begitantzen zaigu gure herri batzar sistemak atentzioa ematea, guretzat oso normala delako. Betidanik ezagutu dugu, eta ohitura horri jarraibidea eman besterik ez dugu egiten, naturaltasunez".

Normalean, urtean behin egiten dira herri batzarrak Amoroton. Ez dago data zehatzik, baina urte amaieran izaten dira beti. "Kultur Etxean egiten ditugu, -dio Ugarteburuk-, domeka eguerdiz, meza ostean, orduantxe elkartu daitekeelako jende gehien". Parte hartzea polita da: herriak dauzkan 380 biztanleetatik, 60 inguru joaten dira batzarrotara. Gehienak, adinekoak. "Gure gabezia bat gazteak ezin erakartzea da, baina igartzen da jendeak urteetan aurrera egin ahala gehiago parte hartzen duela".

Batzarretan, udaletxeak -hori ere herriak zuzenean aukeratutakoa, aparteko koa droan azaltzen denez- urtean egindakoaren berri ematen du: zertan erabili den dirua, zer geratu den egiteke... Ondoren, herritarrek galderak eta eskaerak egiten dituzte. "Udaletxeak

konpromisoa hartzen du han agertzen diren gaiak lantzeko, eta zer edo zer erabakiz gero -batzutan, ez ohiko batzarrak egiten dira gai garrantzitsueni buruzko eztabaidak egiteko- udaletxeak ez du atzera egiten. Batzardostutakoa bete egiten da".

Euskadiko Nekazalturismo eta Landa-etxeak

"Goza ezazu egonaldi lasai batetaz,
naturarekin harreman zuzenean,
Euskadiko Nekazalturismo edo Landa-etxe batean"

Nekazalturismo Elkartea • Kursaal, Zurriola etorbidea, 1 • 20002 Donostia
Tel.: 902.13.00.31 Faxe: 943.32.67.00
agroturismo@nekatur.net • www.nekatur.net

Jon Abril, Berako zinegotzia "Herriarrek diseinatzeko dute arloan arloko plangintza"

Berako udaletxea dugu Euskal Herrian dauden demokrazia parte-hartzailearen adibideetako bat. Herri nafar horretako kultur zinegotzia, Jon Abril, beratarrek udalgintzan esku hartzeko daukaten bitartekoez mintzatu zaigu:

Nola hasi ziren batzorde irekiak Beran?

Orain 25 urte, frankismoaren ondorengo lehenengo udalekin batera, honelako esperientziak Euskal Herri osoan nahiko zabaldua egon ziren. Baina gurean bederen segidan etorri zen gainbehera, eta filosofia hari eutsi zion batzorde bakarra Kultura Batzordea izan zen. Aurreko legegintzaldian beste batzorde batzuetara eramane nahi izan zen, baina nahiko herren geratu zen; Kulturaz gain, Kirol Batzordea eta Euskara Batzordea soilik aritu ziren ondo. Legegintzaldi honetan, azkenik, sakondu nahi izan dugu honetan, eta orain udaletxeko zortzi batzordeak irekiak dira. Gutxi goraberehera, 120 herriarrek hartzen du parte horietan –Beran 3.700 lagun bizi dira guztira–, eta beraiek diseinatzeko dute arloan arloko plangintza. Zinegotziek proposamenak eramane dituzte, baina sarritan goitik behera eraldatzen dira proposamen horiek.

Aurrekontuak parte-hartzearen bidez diseinatzeko dira, ezta?

Bai, batzorde bakoitzak bere aurrekontua osatzen du. Baina hori udaletxearen aurrekontu osoaren %40 inguru baino ez da. Orain urrats bat gehiago eman nahi dugu, eta aurrekontu osoa izan dadila parte-hartzaileagoa. 2005eko aurrekontuak prestatzen hasitako zorian gaude, eta orain arte zinegotzien esku baino egon ez diren alderdietan (inbertsioak eta abar) batzordeek zeresana eduki dezaten ahaleginduko gara. Eta aurrekontu osoa modu horretan egin ezin badaiteke ere, bai bederen zati handi bat.

Demografiak ezarritako mugak gainditu

Honaino ailegatuta, alderdi demografikoa aipatu behar dugu ezinbestean. Bistan da errazagoa dela giza talde txikiak antolatzea handiak baino, eta horregatik, eremu geografikoa zenbat eta handiago izan, orduan eta zailagoa ematen du parte hartzeko bitartekoak ezartzea. Eta erabaki beharrekoak ere garrantzitsuagoak direnez instituzioen eremu geografikoa zabalago bihurtu ahala, pentsa liteke demokrazia parte-hartzaileak herri txikien kudeaketan daukala muga. Nola lortu, esate baterako, probintzia oso bateko biztanleek politiken diseinuan parte hartzea? Eta estatu batekoak?

EHUko ikertzaile taldeak, alabaina, muga horiek gainditzeko posible dela uste du. Egia da Euskal Herrian ditugun parte-hartze adibide gehienak –uste baino ugariagoak– herri txikietan ematen direla, baina frogatuta dago hiri handietan ere bitartekoak ipin daitezkeela. Hamabi milioi biztanleko hiri batean posible bada, nola ez da izango milioi eta erdi daukzan Bizkaian, adibide bat ematearren? "Bitartekoak ipintzea aski da, eta egon badaude", dio Iñaki Barcenak.

Zelangura, irakasleak normalizat jotzen du demokrazia parte-hartzaileak udal mailan edukitzea indar gehien, "herriarrek hurbileneko arazoez kezkatzen direlako lehenbizi". Horrek dakarren arriskua, Asier Blasen ustez, nolabaiteko elkartzasun eza sortzea da: "Jende askok ez du errauskailurik nahi etxe ondoan, baina Mozanbiken ipintzen badute, primeran". Hego Amerikatik datozen mugimenduek, hain zuzen, arazoen ikuspegi orokorra edukitzearen garrantzia azpimarratzen dute, baina Europar urrunago omen gaude pentsamolde horretatik.

Benetako demokrazia al da gurea?

Demokrazia herriaren gobernua bada, begibistakoa ematen du parte-hartzaileagoa den heinean demokratikoagoa ere badela. Orduan, sistema ordezkatzailerik hutsa demokrazia izan daiteke? "Ez", erantzun du Blasek. "Status quoaren defendatzaile nagusietako batek, Rober Dahl politologoak, argi eta garbi dio gaur egungo sistema hau ez dela demokrazia, partitokrazia baizik. Hori bai, sistemarik hoberena dela aldarrikatzen du jarraian". Zalantza datorkigu berehala: demokrazia parte-hartzaile esaten zaion hori ez ote da, azken batean, partitokrazia parte-hartzailea? "Guk ez dugu esango nolakoa izan behar duen demokrazia leku bakoitzean", dio Blasek zuhurtziaz, "Brasilera batekoa izango da, Parisen beste batekoa, eta euskaldunok ere geurea beharko dugu. Lan zamatsua egin beharko da horretarako". Ez dakigu Blasen hitzek gure galderari erantzun dioten, baina behintzat gauza bat geratu zaigu argi: asko dago egiteke. ■

Herritarrek bai ala ez diotenean

NAGORE IRAZUSTABARRENA

EIBARKO TXONTA auzoko 215 etxebizitza jabeek auzoa eraberritzeko proiektuaren inguruko erreferendumean euren boza eman zuten joan den urriaren 17an. Industria eta etxebizitzak nahasirik dauden auzunea erauzi eta zerbitzu auzo berria eraikitzea zen asmoa. Baina proiektuak aurrera egiteko %70eko baiezkora behar zuen eta aldeko 133 botoak ez ziren nahikoa izan.

Boluetako Proiektuak ere Bilboko auzo horretako zoru industrialak aprobetxatzea du helburu, bertan etxebizitzak eraikitzeko. Hainbat proposamen aurkeztu zitzaizkien bilbotarrei eta urriaren 6tik 22ra zabalik egon zen karpan informazioa lortu eta botoa emateko aukera izan zuten, baita postaz eta Internet bidez ere. Herritarrek hobetsitako proiektua eramango dute aurrera eta Boluetan 1.100 etxebizitza inguru eraikiko dira, horietatik 700 bat babes ofizialekoak.

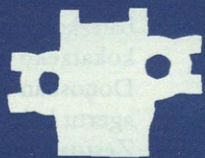
Arabako Ilarduia herrian azaroaren 7an egin zen La Leze inguruan egin nahi zen kaltzita mehategiaren inguruko erreferenduma. Proiek-

tuaren enpresa bultzatzaileek egun batzuk lehenago proposamena atzera botako zutela esan arren, Ilarduia biztanleek erreferendumarekin aurrera egitea erabaki zuten. 45 botoetatik 36 ezezkoak izan ziren. Erreferendumaren emaitzak mehategiaren proiektuaz arduratzen diren enpresei bidaltzeko asmoa agertu zuten, "gure iritzia piperrik ere ez zaiela inporta jakin arren", Rodrigo Lopez de Arroiabide Ilarduia administrazio-batzarreko lehendakariaren hitzetan.

Herriarren ahotsa entzunaraztea ez baita beti erraza. Erreferendum hauen emaitza kontuan izateaz gain, hauen prestaketak ere sortzen du tirabirarik. Hasieran aipatutako Txonta auzoko erreferendumaren ondoren, Eibarko alkatetzatik, auzoko bizilagunen jarrera ezkorra salatu zen. Hauek, aldiz, auzoa eraberritzearen aurka ez zeudela argitu nahi izan zuten, baina Eibarko Udalak ezarritako erreferendumaren arauekin ez zeuden ados: Udalak ezarri zuen erabakia hartzeko beharrezko portzentajea -%70-, auzoan alokairuan zeudenei eta lokal komertzialen jabeek ez zien bot eskubiderik eman eta Udalak erabaki

Asteotan hainbat herritan hauteskunde egun berezia izan dute. Herritarrek gai zehatzen inguruan euren iritzia emateko aukera izan dute erreferendumbide z. Eibarko Txonta auzokoek eta Bilboko Boluetakoek hirigintza kontuetaz eman dute iritzia. Arabako Ilarduia aldiz, ezezkoa eman diote mehategi bati. Eta hil honen 12an, zestoarrei erraustegiaz galdegingo zaie.

Argitalpen honen edizioan lankide:

kutxa

gizarte ekintza

JUANAN RUIZ / ARGAZKI PRESS

Arabako Ilarduia herriko 45 hautesleek La Leze inguruan kaltzita mehategi bat egiteko proiektuari buruz euren iritzia eman zuten azaroaren 7an. Aurkako 36 bozka izan ziren eta aldeko 6.

zuten urriaren 17ko data. Hainbat auzokideren ustez, erreferenduma egiteko goizegi zen, euren ustez proiektuak hainbat argi-ilun zituelako eta bozkatzaileei informazioa falta zitzaielako.

Informazio ezak kezkatu zituen Zestoako biztanleak ere. Gipuzkoako Foru Aldundiaren eta Mankomunitateen erraustegiak eraikitzeke planaren berri prentsan izan zuten eta bertan ikusi zuten erraustegia Zestoan kokatzeko aukera bazela. Informazioa biltzen eta hitzaldiak antolatzen hasi eta errauste plantak, zaborraren arazoari konponbidea emateaz gain, ingurumen eta osasun arazoak ekar ditzakeela ikusi zuten. Udal ordezkariak erraustegia ipintzearekin ados zeudela ikusita, ia 100 herritar bildu ziren Urola Kosta Bizirik plataforma sortzeko. 3.000 sinaduraren babesa lortu eta plataformak Udalera jo zuen erraustegiaren inguruan herritarrei hitza eman behar zitzaiea eskatzera. Uztailearen 24an pleno berezia egitea lortu zuten. Pleno aretoak gainezka egin eta bozgorailuak jarri behar izan zituzten kanpoaldean, bertaratutako herritar guztiek plenoa jarrai zezaten. Erreferenduma egitea erabaki zen orduan, baina kontsulta hori nola egin behar zuten zen kontua. Batetik, galdera zehatza erabaki behar zen. Plataformak galdera zuzena proposatu zuen herritarrek errauste planta nahi ote zuten, bai ala ez. Udalak ez zuen galdera hura onartu eta aurrerago berea proposatu zuen: Aldundiaren eta Mankomunitateen plana onartu ala ez, erraustegirik aipatu gabe.

Dataekin ere gorabeherak izan dira. Plataformak irailean edo urrian egitea proposatu zuen, Udalak data atzeratzea nahi zuen bitartean. Kontsulta antolatzeak ekartzen duen lana argudiatuz, datorren urteko otsaila ere proposatu zuen, Europako Konstituzioaren inguru-

ko erreferenduma aprobetxatu eta data berean egiteko.

Azkenean erreferenduma abenduaren 12an izango da eta galdera zehatza honakoa: "Zaborraren arazoaren aurrean, erraustetan oinarritzen den Gipuzkoako Foru Aldundia eta Mankomunitateen planarekin ados al zaude?". 18 urtez gorako zestoar guztiek herriko kaskoan, Aizarnan, Arroa Goian eta Arroa Behean osatutako mahaietan bozkatzeko aukera izango dute goizeko 09:00etatik arratsaldeko 17:00etara, Zestoako Udalak jakinarazi digunez.

Bitartean plataformak herritarrei ahalik eta informazio gehien helarazteko lanean dihardu. Baina erraustegia ziurrenik Donostiako Aritzetan kokatuko zela jakinarazi zutenean, erraustegiaren aurkako mugimendua nolabait lasaitu egin dela onartu dute. Lehenago aipatu dugu, herritarren parte-hartzearen arriskueta bat elkartasun eza sortzea dela, herritarrek gertueneko arazoez soilik kezkatzea. Arazoen ikuspegi orokorra edukitzearen garrantzia aipatu dugu eta horri heldu diote Zestoan. "Ez dugu erraustegirik nahi ez Zestoan, ez inon" dio Urola Kosta Bizirik plataformako Agurtzane Azpeitiak. Horregatik, erreferenduma mantentzea erabaki zuten, horrek ekar ditzakeen ondorioekin. Planari baiezkua emango balitzaio, erraustegia Zestoan kokatzeko aukerak indarra har lezake berriro, Donostian alkatetza Aritzetak aukeraren aurka agertu baita orain arte. Ezezkoa emanez gero, Zestoako zaborrak ez lirateke erraustegira eramango, nahiz eta beste udalerrri batean kokatuta egon, eta bide berriak jorratzen hasi beharko lukete zaborraren arazoari aurre egiteko. Herritarrek erabakietan parte hartzea, eskubidea izateaz gain, erantzukizuna ere baita. ■

whatever you say, Basque
esanak esan Euskara
Dígas lo que dígas Euskera
Egal was du sagst sag es auf baskisch
Quoi que tu dises Euskara

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

HABE

Eduardo Gil Bera

«Lehen geure buruaren mespretxua genuen, orain hiperespezialak gara»

Eduardo Gil Berak eztabaidazale izena du bazterretan, nahiz euskaraz ari denean, nahiz gaztelaniaz. Ordea, ika-mika hotsik gabe jardun du azken aldian, itzulpen lan mardulean murgildurik, isil eta bakean. Oraindik orain, berriz, Gaztelaniazko Euskadi Literatura saria irabazi eta haren etxeko aldaba joka hasi zaizkio bateko eta besteko kazetariak. Idazle eta itzultzaile zailduarengana hurreratzeko aitzakia.

MIEL A. ELUSTONDO

Argazkiak: Dani Blanco

Jendeak badu Eduardo Gil Beraren berri, ezagutzen du zure izena. Besterik da izanari dagokionez. Zure atean jotzeko beldur da hainbat lagun... Nik uste dut klíxea dela. Uste dut. Diote: "Hau etorri duk Tuteratik gure letretara. Hori eskertzekoa da, derrepente horrelako tipo bat, Tuteratik euskalduna! Ematen dik gainera jantzia dagoela, badakiela. Baina hasi duk hiperkritiko eta ganberro xamar eta, ixil! Gustatzen ez bazaio joan dadila bere eremura, utzi guri geure baratztea. Ongi etorri portatzen bahaiz". Uste dut klíxea dela hori, eta sumatu dut anitzetan. Ni ez naiz inondik etorri, ni hemengoa naiz; Sarriren kontrakoa, hark "Ni ez naiz hemengoa" dio; eta nik: ni hemengoa naiz. Euskara da nire hizkuntza.

Joseba Sarrionandiarekin baduzu istorioa...

Sarri ezagutu nuen 75-76an, Durangon. Bera izandu zen nik ezagutu nuen lehen euskaldun letratu. Harrituta geratu nintzen. Bazen Laia alderdia, eta bazuen buletina, *Sugarra* izenekoa. Han eskribitzen zuen Sarrik. Bera zen hango... manager ez, baina hor nonbait. Oso tipo sinpatikoa zen. Ni denbora hartan Bartzelonan ibiltzen nintzen estudiatzen eta banituen Durangoko lagun batzuk. Haien bidez ezagutu nuen Sarri. Euskaldunak ginen, baina ez nekien nola eskribitzen ahal zen euskaraz. Oroitzen naiz denbora hartan banituela apunte batzuk, esaldi batzuk apuntatuak: "Ezmentzezakeen saldu, ezmentzezakeen egin...". Gisa horretako esaldiak, baina ez nuen munta-

NORTASUN AGIRIA

Eduardo Gil Bera 1957an jaio zen Tuteran. Familia erroak ditu Baztanen eta zain horiei loturik bizi da Narbarten. Sormen handikoa, nobela eta saiakera landu ditu, noiz euskaraz, noiz gaztelaniaz. Hainbat itzulpen lan ere argitaratu ditu. Behin baino gehiago gertatu da eztabaida iturri, ohiko iritziak defendatze-tik aparte. Gaztelaniazko Euskadi Saria jaso du aurren, *Historia de las malas ideas* lanagatik, eta gure zibilizazioan ongi erroturik dauden uste eta ideiak irauliz.

tze hori zertan zen ikusten, ez nekien hitzak nola banatu. Ikusten nuen Sarrik nola eskribitzen zuen eta pentsatzen nuen: "Benetan egiten ahal da! Honek badik nuantze bat, bere matiza, erdaraz ez dagoena". Baina ez nuen ikusten. Eta denbora hartan bertan leitu nuen lehenbiziko aldiz Mikel Zarate. Hura izan zen nire lehenengo maisua deklinabidean eta euskararen muntatze hori deskubritu zidana. Publikatu berria zuen *Bizkaieratik baturantz*, *Euskal deklinabidea*. Nik bizkaierarik ez nekien

deus ere, baina betiere hainbat etsenplu agertzen baitziren, enetako izugarritzko altxorra zen. Harekin hasi nintzen, eta *Umeen-deia* liburuekin...

Beldur pixka bat ekarri dugu, nola hartuko ote gintuzun. *Historia de las malas ideas*, Euskadi Saria irabazi duen liburuan aztertzen duzun gaie-tarik bat, beldurra, mundua mugiarazten duen motorretako bat da, ala?

Bai.

Ortodoxia

"Badugu egunkari bat, bakarra, euskaraz. Ez dago bezero-rik aski bizpahiru izateko. Eta zergatik egunkaria justuki irakurtzearekin sumatzen duzu ortodoxia bat beti enkaratua topiko horietara? Gu garelako hiperespezialak eta besteak guri gaizki begira, inbidiaz beterik bizi direla. Siple erraten dut, baina hiperortodoxia hori beti hor dago, kasik apezgo batek muntatua... Hori pena emangarria da, zeren puskaz ere aberasgarriago litzateke bestela bizitzea. Zergatik justuki beti afera bera ibili behar dugu ahotan harturik?"

Beldurra ez dela lagun ona esango nuke...

Baina beldurrik gabe ez dago inteligentziarik. Inteligentzia administratzeko biderik onena da beldurra. Badaude beste bide batzuk, etsipena, krudelkeria... beldurretan oinarritutako inpulsoak dira betiere. Giza espeziea da beldur handiena izateko ahalmena duen animalia. Gizakiak ahalmen hori baitu, horri esker da gizaki.

"Administratu" erabili duzu, eta hitz goxoegia iruditzen zait. Blokeatu ere egiten duela esango nuke nik, mundua kontrolatzeko erabiltzen dela... Bai, beldurrak blokeatzen ahal gaitu, mugatu, zenbait gauza txarretara bultzatu. Horregatik erraten dut "administratu". Beldurra izaten ahal da erregai bat, ez dakit konparazionea sobera ongi paratua izan den, baina izaten ahal da azeleratzeko bidea, edo desastrea. Horregatik erraten dut Neanderthalek bazuela gure espezieak baino beldur handiagoa eta, justuki horregatik, inteligentzia handiagoa, krudelkeria handiagoa... Baina izaten ahal da nire teoria bat, besterik gabe.

Beldurrak galarazten dio askori zure atea jotzea.

Denetarik bada. Nire atea ez dute jotzen etortzen ez direlako. Besterik gabe. Hobeki esplikatze beharko nuke luze jo. Izandu zen *Egunkariaren* afera ere. Patziku Perurenaren *Trapuan pupua* libu-

ruan ere agertzen da. Eskribitu nuen artikulua bat *Ustezko euskal literatura* edo horrelako izenburu bat zuena, *Egunkariaren* agertu ez zena. Zentsuratua. Eta *Ostielan* agertu zen, 11. zenbakian. Han erraten nituen gauza batzuk, Atxaga aipatuz, izenik gabe baina edozeinek jakinki, eta Kontseiluko jefea, Mendiguren. Nik frogatzen nuen Mendigurenek alemanetik itzuli omen zuen Nietzcheren *Zaratustra* benetan espainoletik itzuli zuela, zeren bakarrik espainoletik abiatutik egiten ahal zen oker jakin bat —okerrak edozeinek egiten ahal ditugu, hamalau mila segundoko—, eta erraten nuen puskaz errazago zela Kontseiluko jefea izatea ezen ez behar den gisan lan egitea eta itzulpen fidela egitea. Denbora hartan, *Klasikoak* bilduma horretan itzultzaileak hagitz ongi pagatuak ziren, espainolak baino puskaz ere hobeki. Nik sekula ez dut hainbeste kobratu euskaraz, oso diru-sari onak ziren. Baina izan zintzo eta egin gauzak benetan! Hori da kontu bat. Gero, aipatzen nuen hitzaldi poetiko bat, Atxagarena: "house" erraten dugu "etxe", eta "stone", "harri". Eta Londresen irakurri omen zuen

hitzaldian "harri": "stone", eta "house": "etxe". Hori txorrada bat da. Eta zein meritu dauka gure solasak horrela izatea? Hondarrean tontoarena eginen dugu! Gu, Harri Arokoak garelako. Oritzen naiz Jon Sarasuaz, iaz, Donostiako bertsolari, trovadore eta repentisten biltza-

"Ni ez naiz inondik etorri; Sarriren kontrakoa,

hark 'Ni ez naiz

hemengoa' dio; eta nik:

ni hemengoa naiz. Euskara da nire hizkuntza".

Liburu ona

"*Historia de las malas ideas* liburuaren pretentsioa da hori irakurri eta gero zorrotzago begiratu ahal izatea gauza batzuei, edo diferente. Ez dakit noren errandena —ez da nirea—, liburu ona dela, testutik begirada goratu eta mundua ez dela lehen bezala erakusten dizuna, edo beste nabardura batekin ikusarazten dizuna, diferente".

rean. Adierazpen kulturala izan zen eta ongi da. Baina oroitzen naiz Sarasuaren bertsoak, erdaraz, adieraziz Neolitikotik hona hizkuntza bera dugula, milaka urtekoa. Hori, hasteko, seguru gezurra dela zeren Sarasua hasiko balitz solasean duela mila urteko euskaldunarekin hitzik ere ez lioke harrapatuko. Benetan baldin bazen euskara bat! Eta zer, baldin eta egia balitz Neolitikoko kontu hori ere, eta zer! Hori da gure funtsa? Eta besteek gu hain espezialak garelako zanzatu nahi gaituzte? Izaten ahal da, baina hori ez da gure zerarik inportantea.

Zer da, beraz, egin behar duguna?

Lan egin, fidelki. Baina klixexa esplotatu? Aski da. Mugimendu pendularra suertatu da. Lehen, geure buruen mespretxua genuen, baserritarra

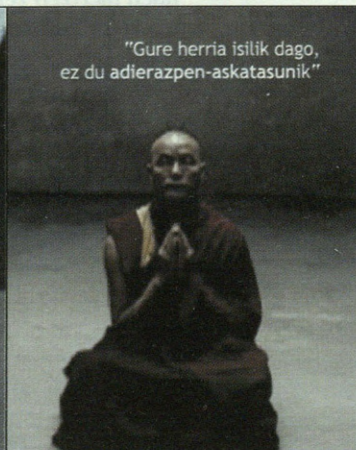
tontoa dela, hau eta hori. Orain beste muturrean gara: gu gara hiperespezialak eta besteek inbidia digute eta horregatik daude gure kontra. Gauza horiek ere existitzen dira, egia da. Kontua da bi artikulua horiek egin nituela eta muntroa egin nintzela gero, euskararen kontrakoa! Euskal kulturaren kontrakoa! Horrek ez du ez buru ez buztanik.

Lana aipatu duzu behin eta berriz. Horrek du garrantzia, zure irudiko...

Bai, ez dugu exijitu ez espero behar nobelista on bat agertzea, zeren hori esplikagaitza den fenomeno da. Suertatzen ahal da genio bat, edo talentuko norbaitek egiten du nobela on bat edo zernahi, baina ezin da hori exijitu. Ongi da hori existitzea, artista onak, nobelagile onak, baina

"Gure bizimodua askoz ere zailagoa da berdintasun eskubiderik gabe"

"Gure herria isilik dago, ez du adierazpen-askatasunik"

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

geure hizkuntzan bizitzeko eskubidea

Bizkaiko Foru
Aldundia
Kultura Bera
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

gure
artean!
euskaraz

hori, suertatzen ahal zaigu, edo ez. Berriz, itzulpenetan adibidez, seriozki lan egitea da inportantea. Eta benetan. Hori beharrean, hemen gauzei aurre egin zaie hiperortodoxia batetik.

Esango nuke Nafarroan dela heterodoxiarik handiena: zu zeu, *Korrok* literatura aldizkariko lagunak, zenbait joera politiko... Zuen ikuspegia ez da ortodoxiarena. Zergatik Nafarroan?

Izaten ahal da kasualitate hutsa. Bilbon ere eza-gutzen ditut batzuk, bizkaitarrak, ez oso ortodoxoak. Baina izaten ahal da kasualitatea, edo izaten ahal da denok badakigulako, inkontzienteki bada ere, eredu dagoela toki batean, Gipuzkoan, eta gipuzkoano medio horrek baduela segurtasuna, segurtasun fiktizioa, bera dela eredu, eta eredugarria, gauza anitzetan. Duela gutxi suertatu nintzen Larragan, euskal toponimo bat hiper klaro, eta bazen han kartel bat paratua erraten zuena huteskundeetako ekitaldi batean Arzallusek azalduko zuela zer zen "euskal" izatea... eta gero banatuko zituela jendeen artean txapelak! Txapelak! Baina txapela duela gutxi arte erabili baita Larragan bertan, baita erdaldunek ere! Zer erran nahi du horrek? Modu anekdotiko eta karikatur-eskoan existitzen da, baina ez da karikatura bakarrik, karikaturatik haratago doa. Zergatik behar du Gabiriak, edo Errezilek, Narbartek baino eredugarriago? Eta, zertan? Edo zergatik? Denok dugu kaskoan ideia hori, nahiz eta modu askotara artikulatzen ahal den.

Aitzakia baliatu dizut Narbartera etortzeko: saria. Gaztelaniazko Euskadi Literatura saria irabazi duzu *Historia de las malas ideas* liburuarekin. Azalean bertan, hauxe diozu: "Gizarteak mendekua du oinarri. Nazioak, herriak, leinuak, inperioak, erlijioak, kulturak edo klaseak hura beraien baitan arautzen eta bermatzen den moduaren arabera definitzen dira". Lehenengo irakurketan, bat-batekoan, mendekuaren apologia egin nahi ote zenuen egon nintzen...

Ez dakit apologia den, ez naiz horretan sartuko ze ez naiz inor hori esateko. Irakurleak du hitza. Ni saiatu naiz apologia ez egiten, deskribapena baizik... Mendekuak konnotazio makur hori duenez, mendeku partez jar dezagun "ordaina". Mendekua edo ordaina gauza bera dira. Baina eman dezagun "ordaina", gainera, erabiltzen baita: "Etorriko zaio ordaina" esan ohi da. Gizarte batek, erlijio batek administratzen du ordaina. Mendeku edo ordain, gauza bera da.

Mendeku da legez kanpoko berehalako ordain saiakera, ez zibilizatua.

Mendebaldeko zibilizazioaren balioak direnak azpikoz gora jartzen dituzu liburuan: beldurra, gorrotoa, mendekua... esanez gure gizartearen oinarri ditugula, besterik esaten badugu ere.

Eufemismoen gerra da. "Mendeku, gaizki errana da". Ez, gaizki errana ez, ongi errana da, baina konnotazio espezifikoak ditu eta ez dugu baliatu nahi. Beste solas batzuk hartzen ditugu. Mendebaldeko zibilizazioa erran duzu baina zibilizazio guztietan suertatu da hori, zibilizazioa baita inpultso horiek kanalizatzeko

modua; bestela, bakoitzak berea egiten badu ordaina edo mendekua hartzeko momentuan ez dugu elkarrekin egoten ahal. Ezinezkoa da. Kanalizatu behar da indar hori. Horregatik gizarte hiperzaharretan, hebreoen aitzineko gizarte, adibidez, bazen Go'el

izeneko pertsonaia bat, gero Jainkotua, mendeku hartzailea zena, funtzionario bat horretaz arduratzen zena. Orain puskaz konplikatugogak dira gauzak, badira epaileak, poliziak... Gizarte zaharretan bazen bat, horren ardura zuena, Ala izena eman, Jainkoa izena eman... Mendeku hartze hori muntatzeko maneretan oinarritzen dira oraingo diferentziak. Eta ez dut diferentzia hori mespretxatu nahi, zeren puskaz ere hobeki egoten gara hala, ezen ez horrela. Oinarrian gezurra eta ordaina direla erran nahi dut, ez bertzerik. Erraten ahal da beste modu batean ere: bazen Bernard Fontanelle, XVIII. mendeko moralista bat, erraten zuena: "Kuraia galduko genuke baldin eta ideia faltsuetan oinarrituko ez bagina".

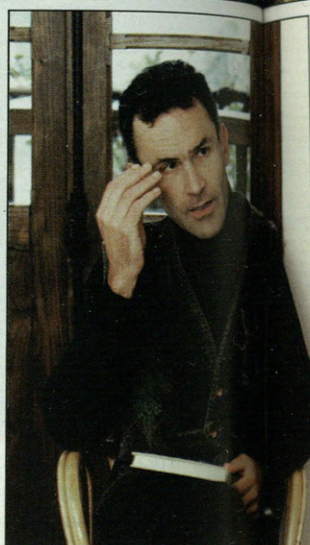
Zerk eraman zaitu liburu honen egitera? Ideia okerrok aztertzeak, beharbada?

Duela urte anitzetik hona datorren kontua da. Nik ez nuen ulertzen zergatik erraten den "belaunaldi" hitza, hain hitz plastikoa, "belaun", eta agerikoa. Banuen kezka. Latinez, *genus, generatio*... erro berekoak ematen dute. Baina

hiztegiek diote ezetz, eta indoeuroparrek ere ezetz. Adituek ere, gauza bera. Horixe nuen gogoan. Gero, ohartu nintzen saxoieraz *kneen* zutela, *knee* solasaren aitzinekoa. Atzera joz, bi solasek etorki bera dutela jakin nuen. Eta gure erabilera berbera zuten. Itzulpen zaharretan ere, ingelesez, "zazpigarren belauna" erabiltzen zuten, notarioetan ere hitz bera. Hortik abiatu nintzen. Gero aitaren irudia nola anto-

"Beldurrik gabe ez dago
intelligentziarik.
Intelligentzia
administratzeko biderik
onena da beldurra"

"Denok dakigu,
inkontzienteki bada ere,
eredua toki batean
dagoela:
Gipuzkoan"

latu zen ikusi nuen. Ikusi nuen bazela ase ezinezko ordain baten bilatzea. Hasteko, emeak erditzen dira, begi-bistan dagoena; sortzen dute bizia. Arrek ez. Beraz, arren artean bazen desoreka bat, eta hori ez bazen arintzen, edo aitaren irudia asmatzen —eta asmatzen ez ezik goratzen eta intzentsatzen—, makurra ez zen konponduko. Jabetu nintzen izandu zirela bi irtenbide, eta horiek gabe ez zen zibilizaziorik. Eta pentsa noizko kontuak diren hauek.

Zein ziren, bada, azalpen horiek?

Esplikazioetan, bata zen *covada*, erditu ondoko etzanaldia, emeak pairaturiko min berak zituelako itxura egiten zuen arrak, lasaitze aldera. Arra emearen min horretan partaide agertzen zen taldearen aurrean. Emeak arra bera ere zaintzen zuen, mainak egiten zizkion. Hori zen irtenbide bat. Gizarte horietan, aitzak puskaz ere indar gutiago zuen. Toki anitzetan erabiltzen zen irtenbide hori. Aitaren irudia asmatu zuten. Gehienetan gizarte politeistak ziren, emeak puskaz ere indar handiago zuten bertan, eta hor agertu zen amazonaren mitoak. Emeak agertzen ziren gerretan, eta erromatarrek, juduak eta horiek harritu ziren. Erditu ondoko etzanaldia zen lehen irtenbidea, beraz.

Eta beste azalpena?

Beste irtenbidea "espiritualagoa" zen. Sortu berri den hauraren hartzea eta belaunen gainean paratzea, errito magikoa eginez. Lege erromatarrean erraten zen belaunetara goratua ez den haurra ez dela haurra, emaztekiaren haragi puska besterik. Aitzak haurra belaunetara goratzearekin hartzen zuen haurrak bere izatea. Hortik abiatu nintzen: arraren ordain egarri hori arintzeak zuen inportantziatik. Izan ere hortik abiatu eta asmatu dira Jainkoa, aitaren figura eta beste. Hori izan zen nukleoa. Gero etorri da liburua.

Nork hitz egin lezake gure herrian gai hauen gainean? Edo zeure buruarekin ari zara berriketan eta gogoetan?

Mendekua oinarri

"Irailaren 11ko erasoa eta gero, teleikusleek zer espero zuten? Mendekua. Nondik etorriko ote zen mendekua. Bonbaketa, blokeoa... era bateko edo beste-ko zantpatzea espero zuten. Inork ez du mendekua aipatuko, zuzenbidea erranen du, edo dena dela, baina bada-kigu zertan den. Ordaina artikulatzea da afera, baina denek dakigu mendekua datorrela. Hagitz ongi dakigu".

Bertsoa

DOINUA:
ESPAINIAN BEHERA

Egunkariarena
kasu soila al zen?
Ortodoxia ez al da
edonon azaltzen?
Ez ote gera ari
kasuak ugaltzen
eta gure indarrak
alferrikan galtzen
geure burua geure
buruari saltzen?

Aitor Mendiluze

Ez da egoki neuk erratea, baina belaunaldi solasaren erranahia inork ez du horrela esplikatu. Itsusia da neure burua goratzea. Denok gara espezialak eta heterodoxoak. Eta, justu kontrakoa, denok gara normal eta hiperruntak gauza anitzetan edo gehienetan. Gai hauetan ari direnetan bakarrenetakoa naiz la, espeziala? Bai, baina beste batzuek ¹ gai batzuk aztertzen eta azaltzen di-

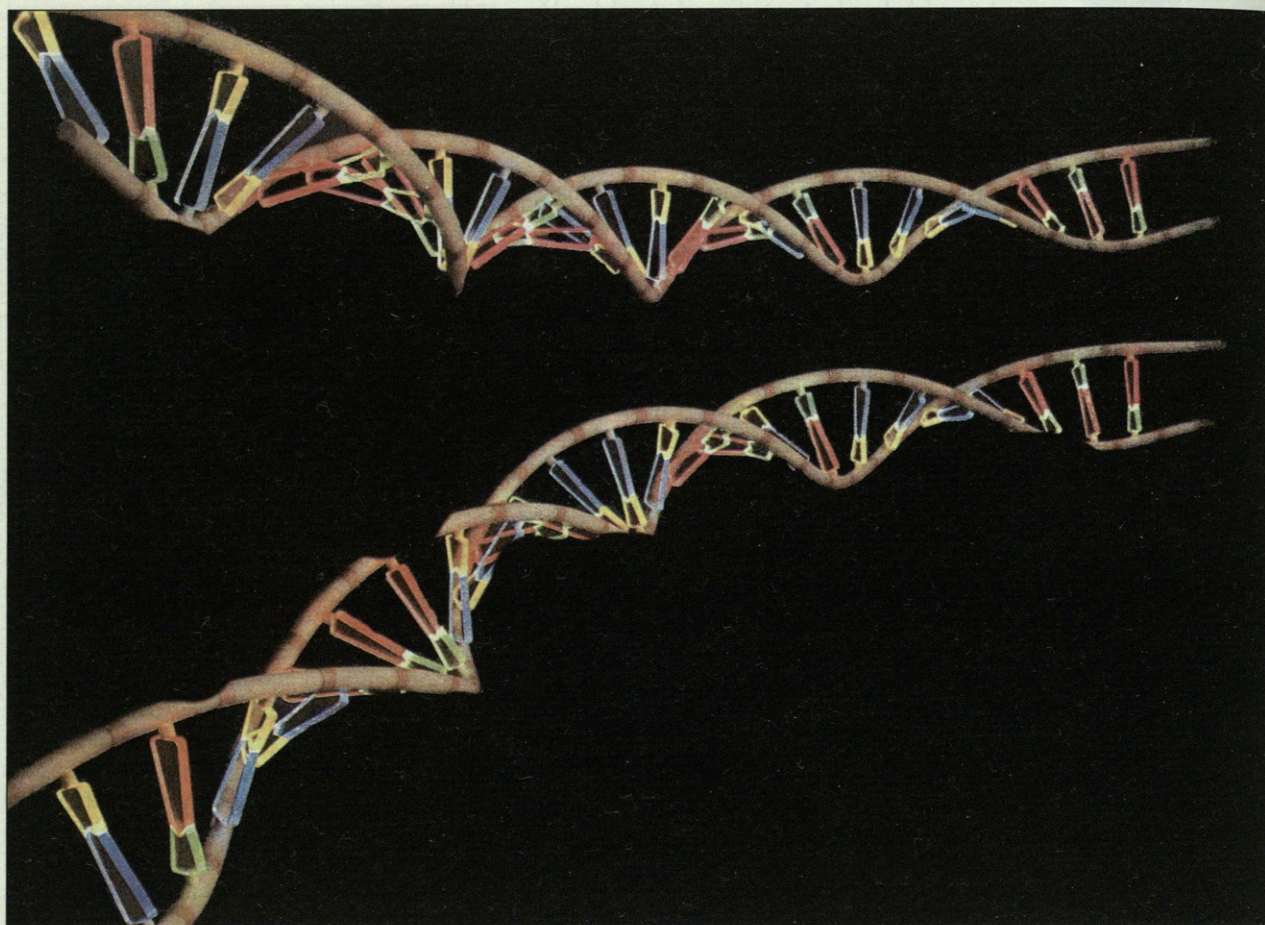
Euskarazko letretatik aparte hiri... d?

Ez, ez da hori ere. A... espero nuen lan bat euska... atzea, baina hurrengoan izanen da... dena dela, ez da nolanahiko lana egin dudana, *Odisea* osoa itzuli baitut euskarara, azken orduko aurkikuntza eta oharrekin. Izugarritzko lana izan da, eta *full-time* ibili naiz. Labayruk aterako du, baina ez dakit noiz. Liburu handia da eta aurrekontuaren gorabehera izan da tartean. Heldu den urtean, uste dut nik, baina ez dakit zuzen noiz. Harro nago lan horretaz. ■

Elkarriketa osoa <http://www.argia.com> helbidean

Kresala hotela www.aisiahoteles.com • Markiegi kalea 6 • 20820 DEBA

Antzinako Europaren azken gordelekua ote gara?

Populazioen genetikaren bidez, Luigi Luca Cavalli-Sforza ikertzaileak Historiaurreko giza-migrazioak nolakoak izan ziren azaldu nahi du. Bere ikerketan, herri "berezi" batekin egin du topo: euskaldunak, Europa aurreindoeuroparreko azken aztarna beharbada. Gaiak argitaletxeak berriki argitaratu du *Geneak, herriak eta hizkuntzak* Cavalli-Sforzaren lanaren itzulpena. Bertan azaltzen dira, labur bada ere –liburua mundu mailako ikerketaren fruitua da–, gure geneen gorabeherak.

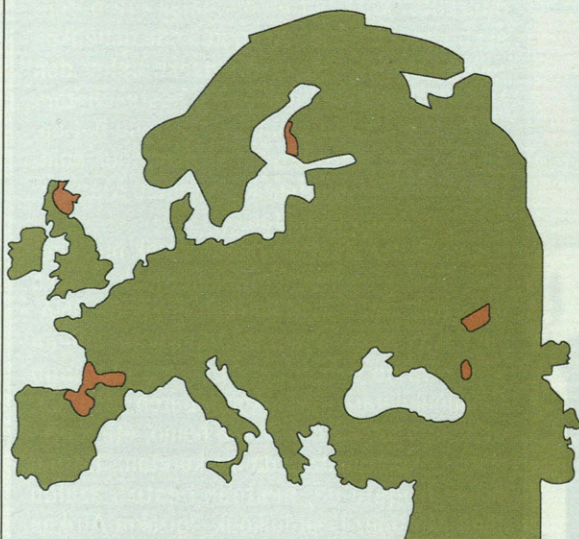
NORTZUK GARA, BENETAN, EUSKALDUNOK?
Azken urteotan sona handia eduki dute behinola Europako zati handi batean zabal-
dutako kultura baten azken aztarna garela
dioten zenbait ikerketek. Tesi horren zuta-

UNAI BREA

beetako bat Luigi Luca Cavalli-Sforza gene-
tista italiarraren lana da. Cavalli-Sforzak
ehunka generen banaketa aztertu du mundu
osoan; emaitzak mapetan kokatu ditu, eta
mapa horiek bestelako batzuekin –arkeolo-

RH - KONTZENTRAZIO GUNE HANDIENAK EUROPAN

Garai batean Europan Rh negatibodun pertsonak ugari ziren. Ekialdeko inbasio indoeuroparrak Rh positiboa ekarri zuen, Rh negatiboaren maiztasuna txikituz.

Rh negatiboaren portzentajerik handiena duten guneak, gaur egun.

Iturria: Geneak, Herriak eta Hizkuntzak. Gaiak

gikoak, hizkuntzarenak...— harremanean jarri ditu, gizateriaren historiako azken 100.000 urteetan izandako migrazio-mugimenduei buruzko hainbat argibide emanez.

Ikertzaile italiarrak Euskal Herriaren berririk eduki gabe ekin zion lanari, baina ikerketaren hariak gure herria ezagutarazi zion. Egindako mapetan, eta Europari gagozkiolarik, zenbait generen kontzentrazioak ekialdetik mendebaldera joan ahala gero eta handiagoak zirela ikusi zuen. Hain zuzen, Atlantiar itsasertzean lortzen ziren balorerik altuenak, eta bereziki Euskal Herrian eta Euskal Herriaren inguruan.

Rh-, gene "europarra"

Esandakoa hobeto azaltzeko, har dezagun

Genetika eta arrazismoa

Alfontso Martinez Lizarduikoak esan digunez, Luigi Luca Cavalli-Sforzari arrazista izatea leporatu izan zaio bere ikerketak direla eta. Guztiz bestela da, baina. Cavalli-Sforza pertsona aurrerakoa da, eta arrazismoaren aurka azaltzen da. Are gehiago, genetikaren ikuspegitik arrazarik ez dagoela dio, pertsonen arteko desberdintasun genetikoak oso txikiak direlako. "Euskaldun biren arteko alde genetikoak —diosku Martinez Lizarduikoak— handiagoa izan daiteke euskaldun baten eta beltz baten artekoa baino, esaterako. Baina gene asko dago, eta horregatik beti egoten dira desberdintasunak. Ez daude guztiz berdinak diren pertsona bi. Eta Cavalli-Sforzak desberdintasun txiki horiek aztertu ditu —batez ere daukaten graduazioa, fluxua—, migrazio-mugimenduak azaltzeko".

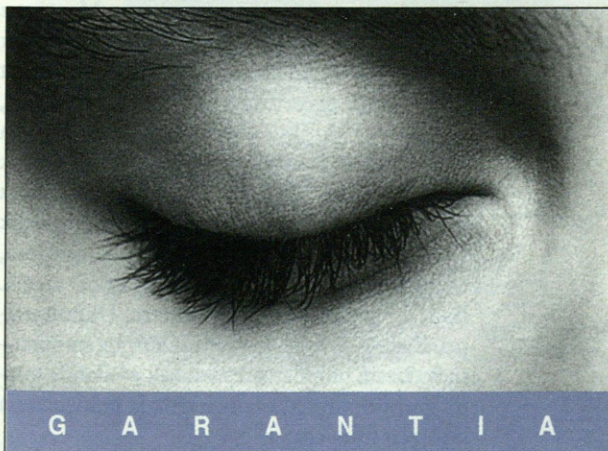
adibidetzat bestela ere ospe handikoa bihurtu zaigun Rh genea. Hain zuzen, eta odol-bateraezintasunek medikuntzan sortzen dituzten arazoak zirela-eta, aspaldi hazi ziren ikertzen bai Rh bai AB0 geneak, eta horregatik dira ezagunenetakoa. Haria

Rh negatiboaren munduko

portzentajerik handiena

—%25 inguruan— euskaldunok dugu, hain justu

berreskuratzuz, esan dezagun analisi erraz bat eginik Rh genearen mota bi, Rh+ eta Rh-, bereiz daitezkeela. Munduko populazio gehienetan, Rh+ da ageri den genearen forma bakarra, edo ia bakarra; izan ere, esan daiteke negatiboa Europakoa baino ez dela. Horrek bide eman du Europan sortu-

Konfiantza
delako
garrantzitsuena

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

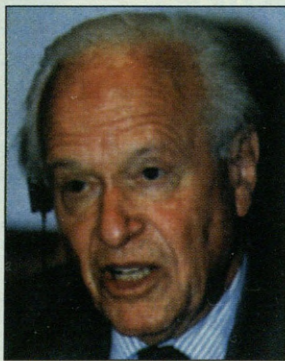
ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1a
Hernani, 4 - DONOSTIA

tako genea dela esateko. Eta Rh negatiboaren munduko portzentajerik handiena —%25 inguruan— euskaldunok dugu, hain justu.

Cavalli-Sforzak *Geneak, herriak eta hizkuntzak* liburuan azaltzen ditu aipatutakoak bezalako kontuak. 1997an idatzitako liburua izaki, Gaiak argitaletxeak oraintsu itzuli du euskarara. Bertan esaten denez, ematen du "Europar osoan unerren batean Rh-" egon zela, edo behintzat "Rh negatibodun pertsonak ugari" izan zirela. Ekialdeko inbasio indoeuroparrak —badakigu orain 7.000 urte inguru eman zela— Rh positiboa ekarri bide zuen, Rh negatiboaren maiztasuna urrituz. Jakina, Rh+aren kontzentrazioak txikiagoak dira inbasio indoeuroparra ahalgoa bilakatu ahal. Hau da, mende balderantz egin ahal.

Gaiak-eko arduradun Alfontso Martinez Lizardukoak dioskunez, XX. mende erdialdean Migel Angel Etcheverry euskal hematologoa, Argentinan lanean zebilela, ohartu zen euskaldunek gainerako populazioek baino Rh- kontzentrazio handiagoak zituztela. Hortik abiatuta, hipotesi bat plazaratu zuen: ez ote ziren euskaldunak ehuneko ehuneko Rh- zeukaten antzinako europarren azken aztarna izango? Rh genearen azterketa soilak, egia esan, ez du bermerik ematen hipotesia baieztatze-ko, baina bai, ordea, beste ikerketa batzuekin egindako alderatzeek. Eta horixe egin du, hain zuzen, Cavalli-Sforzak, Etcheverryren lana ezagutu gabe ere.

Gene batzuk oso egonkorak dira, eta beste batzuk aldakorragoak. Egia esan, gene arteko desberdintasunak ez dira handiegiak. Horregatik, Cavalli-Sforzak gene aldakorak hautatu ditu, eta talde handitan aztertu, 100 gene ingurutakoak. Emaitez bat egin dute Rh negatiboaren azterketak

Luigi Luca Cavalli-Sforzak ehunka generen banaketa aztertu du *Geneak, herriak eta hizkuntzak* lanean.

Zer dira geneak?

Izaki bizidunok milioika zelulaz osatuta gaude, eta zelula horien barruan nukleoak daude. Nukleok, aldi berean, DNA kateak dauzkate. Kate horien osagaiak era batera ala bestera ordenatuta egon, kode genetikoa —alegia, izakia fisikoki osatzeko behar den informazioa—, era batekoa ala bestekoa izango da. Informazio atal bakoitza gene bat da. Ez da, beraz, ikus dezakegun ezer, "guk egindako 'marka' bat baizik", Alfontso Martinez Lizardukoaren esanetan.

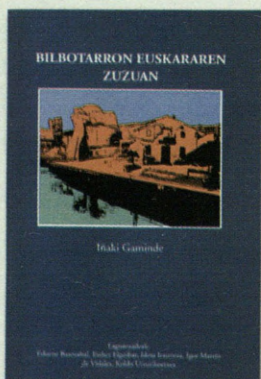
Baina DNA kateak ez daude soilik nukleoetan. Zelulek badituzte mitokondrioak izeneko osagaiak, eta horien barruan ere bada DNA-rik —bide batez esan dezagun emakumeen bidez baino ez dela igarotzen ondorengo belaunaldietara—. Mitokondrioaren DNA hori aldakorragoa da nukleokoa baino, eta horregatik asko erabiltzen da ikerketetan. "Horren bidez frogatu da, besteak beste", azaldu digu Martinez Lizardukoak, "gizakia Afrikan sortu zela".

dioenarekin. Alegia, ekialdetik mende balderantz indarra galduz doazen oldeak atzematen dira. Horrez gain, genetikaren mapak oso ondo ezkontzen dira arkeologikak eta hizkuntzalaritzak emandakoeekin.

Euskal zibilizazioa

1998an, Alfontso Martinez Lizardukoak berak *Euskal zibilizazioa* liburua argitaratu zuen, hein handi batean Cavalli-Sforzaren lana oinarritzat hartuz. *Euskal zibilizazioaren* tesi nagusia, funtsean, dagoeneko errepikatu duguna da: euskaldunok jatorrizko Europa zaharraren azken ordezkari biziak gara. Baina gehiago ere bazioen Martinez Lizardukoak: Europako zati handi batean zabaldua egon zen kultura hark Euskal Herrian bertan izan zuen jatorria, eta hemendik hedatu zen gainerako lurraldeetara.

"Hori esatea gehiegizkoa izan zela", aitortzen du orain, sei urte eta gero, Martinez Lizardukoak. "Dezente ikasi dut ordudanik eta gero eta datu gehiago dago —diosku—; bost gune nagusi egon ziren Europan: hemengoa, Italiakoa, Danubio aldekoa, Errusiakoa eta Siberiakoa, eta badirudi bosten arteko trukeak egon zirela. Migrazioak egon ziren, baina norantza guztietan, eta ez soilik hemendik hara. Genetistek lortutako datuen arabera, ematen du bi migrazio nagusi egon zirela. Bata, hemendik Danubio aldera, Ukrainaraino. Bestea, kontrako norantzan, baina historiako beste une batean. Gauzak ez daude guztiz garbi oraindik, eta beharbada gehiegikeria izan zen hura esatea". ■

"Bilbotarron euskararen zuzuan"

liburua eta CDa
Durangon salgai
Topaguneko
erakusmahaiari

asapala@euskalnet.net

2004

DURANGROUND

SKE

Ramon Etxezarreta

PSE-EEKO KIDEA ETA DONOSTIAKO ALKATEORDEA

Beti da egun berriaren bezpera

Nire oroimena ez da iristen zenbat urte diren, loa nuela bizimodu on eta duin ia bakarra erabaki nuela, zehaztera. Eta hala ere, inoiz ez dut lortu inkontzientziara eta nire grinak estaltzera iristerik. Eguna egunari lotu zaio joan den hamar urtetan, desosegua desoseguari, heriotza heriotzari bezain maiz, inoiz inork herri honi egin dakioken mesede politikorik handiena eta bakarra bere herritarren eskubide oinarritzkoak egun berrira arte abolitzea erabaki zuen unetik. Itxaropen guztiak inoiz irekiko ez genuen zorroan estalirik geneuzkan, etsiaren poltsan, biharamuna ez, baizik oraindik ere luzaroan ezagutuko ez genuen egun berria urruti zegoen komentzimenduan.

Ez gertakizunek ez jarrerak, ez kontrakoez ez aldekoek, ez dute ezarri irribarre mingotsa, mikatza, eztitu eta gozatzeko bitartekorik. Hala ere, egun berria ezagutzeko ahaleginik ez dugu aurreztu eta ez dugu galdu, denbora tarte hori neurtu gabe, argituko duen esperantza eta komentzimendurik. Eta ez dakit zer ematen didan badatorrela.

Biolentzia gaitzesle eta errefusatzailerok, beste guztiak bezala –baina guk gehiago, esatea zilegi bekit– badugu gobernu berri bat, edo beste gobernu bat, indarkeria ez onartzea herritar nazionalisten pertsekuzioaren bidetik ez, beste batzuetatik baizik eramaten lagun diezagukeena, bide berri batzuek proba ditzakeena, jardunbide demokratikoetan tinko izanik besteren planteamenduak ulertzen saia daitekeena. Katalunia adibide izaten ari da.

Biolentzia tresna politiko bezala onartzen ez dugunok sumatzen dugu ETAREN ahultze nahitaezkoa, zeinak ez duen esan nahi berriro, oso denbora laburrean, indartu ez daitekeenik, edo biolentziak beste aurpegiera batzuek izan ez ditzakeenik. Sumatzen dugu, nahiz eta solemnitaterik osoz militartasunaren balioaren adierazpen publikoak egin, jasan duela dioten ahultze militarra baino garrantzizkoagoa dela guztion begi bistan jasan duen ahultze politikoa. Eta batzuek kezkatu egiten gaitu ahultze politiko hori ETAK ezker abertzaleari kutsa diezaiokeela pentsatzeak. Erakunde militar bat suntsitzeak ez baitu ekarri behar aukera politiko eta jite politiko baten edo gehiagoren birrintzea.

DANI BLANCO

Guztiok helmugara, inor bide bazterrean utzi gabe, iristeko beharra sentitzen dut eta beldur izan dut azken urteotako ibilbidean ETAK bere galbidean ezker abertzalea eta beste abertzaletasunen zati handi bat berarekin garraiatuko ote zuen. Ez nuen ulertzen nola ezker abertzalea bere morroi manupeko eta ezin mantoagoa zuen. Eta esatekotan ere banengoen ETAK kieto egitearen unea baino lehenago "honuntzaino iritsi gara eta ez gehiago" esaten zuen jenderik agertzen ez bazen, akabo zela edozein normalkuntza prozesu.

Oraindik hitzak ez dira hitza baino gehiago, ez direla, alegia, ekintza esan nahi da, baina molde ezezagun bat, orain artean ohituak ez gintuzten egonarrira iragarri eta agertu ere egin dela esango nuke. Ezker abertzaleak bere baitan prozesu politikoan nagusi, gutxienez bere buruarena, izatea erabaki duen susmoak daude, oraindik nahi eta susmo besterik ez direla esan behar bada ere. Baina dinamika horrek ez du, jendeak, herritarrak, gain politi-

Ezker abertzaleak bere baitan prozesu politikoan nagusi, gutxienez bere buruarena, izatea erabaki duen susmoak daude, oraindik nahi eta susmo besterik ez direla esan behar bada ere. Baina dinamika horrek ez du, jendeak, herritarrak, gain politikoa hartzea beste burubiderik. Eta horrek egun berria izan behar duen biharamuna bertaraxeago sentitzen lagundu digu

koa hartzea beste burubiderik. Eta horrek egun berria izan behar duen biharamuna bertaraxeago sentitzen lagundu digu.

Ezker abertzalea edozein prozesutara oso iristeko ahalegin serioa egin behar dute ezker abertzalekoek beraiek lehenik, ETAK edozein kasutan eta ezker abertzaleko ez garenok eta abertzale ere ez garenok. Ez dakit trukerik beharrezko izango den baina elkarri egin behar genizkioke adostasun oinarritzko baten nahiaren desioak. Ez naiz ni aurrenekoa, espetxe politika berria eta Batasunaren lege kanpo uztea aztertu beharreko gaiak direla aldarrikatzen duena. ■

Xabier Mendiguren Elizegi

IDAZLEA

Los Santxez

Orain dela hilabete pareia gertatu zitzaidan: etxera nentorren trenez, Koldo Mitxelena Kulturunean mahai-inguru bat entzun ondoren –Txillardegiri buruzkoa, kasualitatea–; uzkurkeria soziala jabetu da gu guztioz eta, lagunene batekin joan ezean, txoko batean eseri eta parean inor ez egokitzea nahi izaten dugu; Donostiako aldirietako trenak bete samarrak ibiltzen dira, ordea –zorionez, erantsi beharko–, eta neska baten aurrean eseri nintzen. Arazorik ez: liburu atera poltsikotik eta irakurtzen hasteko moduan nengoen. Neska haren ezagun bat azaldu zen baina, eta kalaka batean hasi ziren biak. Tira: irakurketan kontzentratzerik ez zegoenez gero, nesken berriketa aditzen joan nintzen. Beti ikasten da zer edo zer halakoetan.

Hogei-hogeita bost urte bitartean zebiltzan neskak: ikasketak amaitu eta lan-mundu beti zailean sartu beharreko garaian, eta gai horien inguruan joan zen beren solasaldiaren parte handi bat. Beste bat, Salamancako kontuez. Hangoak zirela esan behar nuen, baina zehaztu dezadan: Zumarraga-Urretxu aldekoa zen bata, Beasain-Ordiziakoa bestea; bien familiak, berriz, Salamanca inguru horretakoak, eta handik ezagutzen zuten elkar, nonbait. Ez ziren ez herri ez bailara berekoak hala ere: hizketalditik sumatu nuen, Ciudad Rodrigo eta Béjar eskualdeetan zeukaten jatorria, eta Zezen Larruaren mapari begiratzen dionak ikusiko du Salamancako probintzian daudela biak, baina elkarrengandik aski urrun.

Zer dela-eta hainbeste xehetasun, galdetuko duzue. Deigarria iruditu baitzitzaidan gurasoen lurrari zioten atxikimendua. Neska haiek bezala Goierriko herri industrializatu batekoa naiz ni, auzo proletario batean hazia eta emigrante-familieta lagunekin ibilia: Ourensekoak, Burgoskoak, Valladolidekoak... Hala ere, neska horiek baino hogei urte zaharragoak ziren nire lagunei sekula ez nien sumatu familiaren jatorriarekiko halako interesik ez maitasunik. Eta ez dut uste inguruko presioagatik disimulatzen zutenik ere. Zer aldatu da hogei urte honetan? Beharbada ekonomia aldetik oso atzeratuak zeuden Gaztelako bazterrak orain ez dira horren arrote eta lotsagarri; poztekoa litzateke hori. Edo agian, eta hau ez da horren pozgarria, lehen nola-

ALBERTO ELIZEGI

halako erakarmen eta ilusioa sortzeko gai zen Euskal Herriak galdu du lilura hura.

Kasu bakan batetik ezin eraiki daiteke teoriarik baina, utziezadazue garaien arteko konparaketarekin jarraitzen. Batetik, kanpotarren seme ziren nire ikaskideek ez bezala, euskaraz aski txukun jakingo dute neska bi hauek, eskolara ikasita. Bestetik, duela hogei urteko emigrante-semeak guztiz integratuta oroitzen ditut, gustu eta iritzietan bertako R/dunokin bat egin da, gu bezalaxe erdaraz eta abertzale; treneko nire bidai lagunak, berriz, bere adinkide agirretarrengandik aparte samar imajinatzen ditut: igande horretantxe zen ospatzekoa Kilometro-etako festa Orio eta Zarautzen, eta hara joango ziren Goierriko gaztetxo txeroki gehienak, giro euskaldun eta jatorrean mozkortzera; neska haien festa-leku maiteena, aldiz, Irun omen zen –barka nazatela nire lagun irundarrekin, baina ez

Nire belaunaldikoek baino askoz gehiago egiten dute euskaraz gaurko gazteek. Hala ere beldur naiz, kanpotarren familetakoen integrazioan ez ote dugun atzera egin. Trenaren pasadizotik harago, ondorio praktikoak dituen korapiloa da hau: hizkuntza ereduetan eta euskalgintzaren lehentasunetan, besteak beste

da hura probintziako lekuri euskaldunena–.

Nire belaunaldikoek baino askoz gehiago egiten dute euskaraz gaurko gazteek. Hala ere beldur naiz, kanpotarren familetakoen integrazioan ez ote dugun atzera egin. Trenaren pasadizotik harago, ondorio praktikoak dituen korapiloa da hau: hizkuntza ereduetan eta euskalgintzaren lehentasunetan, besteak beste. Dena dela, ez nuke dilema faltsurik plazaratu nahi: galdetzen badidate zer den inportanteago, betidaniko euskaldunek beren artean euskarari eustea, ala hona datozenak ohitura eta pentsaeretan geureganatzea, dudarik gabe erantzungo dut: biak!

Arazoa beste bat da: ea aski indarrik ote dugun, bata eta bestea egiteko. ■

LUPAREN
Juan Mari Arregi

ANALISTA EKONOMIKOA

Iruzur fiskala

INIGO AZKONA

Orain arte, sindikatu abertzaleek urtez urte eta datuak eskuan Hego Euskal Herriko iruzur fiskala salatu dute, aipatutako eremuan %14,5eko hazkunde-erritmoa izan duen iruzurra. Bere jatorria erdi eta goi mailako klaseetan datza batez ere, klaseok ez dutelako beste edozein langilek duen hileko nomina bidezko kontrolik. Horren adierazgarri, euskal enpresari-ek langileek baino 6.600 euro gutxiagoko diru-sarrerak dituztela adierazten dute errenta aitorpenean. Iruzur hori zuzendu ahal izango balitz, atzipetutako hiritarren bizi-baldintzak hobetzeko erabil liteke, batez ere laguntza gutxien dauzkaten populazio taldeen edo gutxieneko soldata ere jasotzen ez dutenen kasuetan.

Orain, jakin berri dugu era ofizialean Bizkaiko Ogasunak azken urtean 144 milioi euroko iruzur fiskala (24.000 milioi pezetak!!!) aurkitu duela. Parterik handiena BEZaren ordainketari eta sozietateen gaineko zergari dagokie, erdi eta goi mailako klaseen kasuan gainera. Hala ere, Bizkaiko Ogasunak ez du inolako ekimenik abiarazi datu horiek jakinarazteko. Ez. Batzar Nagusietan agertzeko deia jaso zuen, kasuari zegozkion datuak eman zitzaizkion. Eta zergatik? Antza, datu batzuk isilean pasatu ziren, besteak beste, Bilboko Athletic futbol talde historikoarekin zerikusia zuten zenbait. EAEko hiru Ogasunen arabera, 287 milioi euroko hainbat enbargo-espediente ireki dira, zor fiskal gisa kobratzeko, batez ere BEZa, sozietate-zerga eta lan-atxikipena ez ordaintzearen.

ALDEKO TRATUA? Bizkaiko Ogasuneko arduradunak, eginarazitako agerraldi publikoan, iruzur fiskalaren aurkako gerlari indartsuenen gisa azaldu ziren, urtean zehar 640.000 ikuskapen egin direla argudiatuz, "egoera irregularrak direla eta". Era berean, argi utzi nahi izan zuten Aldundiak

ez diola mesederik egin edo tratu berezirik eskaini Athletic taldeari, 2001 eta 2003 urteetan zehar egin ez dituen likidazioen kontzeptu gisa zor dituen lau milioi euroak aztergai zutela. Zorraren ordainketa zatikatu negoziatzen ari dira gaur egun. Aldiz, ez zuten esan Bizkaiko Ogasunak aukera eman duela 1995-2000 urte bitartekoan Athletic taldearen likidazioei zegokien sei milioi euroko diru-sarreraren ordainketarik ez egiteko, dagoeneko egitateek preskribitu dutelako!!! Zein egitate? Honakoak: 1995etik Athletic taldeak bere jokalariek kobratzen zituzten fitxa garbiak aurkezten zizkion Ogasunari, gordinak zenbatu beharrean, legeak xedatu bezala. Ondorioa: Ogasunak, 1995-2000 bitartean, ez ikusiarena egin izan

zuen urtez urte eta diru-kutxa publikoek sei milioi euro inguru galdu zituzten!!! Ukatuta ere, izandakoa, ezbaierik gabe, taldearen aldeko tratua izan zen!

Halako pribilegiozko egoeraren aurrean, zilegi da askoz gauza gehiago susmatzea. Adibidez, zer gertatu zen aipatutako urteak baino lehen? Eta zer gertatuko zatekeen 2001-2003 urteetako lau milioi euroekin kasua argitaratu ez balitz? Horren kopuru esanguratsuak "lurruntzeko", erantzukizun politiko eta foral handiko inork —ez ikuskari edo ikuskari-buru soil batek— inplikaturik egon behar izan du. Nor dira auziaren erantzuleak? Zein egoeratan daude gaur egun? Bizkaiko hiritar atzipetuek erantzunak izateko eskubidea dute.

Baldin eta Athletic taldearekin hala jokatubada, pentsa genezake beste hainbat

Eli

2003 urtean, 144 milioi euroko
iruzur fiskala aurkitu dute, BEZa edo
sozietateen zerga ez ordaintzeak
sortua. Horien artean Bilboko
Athletic Futbol taldea, 1995-2000
urte bitartean diru-kutxa publikoei
sei milioi euro ordaindu ez zizkiena

sozietate garrantzitsurekin ere, horien BEZ eta kasuan kasuko enpresekin berdin egingo zutela. Ogasunak onartu baldin badu 2003 urtean 144 milioi euroko iruzurra "aurkitu" duela, zenbat ote dira, adibidez, azken 20 urteetan pila litezkeen milioi guztiak? Zenbat milioi euro "lurrundu" dira azken urteotako preskripzioan? Noren aldekoa izan da politika hori? Oso interesgarria litzateke izenok ezagutzea. Argi dago ez direla hileko nominari esker bizi diren pertsonak, Bizkaiko Foru Aldundia eta Ogasuna kontrolatzen dituzten politikoeekin aski lotuta dauden sozietate eta gizabanakoak baizik. Iruzuraren biktima diren bizkaitarrek izen horiek ezagutzeko eskubidea dute ere. Datuen konfidentzialtasunaz baliatzea datuok ezkutatzeko, lege-hauste fiskalez ari garenean, delinkuenteen konplize izatea da.

ETXEBIZITZA SOZIALAK ETA POBREZIA. Milioika euro "lurruntzen" diren bitartean, Elkartzen moduko kolektiboek eta "Etxebizitza Guztiontzat" plataformak bi errealtate larri gogorarazi dizkigute. Elkartzenen arabera, Hego Euskal Herrian 500.000 pertsona txiro daude gutxieneko soldata ere jasotzen ez dutenak. Ehun gizarte-eragilez osatutako etxebizitzaren aldeko plataformak guztiontzako etxebizitza duinak eskatu dizkie euskal administrazio publikoei, baita gizarte-alokairua sustatu eta espekulazioa erazteko ere. Aipatutako iruzur fiskalaren euro milioi batzuekin, gizartearen eskabide horiek guztiak erraz bideratuko lirateke. Ogasunek eta euren arduradun politikoei -ELA-STV deitutako "neoliberal basati" berriek?-, ez baldin badute iruzur fiskal larria zuzendu eta ezabatzen, etxebizitza gabeko familia, gazte eta pobreen aurkako hainbeste lapurreta eta erasoren laguntzaile izango dira. ■

TXANDAN
Karmelo Landa

Inperioaren kontraerasoa

"Munduak espainieraz hitz egin nahi du. Gero eta gehiago. Eta baldintzek hedapena laguntzen dute" harrotzen da egunkari espainiar ezagun bat, Espainiar Hizkuntza-ren 3. Kongresua Argentinako Rosarion amaitu berri dutela. "Espainieraren indarra" tituluko azalaz agertu da,

Victor Garcia de la Concha akademia-buruaren argazki koloretsuaz eta mundu osoa jateko irrikaz. Baina guk amaitu berri duten Kongresuaren gorabeherak aztertu eta egia erdi baita gezur borobilak aurkitu ditugu; adibidez, Garcia de la Concha bera entzule gisa sartu ei zen Rosarioko "Gaztelera eta Espainiako beste hizkuntzak" eztabaidan -ohartu detaileaz: kasu honetan ez dute Espainiera deitzen, Gaztelera baizik-, baina bertan hizlari bihurtu: "hizkuntzen arteko gerrarik baldin bada, hori politikarien artean gertatzen da soilik, herrian inola ere ez". Baina, aldiz, gerra muntatu zuten Rosarioko Kongresuan bertan, espainiera eta ingelesaren arteko hibridoa Estatu Batuetan hedapen handikoa dela zabaldu zenean.

Espainieraren defendatzaile inperialak ezkutatu egiten dute derri-gorrez eta indarrez ari direla lehen bezala gaur beren hizkuntza inposatu nahian, egunkariak itxiz, bestean hizkuntzak alboratuz beraiena agindu konstituzional bihurtuz. Norbaitek kontatu¹ du egia, hemen bezala Ameriketean. ■

HIBURU TXIKIAN
Joxe Mari Ostolaza

Torturapean

Dagoena zernahi sinesteko atakan daukate. Edozer sinestarazi dezan dute torturatzen. Torturatzaileek zer entzun nahiko luketen irudikatu, eta hori bera belarriratu die torturatuak torturari bukaera eman nahiz. Ez du beste helbururik izanen. Ez ditu esango duenaren ondoriorik izaritzeko korderik. Torturaren mendean

daukatenak ez du bestelako xederik, horrekin bukatzea soilik baita berez itxaron dezakeen askatasun bakarra. Eta esandako zernahi horri, epaileak aitortpena deituko dio eta araberako zigorra ebatzi. Jose Luis Valles Eibarko PSE-EEko zinegotziaren autoaren azpian lehegailu itxuradun zerbait jarri omen diote. Eusko Jaurlaritzako Azkarate andereak salaketa publikoa egin du tortura motatzat joaz. Bale. Ados. Jaurlaritzako ordezkariak jakin badaki joan hamar egunetan gazte andana izan dela torturatua, ez itxuraz soilki egiazki baizik, eta bortsatuak, ez bere giza eskubidetan soilki giza organotan baizik. Eta ez du txintik atera. Ez du gazte horiek xehatzen dolarearena egin duen prentsa konbokatatu, gutxienez betetzen ari diren beharrezko konplize lana publikoki aurpegiratzeko. Ez dezala giza eskubiderik aipa, tortura zuzenak hainbeste biktima duen herrian. Guztiok ez bada, askok eskertuko diogu. ■

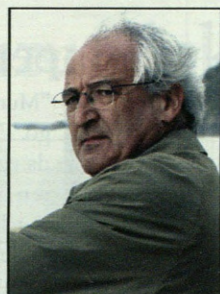
Integrazioaz

Uda honetan, Italiako iparraldean nembelarik, etorkinen gaineko eztabaida handia harrotzen ari ziren hango egunkariak. Bi gertakari piztu zuten oraingoan aspalditik garretan dagoen sua. Bate-tik, ikasleek beren festa erlijiosoak ospatzeko aukerak: katolikoek Gabonak nola, halaxe ospatuko dute arabiarrek Ramadana, hebraitarrek Pazkoa, txinatarrek beren Urte Bukaera: ikasketak etenez, alegia. Bestetik, ikasle islamiarrak klase aparte batean biltzeko erabakia hartu zuen institutu batek, etorkinen heziketa propioaren defentsa banderatzat harturik.

Ezagunagoa da Frantziako polemika, neska islamiarrei eskoletan buru-zapia eramatea debekatu zitzaientetik. Gero eta ugariagoak dira islamiarren kontrako erasoak Alemanian –turkiarren kontrakoak, batez ere– eta baita Espainian ere.

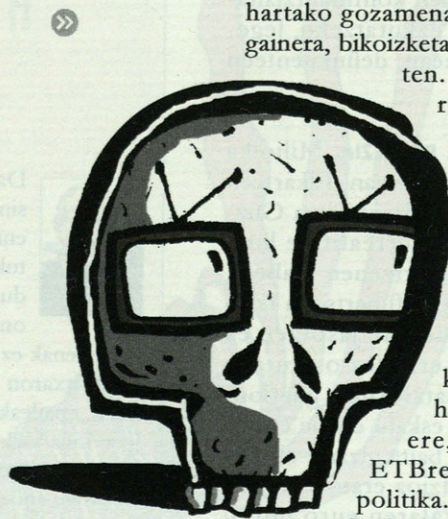
Aurrerakoitasunaren sehaskatzat daukagun Holanda liberalean, berriz, Theo Van Gogh zinemagilea hil berri du ustez islamiar gazte batek. Zinemagilea oso kritikoa zen islamiarrak Holandan eta European hartzen ari omen diren gero eta protagonismo handiagoarekin. Orain bi urte Pym Fortuyn politikari eskuindarra hil zuten, ustez politikariak ez zuelako kulturen eta komunitateen integrazioa nahi: orain haren talde politiko ultraeskuindarra bigarren indartsuena da Holandan, eta agian agintea lor dezake datozen hauteskundeetan.

Kultura pitzadurarik gabe batez, erlijio sutsu batekin eta ohitura errotuekin datoz etorkin asko eta asko, kultura *light*, sinesmen eza eta ohiturei bizkarra erakutsi izana modernitatearen gailurtzat daukan Europa zaharrera. Peter Sloterdik filosofo alemanak *butsaltasunaren kultura* deitzen duen mende-baleko jarduerak etxean hartu eta onartu behar ditu edukiz betetako kultura batzuk –eduki horiek askotan diskutigarriak eta arbuigarriak eta nahi den guztia izango dira, baina ez doa hortik azpimarratu nahi dudana–. Guk kontsumoaren aldarean erretzen ditugu gure intentsu guztiak. Etorkinak beren sinesmenekin datoz –eta, nahi bada, baita beren aurreiritziekin eta beren fundamentalismoekin ere– ezertan sinesten ez duen lurralde batera. Beteta dakartzate bidaia-fardelak, beteta, eta guk, kulturen

ALBERTO ELOSEGI

Kontsumoa,
carpe diem,
elkartasun eza,
indibidualismoa...
Horiek dira
balore
demokratikoak?
Hori da etorkinei
eskaintzen dieguna

irudiak:
Antton Olariaga

arteko debate horretan, gehienere ere, balore demokratikoak aipatzen ditugu, eta itxura guztien arabera, balore demokratikoak aipatzerakoan, balore-eza makilatzen ari gara sarri. Kontsumoa, *carpe diem*, elkartasun eza, indibidualismoa... Horiek dira balore demokratikoak? Hori da etorkinei eskaintzen dieguna.

Ez dakigu zer egin, nola jokatu, zer den zuzena; noraezean gaude ideologikoki, zein bide hartu behar dugun zehaztu ezinik, etorkinenganako errespetuak gero eta lur bigunagoaren gainean dabilen gure identitatea galduko duen beldurrez.

Integratu egin behar ditugu, integrazioaren alde gaude, mestizaia da bidea... Ondo da. Baina uste dut hondo-hondoan murgilketa eskatu nahi litzaiekeela etorkinei, eta ez integrazioa, non?, eta Sloterdik-ek aipatzen duen *butsaltasunaren kultura* horretan.

Eta, bide horretatik, hamaika ikusteko jaiok garelako erakutsiko digu etorkizun hurbilak.

To be or not to be

Gogoan dut ETB 1en Lubitschen *To be or not to be* eman zuten eguna. Gogoan dut gau hartako gozamena. Pelikula ederra izateaz gainera, bikoizketak ez zuen kirrinkarik egi-

ten. Edo, orduko nire belarriek, kirrinka eramaten

jakin zuten, pelikula ederrak euskaraz ikusteko etorkizun oparo baten itxaropenez. Pelikula hartako soinu-banda gaurko belarriekin entzungo banu, ez dakit zer iritziko niokeen bikoizketa haren hizkerari. Ez dakit, ezta ere, zein den zehazki

ETBren bikoizketei buruzko politika. Bikoizketak urruti egin direla, hori dakit, eta imajinatzen

ditut, oker egon naiteke, urte hauetan guztietan izango ziren zailtasunak, zalantzak eta tira-birak. Nire ustez, telebistak ez dio bide horri behar den neurrian eusten jakin. Euskal produkzioarekin –euskal literatura-rekin bezala– ezin gara ailegatu esparru guztietara, eta bikoizketa/itzulpena dira horretarako bide. Baina gaia atera orduko,

kontu bera irteten da mahaira: ikusleei kostatu egiten zaie bikoizketak ikustea... ez dago ikuslegorik... Defizitarioa da...

Ados. Horrela da. Baina, martxa honetan, hemendik hoge urtetara ere gauza bera entzungo dugu: ikusleei kostatu egiten zaie bikoizketak ikustea... ez dago ikuslegorik... defizitarioa da...

Irakurleoi kostatu egiten zitzaigun itzulpenak irakurtzea. Ez zegoen irakurlegorik. Itzulpengintza defizitarioa zen. Euskara titiko hizkuntza izan zuen arren, nire belaunaldiak aiseago irakurtzen zuen Swift-en *Los viajes de Gulliver* euskarazko *Gulliver-en bidaiak* baino. Gaur hori gaingitzen ari gara pixkana-pixkana. Itzulpenei buruzko jardun serio eta arduratsua egon izan ez balitz, ez zen mirari hori gertatuko. "Irakurleei kostatu egiten zaie itzulpenak irakurtzea" esaten segituko genuen sekula sekulatan.

Irakurleak zein ikusleak ohitura behar dugu. Baina ohitura jardunaren arragoan goritzen da. Denbora behar da eta epe luzerako apustua ohitura arrotzeko. Ez dago beste misteriorik.

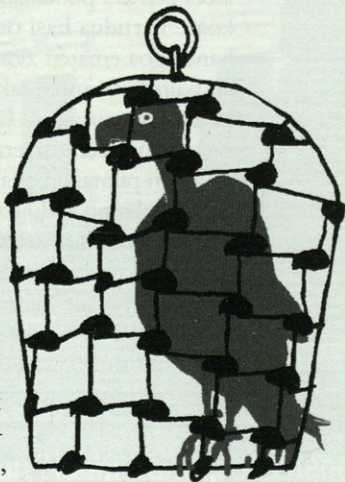
Ez dut esperantza galdu nahi, baina nago hemendik urte batzuetara ere *To be or not to be* haren nostalgia berritzen segituko dugula, ikusleei kostatu egiten baitzaie bikoizketak ikustea...

Arafat

Arafat artean bizi-rik zegoeneko azken egunak datozkit gogora, zurrumurruen joan-etorriak, jendearen kezka Palestinan zer gertatuko. Bitartean, egunkariak aspalditik erabakiak, taxutuak, biribilduak zituzten artean gertatu gabeko heriotzaren ondorengo gehigarri bereziak.

Gauza bera gertatzen da *handikiren* bat hiltorian dagoen aldiro. Gogoan ditut Oteiza edo Txillidaren hil bezperetako egoerak. Oteizaren kasuan, egunkari batek baino gehiagok prestatuta zeuzkan gehigarriak eskultorea hil baino sei bat hilabete lehenago.

Heriotza, horixe da alde zurretik iragarri daitekeen eta beti betetzen den albiste bakarra.

« Heriotza, horixe da

aldez aurretik

iragarri daitekeen

eta beti betetzen

den albiste bakarra

»

Eta harrapariak sarraskiaren inguruan nola, hala hedabideak ere, hiltorian dagoena noiz hilko, errotatibak ondo koipeztatu eta gehigarriak saltzen hasteko...

Surrealismoaren gailurra

– Ta?

– To, borobilago duk-eta!

Demokrazia, dibanean

Tamalaren tamala: Bushek irabazi du. Tertulietako *demokrata de toda la vida* asko eskandalizaturik: amerikar ezjakinak, amerikar hanburgesa zaleak, amerikar inperialistak, amerikar eskuindarrak, amerikar cow-boyak, aktore bat edo mozkor bat presidente hautatzeko gai direnak...

Eta Bushen aurkari jarri zutena? Zertan bereizten zen Bushengandik? Bushen ideia bertsuak zituen, hori da dakiguna. Bereizitasun bakarra: ez zen Bush –ez zuen Bush bezain "kastapotroa" ematen–.

Ahots bat, boto bat. Hori omen da urrezko araua, demokraziaren ohorea, habea, jabea, sostengua eta lanabes fina, naturala eta egiazkoa.

Orduan?

Ahots bat, boto bat, bai. Baina uste errota da norberaren botoak hurkoarenak baino askoz ere gehiago balio duela. "Diote maitasuna, sexua esan nahi dutenean" esaldi famatua neurera ekarriz, diogu demokrazia, *gurekrazia* esan nahi dugunean.

Azken apuntetxo: ohargarria da zenbat aldiz aipatu duten azken aldian Hitlerrek ere demokratikoki irabazi zituela hauteskundeak. Demokrazia, dibanean.

Martin Ugalde

Ez zekien kalkulatzeko. Bihotza zuen galgarri.

Garesti ordaindu zuen bizitzaren arnasa, aske sentitzea, biriketara azkeneraino eraman izana. ■

Koldo Aldalur

KAZETARIA

Pobreak gara, baina...

Horrela ibili beharrik ez badute ere, amorratuak dira disimuluan ibili nahian. EPELko arduradunei buruz ari naiz, beste hainbatez ere antzeko zerbait esan badaiteke ere. EPEL: Eskuzko Pilota Enpresen Liga.

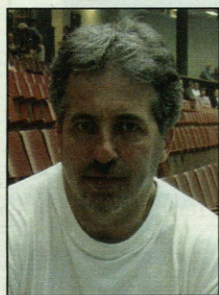
Komunikabideen pozerako —eta agian hauetako hainbatek bultzaturik—, urte guztia txapelketez bete digute, lau t'erdikoa, buruz-burukoa, Nafarroako lau t'erdikoa, binakakoa... Jakina da pilotazaleak bi enpresa nagusietako pilotariak elkarrekin, edo elkarren aurka, ikustea duela gustuko eta horretarako txapelketak direla modurik egokiena, baina, txapelketa zer den eta zer ez den bereiztea komenigarria da.

Urrutira joan gabe, garai batean federazioak ematen zion txapelketa itxura lehiari. Enpresek nahi zutena egiten zuten bikoteei, pilotalekuei, egutegiari edo materialari buruz, baina itxura behintzat mantentzen zen. Euskal Herriko Pilota Federazioko Presidenteak txapela edo txapelak banatzen zituen pilotak duen unerik garrantzitsuenean eta txantxuloe-tatik urruti xamar zebilen pilotazaleak uste zuen lehia kontrolpean zegoela.

Aspaldi honetan ordea, ez dago disimuluan ibili beharrik. Aspek eta Asegarcek beraien interesak babesteko elkarri bizkarretik hartu eta bidea, ahal den neurrian, elkarrekin egitea erabaki dute. Fenomeno. Pilotariak lehen, ez beti baina bai sarri, enpresak eginiko eskaintza erakutsi ohi zion beste enpresari eta aukera hoberena onartu. Bale. Elkar hartuta arrisku hori, enpresek, uxatu ez, baina urrundu bederen urrun zezaketen eta arestian hainbat pilotari ezagunek sinatu dituzten kontratuak egoera berriaren lekuko dira. Txapelketak antolatzeako orduan, telebistekin hitz egiterakoan, pilotazale zahar eta berrien arreta eta ikusmina sortzerakoan... dena abantaila elkarrekin ibiltze hori.

Eta horrela ditzosozko EPEL hori sortu zuten —komentarioren bat espero baduzu berezko epeltasunari buruz, jai duzu, etorriaren iturria agorturik dudalako aspaldian— eta torneo guztiei txapelketa maila eman.

Euren barne araudia edo "reglamentoa" ere sortu zuten txapelketei seriotasun handiagoa emateko. Beraiek sortu eta beraiek famatu. Aplikatzeko unea heldu zen arte. Aldez aurretik araututa ez zeuden atzerapenak eman dira, galga ezberdinak figurak badira tartean eta gainontzekoak badira, bikoteak osatzerakoan goraipatutako oreka baztertu eta amorratuak garaipenaren atzetik abiatu dira aurrelari hoberenak atzelari indartsuenekin elkartzuz. Lotsa handi-

ALBERTO ELOSEGI

rik ez bada, barkagarriak guztiak.

Arau hauste hauek urte bukaeran milioi mordo poltsikoratzen duten pilotarien artean —onerako edo kalterako— badira, gaitzerdi, baina kantxetako parien artean gertatzen direnean sutan jarri ohi da pilotazalea hurrengo asteburuko partidak sua itzaltzen dion arte.

Iban Otaegiren kasua datorkit burura, lau t'erdiko txapelketa finalaurrekoetan dugun honetan. Bat aipatzeagatik. Ez Asegarcekoa, ez, berez, Aspekkoa kalean utzi zuten nahiz eta kantxan era-

kutsi zuen gai —gauza alegia— zela hoberenei lanak emateko eta puri-purian ez zegoenari irabazteko. Disimulurik gabe. Kalera. Eta Ibanek komunikabideetan hainbesteko indarrik ez duelako dagoeneko ahaztu zaigu gehienoi. Eta Otaegi bezala bada beste bakarren bat ere —Mikel Goñik adina salduko balu jarriko luketela dabil nire buruan bueltaka, baina, agian ez aipatzea hobe, konparazioak gorrotagarriak izan ohi dira eta—.

Aurtengoa ere izan dute izaera pribatua erakusteko modurik, eta argi ibili dira. Titin ez zegoen Barriolaren aurka jokatzeko moduan eta hala ere kantxara atera zen lau pilotakadatan irabaziko ziola-koan. Partidua hasi orduko belaunak min handiagoa ematen zion Leitzakoaren jokoa baino eta apustuak bertan behera utzi behar izan zituzten. Eta bertaratu zirenek ordaindu zuten sarreraren dirua? Zergatik ez zuten pilotaria behartu proba bat egitera partidua baino ordu batzuk lehenago?

Donibane Lohizunen jokatu berri den munduko zesta punta txapelketaren finalean antzeko zerbait gertatu zaio Irastorzari eta probarik egin gabe jokatzeko erabaki zuelako munduko txapeldun izateko aukera kendu dio bere aurrelariari, Baroniori alegia.

Eta kazetariok arazoak azaleratu bai, baina konponbiderik inoiz ematen ez dugula diotenentzat, hona EPELren kasurako

komenigarria izan daitekeen bide bat. Egin dezatela arautegia, propio esanda, baliagarria izango dela arazoak sortzen diren unera arte, eta hauek sortzen badira, komisio bat osa dezatela presaka eta korrika, unean uneko eta tokian tokiko arazoak konpontzeko. Beraiena ez al da ba lehiaketa!

Ez diezaiotela ordea, txapelketa izena eta itxura eman berez torneo basterik ez denari. Bestela ateak zabaldu beste enpresetako pilotarietara eta utzi antolaketa lana enpresez kanpokoei. Dabiltzan interesak ibilita, ametsetan ez ote naizen ari beldur naiz. Pobreak gara baina mixerableak ez, edo antzekoa dena: inuxente xamarak bai baina seko tontoak, oraindik, ez. ■

Ez dago disimuluan ibili
beharrik. Aspek eta
Asegarcek beraien interesak
babeesteko elkarri bizkarretik
hartu eta bidea, ahal den
neurrian, elkarrekin egitea
erabaki dute

Ingurumena
Etterako perfumeek
minbizia eragiten
dute

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*
❑ *Sukaldean*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Osasuna
Urtean bost kilo
txokolate jaten
dugu bakoitzak

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Jose Saramago

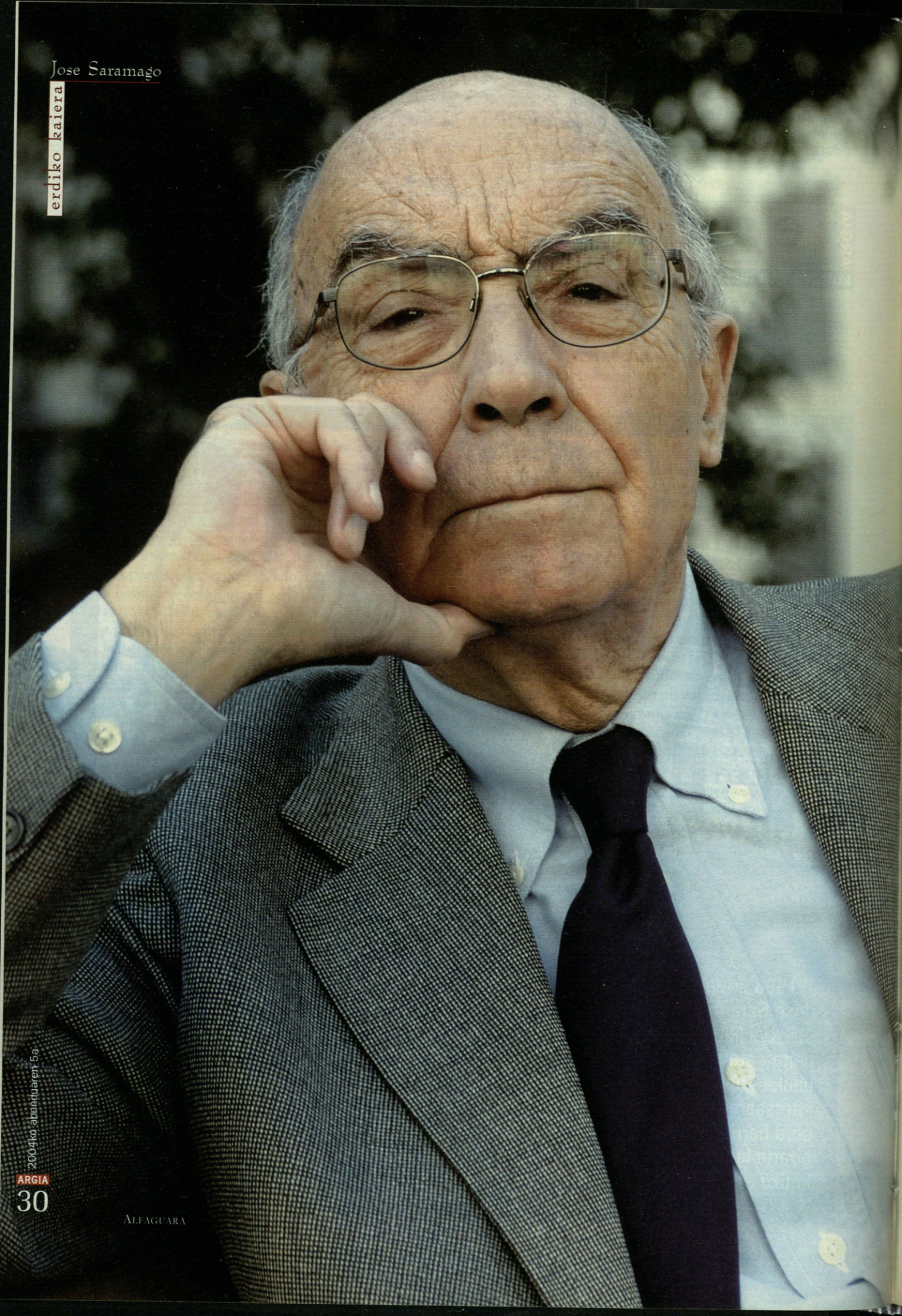
1998 urtean Nobel Saria jaso zuenetik Jose Saramagoren obrak ez dio hazteari utzi, bai liburu-kopuruaren aldetik, baina baita —eta honek are meritu handiagoa dauka— bere irakurleengan ernarazi duen interesaren aldetik ere. Saramagoren obra berri bakoitzak oihartzuna pizten du gizarte literarioan eta, nola ez, ahots kritiko eta argigarri baten mentsa gero

eta gehiago sumatzen duen gizarte zibilean ere bai. Hala, bere azken liburuak, *Ensaio sobre a Lucidez* izenekoak, bazterrak inarrosi ditu berriz ere.

Beren burua jainkotuta ikusten duten idazleen jarreretatik urruti, eskuzabaltasun osoz eta inolako aurre-eskaerarik gabe, prest agertu da ARGIAk egin dion galdera-sorta honi idatziz erantzuteko.

Jose Saramago

erdiko kaiera

2004ko abenduaren 5a

ARGIA

30

ALFAGUARA

«Gaurko gatazkak ez dira atzoko armekin irabaziko»

JON ALONSO

Dagoeneko denbora aski pasatu da azken liburu polemikoa, *Ensaio sobre a Lucidez*, argitaratu zenuenetik, eta beharbada balantze moduko bat egin daiteke. Zer moduzko harrera eduki du? Gauza jakina da Espainian, Portugalen, Latinoamerikan eta abar oso idazle ezagun eta itzal handikoa zarela. Baina zer moduzko harrera egiten diote Saramagori herri anglosaxoietan, Europako beste herrialdeetan eta are Asian?

Berrogeita bat hizkuntzetara nago itzulita, eta berrogeita hamabi herrialdeetan argitaratua —uste dut berrogeita hamabi direla—. Bistan denez, kopuruei dagokienez, nire obrari egiten zaion harrera ez da berdina toki guztietan. Baina ez dut kexatzeko arrazoirik, zeren, baita kanpoko literatura sartzeko bate-re errazak ez diren herrialdeetan ere, Ingalaterra eta Estatu Batuak esaterako, botaldiak eta salmentak arrazoizkoak dira, arrazoizkoak baino gehiago ere bai, batzuetan. Estatu Batuetan, kasurako, best seller txikiez ere mintza liteke... Italian eta Alemanian nahiko irakurtzen da nire obra, eta nire liburuen berrargitalpenak egin ohi dira, eta gorabeherak izanik ere, berdin gertatzen da Europako herrialde guztietan. Asiaz hitz egiteko ez daukat daturik, baina gauzak ez omen doaz gaizki...

Mendebaldeko demokraziari egiten diozun kritikak —demokrazia burgesak, beste garai batean esaten zen bezala—, maila guztiak hartzen ditu bere baitan: politikariak, komunikabideak, elizaren hierarkia, polizia... Baita alderdi guztiak ere, "Ezkerreko Alderdia" ere barne, zeina erraz identifikatzen baitugu Europako alderdi komunista klasikoen hainbatgarren berrantolaketa-rekin. Hala ere, zuk ez duzu militantzia alde batera utzi. Nola bizi duzu itxurazko kontraesan hori?

Kontraesana beste hau izango litzateke: sis-

“Eskuinak ez du ideiarik behar, are, ideiak eskuinarentzat oztupo dira, baina ezkerraren berezko elikagaia ideiak dira, eta orain ideia falta dago”

tema orokorrean kritikatzeko eta nire alderdia kritika horretatik kanpo uztea, perfektua balitz bezala, ez baita perfektua, ez horixe. Nik uste nuen eta uste dut orain ere kritikarik onena barrutik egiten dena dela, benetan gertatzen ari diren gorabeherak ezagututa egiten dena baita. Nabarmena baino gehiago den ezkerraren krisiak ez ditu aurkitu, ez zuzendaritzetan, ezta militanteetan ere, ezkerre zentrorantz eramaten ari den noraeza gelditzeko talentua eta talantea. Eskuinak ez du ideiarik behar, are, ideiak eskuinarentzat oztupo dira, baina ezkerraren berezko elikagaia ideiak dira, eta orain ideia falta dago. Baina ideiak esaten dudanean, bizi garen mundu konplexu honetako errealitateei aurre egiteko gauza diren ideiez ari naiz, berau ulertzen saiatzen direnak, horixe baita mundua eraldatzeko modu bakarra; eta ez naiz ari, ordea, azken finean ideia zaharren murtzikatze bukaezin eta aspergarria baizik ez diren ideiez. Gaurko gatazkak ez dira atzoko armekin irabaziko.

Zure azken liburuan sakon kritikatzeko dituzu komunikabideak. Eta hala ere, esan liteke ezen, gaur egunean sekula baino areago, idazle ezagun bat komunikabideen mende dagoela bere lana aurrera eramateko. Uste duzu kritika horrek ekartzen ahal dizkizula, aurrerago, zure iritzia zabaltzeko trabak? Komunikabideen aldetik

zure kritikaren aurreko erreazioirik egon ote den sumatu duzu?

Komunikabideak, kasu honetan, egunkariak dira batez ere, telebistak eta irratiak ez diete-lako kasu handirik egiten liburuei. Esan nahi dut liburuak ez duela tokirik hartzen, ia-ia, ez berri-saioetan, ezta eztabaida saioetan ere. Portugalen hamarnaka artikulua argitaratu ziren *Ensaio sobre a Lucidez* liburuari buruz, eta gehienak liburuaren eta egilearen aurkako

erasoak izan ziren, nobela boto zuriari buruz mintzatzen zelako bakarrik. Egilearen asmoa demokrazia suntsitzea zela esatera iritsi ziren... Espainiari dagokionez, aitortu behar dut ez nuela espero liburu honen inguruan isiltasunezko horma ia erabatekoa eraikiko zenik, eraiki den moduan. Salbuespen nabarmenen bat gorabehera, zutabegileek eta komentarietek, gai sozial eta politikoetan azterketa zorrotzak egiten dituztelako nabarmen diren horiek, eta polemikak, argigarririk direnean, onartu ohi dituzten horiek, oraingo honetan nahiago izan dute bozgorailuak gorde eta aurrera segi ezer gertatu izan ez balitz bezala. Guztiarekin ere ez dut antzeman komunikabideek trabarik ipini dutenik nire iritziak zabaltzeko. Beharbada ni egiten ari naizena delako erregea biluzik zebilela kaletik oihukatu zuen ume horrek egin zuen berbera. Gorteko alprojei ere zenbait egia esatea uzten zitzairen. Horretantxe nago ni ere, erdi ume, erdi alproja...

Elkarrizketa prestatzen ari nintzenean ikusi dut askok azpimarratu dituztela liburuak egiazko gertaerekin zeuzkan kointzidentziak; beste batzuk bertan ematen diren iritzi politikoak nabarmendu dituzte. Niretzako, ordea, liburuaren ahalmen liluragarrietako bat da errealitatearen terminoak iraultzen dituela: errealitatean, estatuak hiritarrak zelatatzen eta

Goian, Jon Alonso eta Jose Saramago, otsailean, Guadalajaran (Mexiko), Julio Cortazar idazle argentinarraren omenez egin ziren jardunaldietan. Jon Alonsok Saramagoren Lisboako setioaren historia ekarri zuen euskarara orain urte batzuk.

manipulatzen ditu; liburuan, ordea, hiritarrok gara krisian dagoen gobernu baten eztabaidak entzuten ditugunok. Hain da sinesgarria eztabaida horietan erabiltzen den hizkera non batek guztiz egiazkotzat jotzen baititu, gu irakurleok baikiñen bilera-aretoan mikrofonoak ipini ditugunok. Zer proportziotan da sinesgarritasun hori esperientziaren, ofizioaren eta teknikaren emaitza, eta irakurlearen konplizitatearena?

Ez dago esan beharrik ez naizela inoiz ministro-kontseilu batean egon, eta ez dut sekula horrelako bilera baten aktarik begiratu. Baina denok ezagutzen dugu, ongi egi ezagutu ere, politikarien hizkera. Horregatik ez da imajinazio handirik behar nobela batean era sinesgarrian elkarrekin mintzatzeko. Egoera sortuta, gatazkaren nondik norakoa azalduta, izaerak eta nortasunak definituta, "naturari" bere lana egin dezan uztea baizik ez da... Haiek esaten duten guztia aldeztetik aurretik igartzeko modukoa da, lehen ere hamailaka aldiz entzun edo irakurri dugu. Gainerakoa ofizioa baizik ez da, nola egiten den jakitea, eta egitea. Bi hitzetan, erakuntza eta konposizioa.

Gaztelaniazko lehen edizioan, 240. orrian hor nonbait, badago nobelaren egituraren funtsezkoa den paragrafo bat, inflexio-puntu bat markatzen duena, zeinetik aurrera nobelaren itxura erabat aldatzen

CARLOS ESTAUN

baita; Lehendakariak Lehen Ministroari ekin-tza zehatz bat inposatzen dioneko elkarriketaz ari naiz, horrek eramaten baikaitu nobelaren bigarren zatira, esan dezagun honela, *Ensaio sobre a Cegueira* liburuko medikuaren emaztea berriz agertzen delarik, eta abar. Sormen-prozesuen gorabeherak interesatua nagoen irakurlea naizen aldetik, azal zenezake erabaki hori noraino den kontzientea?

Urrats horretan cervantinotik asko dagoela esatera ausartuko naiz. Narratzaile burujabea dibertitzen ari da egiten duenarekin, irakurlea ere dibertituz ofizioaren atze alde irekiz, eta aldi berean denik eta zango-traba onbera eta amultsuena egiten dio, esango balio bezala: "Aitor ezazu hau ez zenuela espero". Alabaina, halako lema-kolpe hain errotikoa emateko, norberak egiten ari denari buruzko kontzientzia erabatekoa eduki behar du, eta nora iritsi nahi duen jakin behar du. Narratzailearen azalpenek, jantziaren josturak erakutsiko bailituen bere zalantzak erakusten dituztenek, ustezko autoironia-eriketa bat osatzen dute, sortzailearen "harrokeria" gaizki mozorrotzen duena: "Hor dago, ez zirudien posible, baina neuk egin dut".

"Zer edo zertan sinetsi behar da, badakit, baina izan gaitzen kritiko, baita gure sinesmen eta arrazoiekin ere, ez badugu erori nahi ohikeriazko pentsamendu baten segurtasun faltsuan"

Bi Saramagozale amorratu eztabaidan ari dira: baten ustea da bere prosak dentsitatea galdu duela; besteak kontrakoa uste du, alegia, bere ohiko irakurleak direla egilearen mailara igo direnak. Bietako zeinek dauka arrazoi?

Ez dagokit niri esatea nire prosak dentsitatea galdu edo irabazi duen, eta ni ez naiz nor esateko nire irakurleak nire mailara igo direla. Harrokeria bai, baina ez hainbeste... Uste dudana da hor nahasten direla bi kontzeptu, narrazioaren dentsitatea eta konplexutasuna; alegia, nahasketa horren arabera, zenbat eta

konplexuago antolatuta esaldia, orduan eta dentsoagoa izango litzateke testua. Egia da nire jaidura barrokoez askatu naizela, partez, baina nahi dudana segitzen dut esaten, kontatzen ari naizen istoriorako egokien ikusten ditudan hitzekin. Baina egia da, a ze aitortena, gaur ez nuela idatziko *Memorial do Convento...*

Zuk hainbat aldiz aipatu duzu etsipenaren, zinismoaren tentazioaren eta humanitatea itzulerarik gabe bideratzen den ezjakintasunaren aurrerapenaren aurkako argitasun-une bat gorde behar dela. Zure nobelak horren gauzatea dira. Hala ere, ez da gertatzen ari ezen,

Ideia berritzaile bat baduzu, finantzatzen lagunduko dizugu.

Ideia berritzaile bat baduzu, ez duzu zertan pentsatu nola finantzatuko duzun. Pertsona ekintzaileei laguntzeko Ekintzaile programak, Luzaro Kredituaren Finantzaetxearekin batera, zure Enpresa Plana baldintza ezin hobetan martxan jartzeko finantzaketa eskaintzen dizu. Zuk beste sinesten dugulako zure proiektuan.

- > %70rainoko finantzaketa eskaintzen dizugu.
- > 60.000 eta 120.000 euro bitartean, inolako abalik gabe.
- > Industria sektoreko enpresa proiektuak dituzten mikroenpresentzat, edo industriari lotutako oinarri teknologiko edota berritzaileko zerbitzuetako enpresa proiektuak dituztenentzat.

zientziaren ekarpenik gabe aurrera ez doan prozesu konplexu baten ondorioz, "humanitatea" kontzeptua –gaur arte ulertu ohi dugun moduan– dela azkenean zalantzan jarri behar-ko dena? Beste era batera esanda: ez al gaude espeziearen "eboluzioaren" urrats handi baten bezperan, zeinean aipatu eboluzioan orain arte ia saihestezinak ziren baldintza naturalak gainditu, eta horien ordez beste baldintza batzuk, artifizialak, nagusituko baitira?

Litekeena da baietz, oso litekeena da dagoe-neko izakiaren "errobotizazio" bidean ego-tea. Umberto Ekok, orain hiru edo lau urte argitaratu zuen artikulu batean, idatzi zuen gizon mota berri bat hurbiltzen ari dela, gu gaur egun garenare-kin zerikusi gutxi edukiko duena, eta Umberto Ekok berak esaten zidan, egun asko ez direla, kezka bat kanporatzen ari denaren antzera, beldur zela bere iloba-ren etorkizunaz... Baliteke espe-ziearen "eboluzioa" deitzen dena aberats eta boteretsuen arianis-mo berri bat baizik ez izatea... Zientzia ez da beti purua bere asmoetan, eta zientzialari guztiak ez dira santuak.

Nazioartean ezaguna izaten hasi ziren zure nobelen artean, bada bat aparteko garrantzia duena, nire ustez, zure ibilbidea ulertzeko, bertan badagoelako gogo-eta oso bat artistaren konpromisoaz, ez baka-rrik politikarekiko edo gizartearekiko konpro-misoaz, bere lan artistikoarekikoaz baizik. *Manual de Pintura e Caligrafia* liburuaz ari naiz. Nola gogoratzen duzu orain, bai alderdi ideologikoan, baita estilistikoan ere?

Lehen argitalpenean, 1977an, *Manual de Pin-tura e Caligrafia* agertu zen "ensaio de roman-ce" azpigituluarekin, hau da, nobela baten saia-kerak moduan. Ez nik zalantzarik nuelako liburua benetan nobela bat ote zen, baizik eta konturatzen nintzelako ni neu nintzela "saia-tzen" ari zena. Bigarren argitalpenean, sei urte geroago, eta ordurako *Objecto Quase, Levantado do chão, Viagem a Portugal* eta *Memorial do Con-vento* idatziak nituelarik, "saia-kerak" ren aipua kendu nuen, eta "nobela"rena utzi. Ordurako gutxi gorabehera seguru nengoen ez bakarrik nobelagilea nintzela, baizik eta baita idazlea ere... Zenbait kritikok esan du *Manual* dela nire nobelarik "abangoardistena", eta horrek esan nahiko luke, nonbait, beren ikuspuntutik gero atzerapausoak eman ditudala... Nire iritziz, *Manual* gauzak deskubritzen doan liburu da, bere bide propioa asmatzen doan heinean, eta inozentziaren bertutea dauka, aurkitzen duen gauza bakoitzarekin harritzen delako. Ideolo-

gikoki bere garaiarekin estuki lotua dagoen liburu da, iraultza eta hiru urte geroago atera zelako. Gaur egilea mesfidatiago eta analitiko-a-goa zatekeen.

Gero eta gehiago gara, beharbada, mundua-ri begiratu eta ikusten duguna gustatzen ez zaigunak. Baina erantzunak sortzen dire-nean, ez ditugu elkarrentzako kritikak gorde-tzen –eta badakit gauza diferente asko nahasten ari naizela–: betiko ezkerre zahar-kituta dago; globalizazioaren aurkako mugi-mendua ez da gauza erantzun politiko kohe-rente bat emateko; Fidelek ez ditu giza

eskubideak begiratzen; Chavez populista da; Lula NMFk esan-dakoari men egin dio; zapatistek mugimendu partzial eta mugatua bultzatzen dute; euskaldunak terroristak dira; palestinarrak biktimak dira, bai, baina funda-mentalismoaren arazoa dagoe-nez... Horregatik guztia-erengatik dio *Ahotsen Liburuak* "Ulu egin dezagun, esan zuen txakurrak"? Horixe baizik ez zaigu geratzen?

Gertatzen dena da hain dela han-dia humanoen etsipena non beti jartzen baitugu gure esperantza sekula gertatuko ez den gauza batean: Mesiasen etorrera. Ez

laizismoak, ez agnostizismoak eta ez ateis-morik militanteenak ere, ez dute ezabatu gure espirituetatik kontsolamendu eta babes-behar hori, azkenean ume sineskor edo, txar-renean, ardi otzan bihurtzen gaituena. Zer edo zertan sinetsi behar da, badakit, baina izan gaitezen kritiko, baita gure sinesmen eta arrazoiekin ere, ez badugu erori nahi ohike-riazko pentsamendu baten segurtasun fal-tsuan. Egia da gure eskakizun kritikoa beti ari zaiela trabak jartzen ezkerrean agertzen diren gauza berriei, baina ematen du inor ez dela konturatzen mugimendu hauen deskre-ditu sistematikoaren maniobrak beste aldetik datozela, planeta kontrolatzen duten botere ekonomikoa eta mediatikoa dauden aldetik, hain zuzen. Gu haien atzetik joan, besterik ez dugu egiten. Ezkerre egunero lurperatzen dute, ezkerrek berak bere burua lurperatzen ez duenean. Uluka aritzea, uste dut nik, haxe toki eta baldintza guztietan errepika-tzea izango litzateke. Ea behingoz esnatzen garen.

Eta txakurrak aintzat harturik, zergatik dago beti txakurren bat zure nobeletan?

Beharbada gizakiaren ergelkeria betierekoa-ren lekuko barkaberak bezala ikusten ditu-dalako. ■

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

BIDAIA GIZA GORPUTZAREN BARRENEAN

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

EUSKAL HERRIKO HISTORIA I

(Historiaurretik
Nafarroaren konkista arte)

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

EUSKAL HERRIKO HISTORIA II

(Aro Modernotik Gerra Zibila arte)

ONARRIZKO LIBURUTEGIA

EUSKAL SUKALDARITZAREN ANTROPOLOGIA

ELIKAGAI TRANSGENIKOEN
ARAZOAK

Genomalariak

EUSKAL HIZTEGI
HISTORIKOA

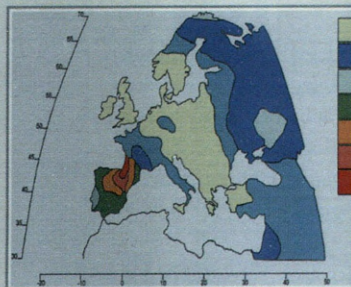
Isabellu Etxebarria

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

GENEAK, HERRIAK ETA HIZKUNTZAK

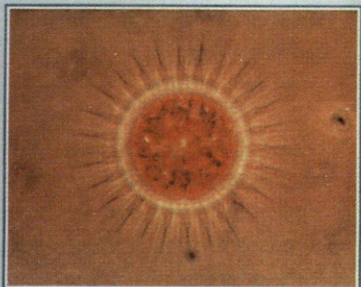
L. Luca Cavalli-Sforza

PENTSAMENDU GARAIKIDEA

ZER DA BIZIA? ADIMENA ETA MATERIA

Erwin Schrödinger

GAIK
ARGITALDARIA

**Durangoko azokan
zain gaituzue!!!**

Tel. / Faxe 943 47 13 04 • jiak@facilnet.es

Ezpalak

KATIXA GARATE

Disko-liburu sorta Pamielaren eskutik

MUSIKA ETA LITERATURA batzen dituzte Pamiela argitaletxeak eta Arteola elkarteak *Littera&musika* bildumaren baitan plazaratu berri dituzten lau disko-liburuek: *Oteiza, Jorgeri* (hainbat egileren artean sortua: J. C. Perez, Nestor Basterretxea, Oskarbi, J. A. Urbeltz...), *Zeharbi-deetan* (Jose Angel Irigarai eta Antoni O'Breskey), *R. M. Rilkeren 'Orduen Liburua'* (Xabier Lete eta Karlos Gimenez) eta *Henry Bengoa Inventarium* (Bernardo Atxaga, Jose Mari Iturralde eta Ruper Ordorika). Letra eta musikaz gain, bideo bana dute disko-liburuek. Iraganeko hitzak orainera ekarri dituzte lanok.

Kantautore jaialdia Bilbon

KANTAUTOREENTZAKO jaialdi gutxi dagoela ikusita eta Kataluniak euskal kantautoreei egiten dien harrera ona eskertzeko asmoz, Bilboko I. Kantautore Jaialdia antolatu du Marrodán poesia elkarteak. Asmoa jaialdi handia egitea zen eta Espainiako Estatuko nahiz atzerriko kantautoreak ekarri nahi zituzten, baina jasotako diru-laguntza eskasak direla medio bi egunetan bildu dituzte kontzertuak. Azaroaren 25ean Josep Terók (Katalunia) eta Joseba Gotzonek eskaini zituzten kontzertuak eta abenduaren 16an Kubalin (Medina de Pomar) eta Andrés Lewin (Madril) izango dira taula gainean Billypool aretoan.

Nontzeflash II. Animazio Lehiaketa

ARRAKASTA HANDIA izan zuen iaz lehen aldikoz Nontzeberri kultura webguneak antolatutako Nontzeflash Animazio Lehiaketak. Guztira, 33 herrialdetako 221 animazio jaso zituzten. Aurten Bilboko Zine Fantastikoaren Jaialdiaren laguntzarekin antolatu du animazio

Ibon Aranbarri artistaren hitzok jaso zituen *Berriak*: «Diru laguntzak ez dira altruistak, turismoa edo espekulazioa sortzea eskatzen zaio arteari».

Ruper Ordorika *Eta Kito! herri aldizkarian*: «Denok edukitzen dugu entzule bat buruan eta nirea euskalduna da».

Iñaki Etxezarretak *Deiari esan*: «Euskararekin batera dagoen kultura egitasmo edukatiboaren baitan txertatzeko, sistematizazioa falta izan da (...) Derrigorrezko irakaskuntza amaitu eta gero ikasle batek

zenbateraino jakin behar du musikaz edo dantzaz?».

Andoni Egañak *adierazpenok egin zizkion Garari*: «Uste dut badela garaia bertsolaritza Antropologiatik iker dezaten, Psikologiatik, Ekonomiatik edo Soziologiatik».

Ixiar Rozasek zera adierazi zuen *Berrian*: «Ez zait batere interesatzen entretenigarritasuna, ez irakurle gisa eta are gutxiago idazle gisa. (...) Gero eta gizon-emakume akritiko eta neutralagoak nahi gaituzte, eta horrekin lotuta dago hori».

Tinko euskara elkarteak Anton Abbadiak saria eskuratuko du, abenduaren 3an, Gipuzkoako Foru Aldundiaren eskutik. Makina bat film bikoiztu ditu euskarara eta filmok zinema areto komertzialetan eskaintzeko lan handia egin du Tinkok 1993tik.

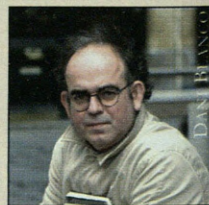
Elurretan bikoteak bigarren diskoa plazaratu du Beasaingo Moonpalace Records diskoetxe berriarekin: *Olatu berri baten zai*. Pop kutsuko bost kantu eta bideoklip bat bildu ditu lanean kontzerturik eskaintzen ez duen bikoteak.

Tanttaka antzerki taldeak Errioxako Garnaia saria jaso du *Paradero desconocido* lanarengatik. Obraren zuzendari Fernando Bernuésék ere zuzendari onenaren saria eskuratu du.

Ane Muñoz suertatu da garaila Lekeitioko Zinema eta Bideo Bileran. Muñozen *El salto de Beamonek* Urrezko Antzara -Basurdea laburrarekin ere irabazi zuen— eta argumentuzko filmaren saileko sari nagusia jaso ditu.

Felipe Juaristi

Begi-ikarak poema liburua karrikaratu berri du Erein argitaletxearekin.

Malabar festa

Malabareak, monozikloak, kale antzerkia, akrobaziak... Zirkuko artez goatzeko parada izango da abenduaren 3tik 8ra arte Bilboko Kukutza gaztetxean. Izan ere, Bizkaiko Malabarista Elkartek III. Koblakari jardunaldiak antolatatu ditu egunotarako. Ikusteko eta ikasteko abagunea izango dute bertara hurbiltzen direnek. Klean, Noxtrasladamus, Maravilla Kapitaina eta Patxin, Potxin eta Balin pailazoak arituko dira. Gaztetxean, Hegan, Mr Frack, Los Rancios eta Kapikua zirkua, besteak beste. Zirkuaren munduan aktiboki murgildu nahi dutenek mazenkin trebatzeko nahiz oreka lantzeko tailerrak izango dituzte aukeran. Pilotekin eta monozikloarekin norgehiagoka arituko dira topaketa haue-tarako propio atondutako olinpiadetan. Zirkua gaitzat duten hainbat film ere eskainiko dituzte (Chaplinen *Zirkua* edota Acheru Mañasen *Noviembre*). Ekitaldi nagusia La Casillako pablioian izango da eta Manolo Imperfecto, Jonás Zeller eta Oreka zirkua izango dira bertan.

Gurean gutxitan izaten diren ikuskizun magikoak ikusteko egokiera aparta.

lehiaketa Nontzeberrik. Otsailaren 25a arte bidali ahal izango dituzte lanak interesatuek Nontzeberriren gunera (www.nontzeberri.com). Lanak SWF formatuan igorri behar dira eta ezin dira 2.5 Mb baino handiagoak izan.

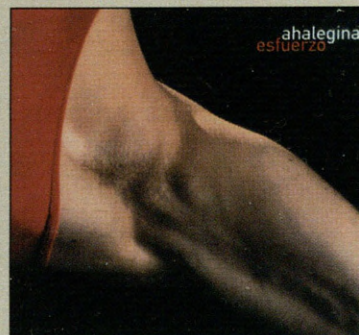
Martxan da Nontzeberri kultura webgunearen Nontzeflash II. animazio Lehiaketa. Otsailaren 25a arte bidali ahal dira lanak.

Nafarroako euskal idazleen historia

SEIEHUN IDAZLEREN BERRI jaso du Joxemiel Bidadorrek *Materiales para una historia de la literatura vasca en Navarra* (Nafarroako euskal literaturaren historiarako materialak) liburuan. Opuseko irakasle bat Nafarroako literaturaren historia prestatzen hasia zela jakin zuen orain hiru urte eta euskal idazleak sartuko ez zituela pentsatu zuen eta hala izan zen azkenean. Zerbait egin beharra zegoela pentsatu zuen eta bilketa lanari ekin zion. Gaztelaniaz hasi zen idazten erdal-dunei euskal idazle nafarren berri emateko, baina zalantza du erdal-dunek interesa izango duten. Pamielarekin argitaratuko duen lauhun orriko lanean egile ezagunak (Pedro Axular, Manzezaundi), nahiz ezezagunak (Teodoro Arburua esaterako) batu ditu, Nafarroan tradizioa izan dela erakutsi nahian.

Argazkilaritza hobeto ezagutzea. Horixe dute xede Ordoñez Falcón Argazki Zentroak, *Diario Vascorekin* eta Kultura Garaikideko Nazioarteko Zentroarekin batera antolatutako *Garaia eta generoak* argazkigintzari buruzko hitzaldi zikloan. Martxoaren 18ra bitarte, bederratziz hitzaldi izango dira Kursaleko 3. aretoan. Besteak beste, Javier Agirresarobe, Joan Fontcuberta eta Kevin Power arituko dira hizlari.

Ahaleginak bilduta. Ahalegina du ardatz Donostiako Koldo Mitxelena kulturunean otsailaren 5a arte zabalik izango den arte erakusketak. Hainbat herrialdetako hamar artistek (Tracey Moffatt, Esra Ersen, Jaan Toomik...) gizadiaren historian egin diren ahaleginei begiratu diete arte diziplina ugaritatik. Denetariko begiradak daude: ironikoak, pesimistak, kritikoak...

www.telepartitura.com.

Eresbil Musikaren Euskal Artxiboak musika partiturak Internet bidez erosi eta saltzeko aukera ematen duen webgunea eskegi du sarean. Hainbat helburu ditu guneak: konpositoreen eta interpretatzaileen arteko jauzia arintzea, egileek partiturak argitaratzeko aukera izatea, interpretatzaileek aukera zabala eskura izatea eta egileek onura ekonomiko handiagoak lortzea.

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

**Palestina,
zure mina**
Begoña Bilbao
ELKAR
118 orrialde
8,25 euro

Palestinako egoeraren saminaz

Begoña Bilbao Elkargi argitaletxearen eskutik plazaratu duen nobela honek Palestinak gaur egun bizi duen egoera ankerra du ardatz nagusi. Konortetik gabe hainbat denbora pasa ondoren, buruan kolpe izugarria jasotako emakume gazte bat Gazako ospitale batean esnatzen da, non dagoen eta bera nor den ere ez dakielako. Galderei arabieraz zein hebraieraz erantzuteko gai da, eta horrek beste galdera korapilotsu bat sortzen dio: Palestinarra ote da? Israeldarra? Izan ere, inguruan dauzkan zauritu gehienak palestinarrenak diren arren, sendagilea israeldarra da. Hospitala horretan

lan egiteko jende beharrean direnez, bertan gelditzeko aukera ematen diote, eta oroimena itzultzen doakion heinean, gertatzen ari denaren kontzientzia hartuko du. |

Gandhi, bizitzaren maisua
Batzuen artean
SAURE
32 orrialde

Bakearen aldeko II. Fernando Buesa Blanco saria

Saure argitaletxeak kaleratutako komiki honek bakearen aldeko II. Fernando Buesa Blanco saria eskuratu zuen. Liburuan agertzen diren istorio guztiak Mahatma Gandhi eta haren irakaspenekin daukate zerikusia eta Atlantikoa-ren alde bietako hamar komiki marrazkilarik eginak izan dira —argentinarrak, brasildarrak, espaniarrak eta frantsesak ere badira haien artean—. Horietatik zortzik gidoi bat ilustratu dute, eta beste bik testu bat irudi bidez berrinterpretatu. Hauxek dira istorioen izenburuak: *Egia jainkoa da, Gatazkari buruzko jarrera, Indarkeriaren gorpila, Ehun milioi herritarra, Egia jainkoa da, Bestea, Egiarekiko atsekimen-du sendoa, Justiziaren armak, Ehun milioi herritarra eta Zer da bakea?* |

Donostia Hiria antzerki saria

Kutxa Fundazioak urtero antolatu ohi duen literatur lehiaketan Alaitz Olaizola Bordaren *Clitemenestraren itzulera* antzezlanak eskuratu du 2004.ean antzerki saria. Barruko harrak janda dagoen gaur egungo emakume baten etxean duela 2500 urteko Grezian bizi zen Clitemenestra agertuko da bat-batean, eta gertatutakoari zentzua aurkitzen saiatuko dira emakume biak. Ez da batere erraza izango, greziarrak ezin duelako gaurko emakumearen ingurua ulertu, ez eta emakume horrek Clitemenestraren etorrerara egokitu ere. Eta biak bakarrik egoteko aukera izango balute, behintzat! Baina hori ere ez dute lortuko, orainaldiko emakumearen senideak, lagunak eta auzokoak etengabe agertuko zaizkielako, dagoeneko zaila den egoera gehiago zailduz. |

**Clitemenestra-
ren itzulera**
**Alaitz Olaizola
Borda**
KUTXA FUNDAZIOA
69 orrialde
4 euro

Ez gozatzea debekatuta

Eseté aldizkariaren azkenengo zenbakia munduan zehar aginduz galarazten diren hamaika gauza eta ekintzei eskainia dago. Eta egia esan, ondo bitxiak dira *Proyecto Cartelek* daukan web orritik jasotako iruditzen agertzen diren debeku asko: nahitaez ate baten eskuineko aldetik irtetera derrigortzen duena; armekin zein haurrekin barnertzea debekatzen duena; egoitza pribatua dela-eta, arren, hara ez sartzeko agintzen duen hotelarena; bertan geldituz gero, ala pixa edo bestelako beharrak egiten harrapatzen bazaituzte errebolber tiro batekin mehatxatzen zaituena; etxe hartakoak katolikoak direla-eta, Kristo Erregeri eta Jaungoikoaren Ama Guadalupekoari goraka protestante eta bestelako sekten propagandari uko egiten diotenena, edo zakurrari bere jabea hezitzeko eskatzen diona. |

Eseté
Batzuen artean
AMASTÉ
COMUNICACIÓN S.L.
130 orrialde
5 euro

Eraikuntza europarrera-ko estrategia sindikala

LAB sindikatuaren Ipar Hegoa Fundazioak sortutako *Haritik* aldizkarian agertutako lan honen izenburua *Klase borroka Europar Batasun berrian: eraikuntza europarrerako estrategia sindikala* da. Aurten Sokoan burututako *Ezkerre* Europaren atarian lemapeko nazioarteko jardunaldietan aurkeztu ziren ekarpenetako bat dugu. Globalizazio neoliberalak klase gatazkan dituen eraginak, kapital transnacionalak ezarritako dominazio sisteman eragiten duten kontraesanak, egungo errealtate sindikalaren diagnostikoa edo itun konstituzional europarrari uko egiteaz gain hari gogor egiteko aurrera eraman beharreko estrategia sindikala bezalako gaiak aztertzen ditu. ■

Klase borroka
Europar Batasun
berrian

Batzuen artean

IPAR HEGOA FUNDAZIOA

48 orrialde

Itsasoa zeharkatzen duten ipuinak

Enrique Morenteren marrazkiz apaindurik plazaratu den Antton Irustaren kontakizun hau zortzi urtetik aurrerako haurrei dago zuzendua. Protagonista, aita marinela duen neskato bat da. Epe luzeak pasa behar izaten ditu dagoeneko munduko itsasertze gehientsuenak ezagutuak dituen bere aita ikusi gabe, eta hura itzuli bitartean, bidaletako batetik ekarri zion atlasean ea non aurki daitekeen asmatzen eta aitak maiz bidalitako gutunetan kontatzen dizkion ipuinak irakurtzen ematen du denbora. ■

Itsasoz bestaldeko
ipuinak

Antton Irusta

IBAIZABAL

63 or. / 7,80 euro

PABLO SASTRE

“Joan badoan mundu batez ari naiz liburu honetan”

Andoaindarrak egin dituzu protagonista...

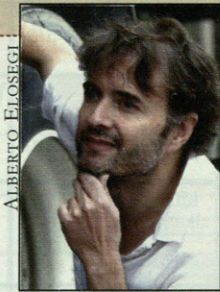
Bai, eta nahiko zalantzak izaten ditut liburuari izena jartzerakoan. “Andoaindarrak” jartzekotan egon nintzen garai batean, eta hori baino lehen “Euskaldunak III”, Hiribarrenen “Euskaldunak” eta Orixeren “Euskaldunak” ere hor daudelako. Eta adibidez, Orixek, oso gogoan sartuta zeukan baina joan bazihoan Euskal Herria batez idatzi zuen poema horretan, eta ni ere “Euskaldunak” izena laster alde batera utzi nuen arren, —uste handi samarrekoa zelakoan— joan badoan mundu batez ari naiz liburu honetan.

Zergatik diozu hori?

Duela urte batzuk Andoaina bizitzera joan nintzetik hona aditu edo ikusi izan ditudan gauzez eta pertsonen idatzi dut. Eta konturatu naiz oraindik posible dela, errealtatea sobera desitxuratu gabe, euskaldunen gainean euskaraz idaztea. Liburu honetako pertsonaia gehienak berez aritzen dira euskaraz; euskaldun berriak ez du oso ongi egingo, bakoitzak bere erara egingo du, baina euskaldunen mundua da nik azaltzen dudana

Eta etorkizunari begira zer susmo duzu?

Beldur naiz orain Andoainera iritsiko banintz hamabost urteren barrenean liburu bat egiteko asmotan, ezingo nukeela liburu hau egin, pertsonaia hitz egiteko era ordurako ez delako izango nik azaldu dudana, oso pobretzen ari da kaleko euskara. Nire nobelan ez dago Patziku Perurenak arestian aitatzen zuen poesia bezalako solasik, baina uste dut, beste era batera bada ere, liburu honetako pertsonaiaetarik asko kale-poetak ere badirela.

egileari galdezka

Elurte egun batzuetako Andoaingo polifonia

Elur gutxi egiten duen lurraldean bizi gara euskaldun gehienok, eta inguruan dena zuri dagoela ikusten dugunean, zerbait berezia bezala bizi ohi dugu. Horrelako egoera batean kokatu ditu Pablo Sastrek bere azkenengo idazlanaren gertaizunak, sei ekitalditan banatutako nobela mintzatua den *Elurretan hotsak* liburuan. Elurte egun pare batean Andoain eta honen inguruetan dabilen herritarrei suertatzen zaiena kontatzen da bertan. Elurrarekin, badiurdi ohizko bizimoduak nolabaiteko etendura izan beharko lukeela, baina ez da horrela, eta egunerokoari heldu beharko dio derrigor, bai lana duen herritarrak bai langabe aurkitzen denak, zoriontsu denak pozik, zoritxarrari aurre egin behar dionak goibel, eta presoak askatasuna amestuz. Eta kalean, lan-

Elurretan
hotsak

Pablo Sastre

SUSA

174 orrialde

12,80 euro

regian, tabernan, dendan, errepidean edo kartzelan egingo dute batzuk besteekin topo herritar horiek, eta orduan kontura dakartzaten gaiak eta horiek adierazterakoa bakoitzak darabilen hizkerak osatzen dute Pablo Sastren nobela honetako polifonia. Liburu guztiz mintzatua den hau, bere egiturari antzerkiarekin zerikusirik asko duen poema bat ere bada. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

	Hari sendo		Ez ona		Alkaterna		Bizkaiko ibaia		Agiria
	Hila		Asiako estatua		Baldintzetan		Ergelak		
	Langileak								
	Intsektu mota								
Jausiak		Gipuzkoan, zatoz			Dunaren erdian			Kontsonantea	
Irakastea		* EH-KO IBAIA			Utik!			Pl., kolore mota	
Ote ar				Idi, hitz elkarketan		U birritan			Trebe, abil
Baztango herria				Hodi		Biloa			
Gizon izena			Uranioa		Atsegina				
Irabazi			Kasik		H2O				
						Gauza, gai			
						Potasioa			
Modu atzizkia			Kontra				Errepikatuz fruitu tropikala		

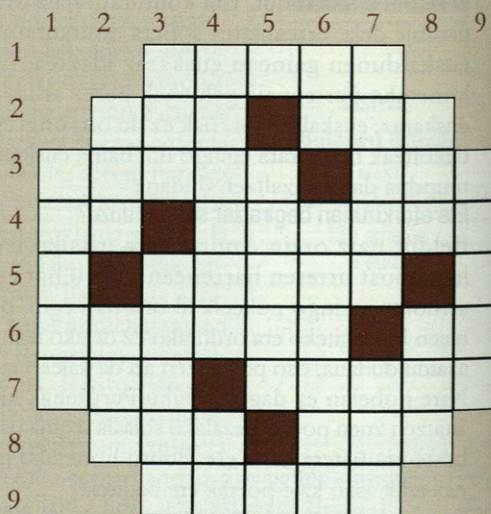
Hitz gurutzatuak

EZKER ESQUIN

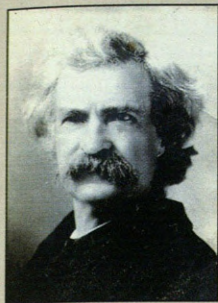
1.- Emakume izena. 2.- Alaitasun. Aurritzia. 3.- Eguzki sistemaren planeta. Helduak euskalduntzeko eta alfabetatzeko erakundea. 4.- Alkoholen bukaera. Emakume izena. 5.- Kontsonantea. Txori mota. Nitrogenoaren ikur kimikoa. 6.- Musika tresna. Omen. 7.- Jardun. Norabait. 8.- Una, neka. Bilo. 9.- Barazki mota.

GOITIK BEHERA

1.- Laburra. 2.- Kolore sistema. Bizkaieraz, iratzea, garoa. 3.- Galdetzaile bat. Filosofiaren adarra. 4.- Ziria. Iridioaren ikur kimikoa. 5.- Kontsonantea. Edateko. Kontsonantea. 6.- Europako Batasuna. Metal astuna. 7.- Arabako harana. Burdinola. 8.- Zegoen. Baita. 9.- Afrikako estatua.

Pasarte Kodetua

Mark Twain (1835-1910) idazle estatubatuarren pasarte bat azalduko zaizu ondoko lauki guztiak bete ondoan. Joko honetan zenbakiek hartu dute letra edo hizkien ordea. Letra bat, zeinek berea, hartzen du gehienez zenbaki bakoitzak, eta batzuetan ez dira letra guztiak azaltzen. Zenbaki batzuei dagozkien letrak eman ditugu lagungarri.

5	1	18	14	13	4	7	11		3	9	5
4	1	16		14	13	18	13		1	5	11
9	16	4	5	1	4	13	16		1	4	13
	14	9	7	8	1	10	4	5	1	16	
2	7	10	1	4	1	4	13	16		8	7
	2	9	18	7	1	4	13	16		3	18
9	4	13	14	9	16	7	12	4	13		1
5		14	13	18	1	10	13	11	9		

Z		I		E							
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10		
A		R	K								
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20		

Pasarte Kodetua
Zergatik poztu gara
ezkontzat eia goibetzen
hiltzen? Bi hortetan pro-
tagonista ez garchako.
Mark Twain
Hitz gurutzatuak
Ezker eskutik: 1. Nerua, 2.
Poz. Biz. 3. Marte. ABEK. 4.
Ol. Eduerac. 5. T. Enara. N.
6. Ziara. Et. 7. Ait. Inora. 8.
Aki. Ilc. 9. Artoa.
Goztik behera: 1. Moza. 2.
PAL. Ina. 3. Nor. Etkia. 4.
Ezema. In. 5. R. Edan. T. 6.
EB. Urnio. 7. Alara. Oia. 8.
Zen. Erc. 9. Kemia.

O	K	A	R	U	A	I	K				
A	E	K	U	T	A	I	G				
A	A	I	A	U	O	I	R				
I	R	U	R	I	T	A	I				
U	U	U	T	I	A	R	O				
A	Z	A	K	A	S	K	U				
T	N	U	Z	O	A	T	E				
K	A	I	A	T	U	A					
A	E	T	E	A	B	E					
L	B	G	L	G	L						

Kike Amonarrizen umorea

Apopilo

Badira urte batzuk Parisen hilabete pare bat apopilo egon nintzela. Etxeak bazuen patio koxkor bat eta etxeakoandreak bertan animalia batzuk hazten zituen.

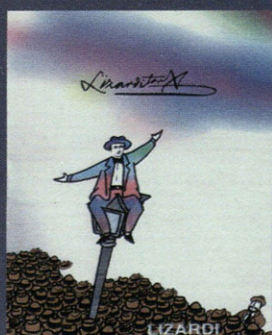
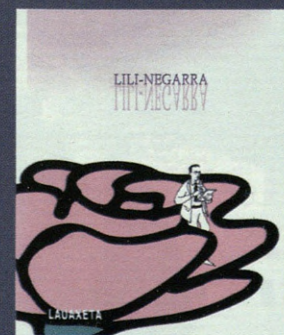
Ni apopilo sartu nintzen lehen egunean oilo bat hil zen eta hurrengo egunean, oilo salda jan genuen.

Bigarren egunean untxi bat hil zen eta biharamunean, untxia saltsan jan genuen.

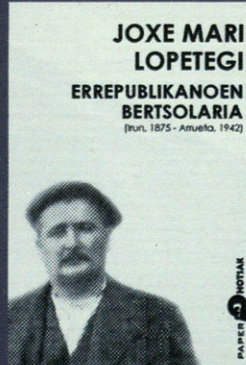
Hirugarren egunean ahatea hil zen eta biharamunean, ahatea limoi erara jan genuen.

Laugarren egunean etxeako nagusia hil zen eta arratsalde hartan bertan aldatu nintzen ostatur.

Soluzioak

ILARGIAK BALEKI
poesia, CDRom interaktiboa gazteentzat

HOTSACK.COM

GAZTELUPEKO HOTSACK
tel.: 943 75 30 16

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
ASIER AGIRRESAROB
MUSKILDA TELLABIDE

Aturri III (Nafarroa Beherea)

Erdi Aroko Done Jakue bideetan bizikletaz

Aturriren inguruan ibili baginen duela zenbait aste, gaurkoan, Aturriren ibai-adar biren arteko lurretan murgilduko gara, Biduze eta Olorueko ibaien artean, hain zuzen. Herri xume baina xarmantak, Done Jakue bideetako baten igaro gunea, Sordeko abadia ospetsua, eta beste zenbait gun e interesgarri bisitatzeko aukera izango dugu. Halaber, muino apalez jositako eremu hauetan gora eta behera ibiliz, arto-sail ikaragarriak, kiwi-landaketak eta nekazaritzarako ibai ertzak ikusi ahal izango ditugu, baita abeltzaintzarako soro ederrak ere, Lanneplaa eta Lauhirekoak esaterako. Nafarroa Behereko azken bazterrak ezagutuko ditugu, izan ere, Biarno eta Nafarroa Beherearen arteko mugaren inguruan ibiliko gara pedalei eraginez. Horrez gain, Biarno, Zuberoa eta Nafarroa Behereak bat egiten duten gunean dagoen 1395. urteko mugarrira hurbilduko gara.

Biduze ibaia zeharkatzen duen Erdi Aroko zubia, Burgue-Erreitin. Irudian, errota.

Done Jakue bide ibilienak eta Sordeko abadia

Pirinioez hegoaldeko Done Jakue bideez asko entzun bada ere, bide hauen guztien abiapuntuak Pirinioez iparraldera daude. Halaber, Hegoaldean Santiagora iristeko gehien erabiltzen den bidea Orreagatik barrena datorrena izan arren, Frantzia eta Okzitaniako lurraldeetan lau dira gutxienez, Done Jakue bide ibilienak:

➤ Guztien artean Le Puy en Velay-tik datorrena da ezagunena, GR-65 deiturikoa. Aipatu hiritik abiatuta Conques, Cahors, Moissac, Aire sur l'Adour eta Biarnoko Nabarrenkoxetik igaro ondoren Euskal Herrian sartzen da, Zuberoako Ospitalepeatik barrena.

➤ Beste bide garrantzitsu batzuk Vezelay eta Tours-etik datozenak dira. Hiru hauek Nafarroa Behereko Oztibarren egiten dute bat, jarraian Donazarretik Garazira, eta handik Orreagako portuetara abiatzeko.

➤ Hauxe gain, badira beste bide garrantzitsu batzuk ere, hala nola, Probenza-ko Arlès-etik datorrena, Languedoc zeharkatu eta Oloruetik barrena Somportetik igarotzen dituen Pirinioak edo Loirako eskualdetik abiatu eta itsasertzetik datorrena, Baionatik Euskal Herrian sartuz.

➤ Aipatu moduan Paris edo Tours aldetik zetorren bideetako bat, eta bertan geldidune ezinbestekoa zen XI. mendeko Sordeko abadia beneditarra. Hondamendi eta harri pilaketa ugari pairatu izan ditu monasterioak, Gaztelak Nafarroa konkistatu zuenean, Albreteko Joana Nafarroako erregina zenean, Agramonteko dukeak sortutakoa eta frantses iraultzan eragindakoa. Egun, esku askotatik pasa ondoren, udala da abadiaren jabe eta eraberritze lanak abiatzeaz gain, museo bat prestatu dute bertan. Done Jakue bide haxe da Erango eta Erreititik pasatzen dena.

rutzea igaro eta Sordeko bidean jarraitu dugu, Euskal Herritik irten eta Landetako departamendura igaroz. Peyhorade eta Olorue lotzen dituen errepide nagusira irten gara, bertatik zati labur bat egin behar izan baitugu. Autobide gainetik igaro eta berehala eskuinera jo dugu, Sordera iritsi aurretik, Olorueko ibaia zeharkatu ahal izateko zubiaren bila.

Olorueren ibai-ertzetik, Bastidara

Sorde l'Abbaye-n –Landetako departamenduan kokatua–, XI.

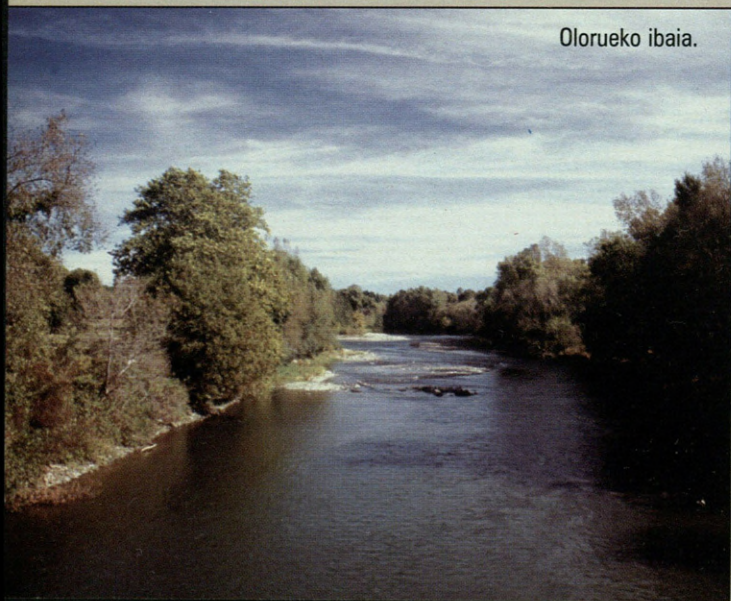
mendeko abadia ikusgarriaren aurriak ikus daitezke, Olorue ibaiaren ertzean. Eliza bikaina eta Beneditarren monasterio izandakoaren aurriak dira aipagarri. Sordetik hegoaldera, Biarnoko Labastide Villefranche aldera abiatu gara, Olorue ibaiaren eskuin ibaiertzetik doan errepidean barrena. Itzuliko zatirik lauena izan dugu, erriberetan barrena baitoa errepidea. Pirinioetako gailur nagusiak urrutian zeruertza itxiz, baina gero eta gertuago nabari ditugu. Cassaber herrixka igaro eta

Carresen eskuinera jo dugu, atzera Olorue ibaia eta lehengo errepide nagusia zeharkatu, eta herria kokatua dagoen muino kaskora igoko gaituen maldari ekin asmoz. Kilo-metro batzuk burutu ditugu dagoeneko eta nekea nabaritzen hasiak gara, baina iritsi ahal izan gara azkenean. Izenak dioen moduan, Labastide Villefranche Erdi Aroko bastida izan zen, Biarnoko bastida, hain zuzen. Herria inguratuz jada ez du harresirik, baina sarreran dorre itzelak zutik dirau oraindik.

Helmuga: Burgue

Kale lasai eta isilen artetik itzulia egin ondoren, herri irteerako bidegurutzean Burguerako norabidea hartuz, gaurko ibilbidearen azken zatiari ekin diogu. Azken muino bat gaindi-

Olorueko ibaia.

Erreiti.

Pausazakeko mugarrira, Biarno, Nafarroa Beherea eta Zuberoa lotzen dituen.

Lauhire eta Lanneplaa, ardien neguko larre

Ezaguna da Erronkari eta Zaraitzuko bailaretako artzainek, uda partean ganadua goi larreetan bazkan eduki ostean, negua igarotzeko, abelbideetan barrena Bardeetara eramaten dutela artaldeak. Antzinatek datorren ohitura da, oraindik gordetzen dena. Askorentzat arrotza izango da ordea, ondorengoa: Erroibarreko eta Aezkoako zenbait artzainek, nafar Pirinioetako soro garaietan uda igaro ostean, iparraldera, besteen artean Lauhire eta Lanneplaa inguruetara gidatzen zituzten beren artaldeak negu sasoiari. Izan ere, eremu hauek XVII. mendera arte Nafarroako erresumarenak ziren, portuz haraindiko edo seigarren merindadeko lurrak, hain zuzen. Erdi Arotik edo lehenagotik datorren ohitura edo gertaera, egun erabat galdua dago, antza, izan ere, duela hogeita hamarren bat urte abiatu ziren Orbaizetatik iparraldera azken artzainak eta dakigunez, egun ez da geratzen inguruotara artaldeak eramaten duenik.

tu beharra izan dugu, ondoren hasieran igarotako atsedenekutik pasaz Burguera igo eta Biduze gaineko zubira iristeko.

Hautazko ibilbidea, Pausazakeko mugarrira: Biarno, Nafarroa Beherea eta Zuberoaren lotune

Proposatutako ibilbidea laburra dela irudituz gero, jarraian mugarri zahar eta garrantzitsu baten bila abiatzeko beharrezko datuak eman go ditugu. Pausazakeko mugarriaz ari gara, Biarnok, Nafarroa Behereak eta Zuberoak bat egiten duten gunean, 1395an jarritako mugarriaz, hain zuzen. Bastidatik Burguerako bidean topatu bidegurutzean ezkerrean jo behar dugu eta Lauhireko pentze belartsuen artean Arbotira (Arbouet) lehenik eta Zobotara (Sussaute) ondoren dara-

man errepidea hartu. Zobotako eliza polit eta bakartia eskuinean utzi eta ipar-ekialderako norabidean doan errepide estutik joko dugu hiruzpalau kilometrotan gutxienez. Eskuinera jotzen duen bigarren bidexka harriztatua hartuko dugu, seinale horiez eta zuriez adierazitakoa. 500 metroren buruan bidexka estutuko da. Gaztainondo basotik arto alorrera irten eta lepo zabal batean egingo dugu topo Pausazak izen bitxia duen mugarri ezezagunarekin -138 metroko altueran-. Mugarriak berak garbi asko idatzia duenez, 1395ean paratua, Biarnok, Nafarroa Behereak eta Zuberoak bat egiten dute mugarri zahar eta agurgarri honetan. Badirudi gainera, ingurumenak berak nolabait adierazi nahi duela hiru herrialdeen berezitasuna, izan ere, larrea Biar-

non da, artasorok Nafarroa Beherean, eta oihana, Zuberoan. Mugarri honetatik 300 metro ipar-mendebaldean bada beste mugarri zahar bat ere, 1547an eraikitakoa eta Biarno eta Nafarroa Beherearen arteko muga-lerroa zedarrizten duena.

Erreitura itzulera

Itzulera etorri bide beretik burutu daiteke, Zobotara lehenik eta Arbotira ondoren. Azken honetara iritsi baino metro gutxi batzuk lehenago, zubi batek lubaki sakona zeharkatzen du. Bertatik iragaiten zen duela zenbait urte arte, Autevielletik Donapaleura zihoan trenbide estuko trenak. Trenbidea desagertu bada ere, bere ibilbidean utzitako horrelako aztarna ugari geratzen da oraindik. Gamue, Ilharre, Labetze eta Bizkaiko etxaldeetatik barrena, azken pedalkadak Biduzeren eskuin ibaiertzean doan errepidean emanaz Erreitik zubira iritsiko gara. ■

Abiatu baino lehen...

SARTU

Eguraldiak eragina du zure bizitzan. Toki bakoitzeko eguraldiaren berri zehatza izatea oso mesedegarri izan liteke zuretzat. Gure herriko informazio meteorologiko guztia aurkitzeko

www.euskalmet.net

euskalmet
euskal meteorologia agentzia

eguraldiaren berri

GOBIERNO VASCO

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

INGURUMENA

Perfumea pozo

ETXEAN USAIN GOXOA JARTZEKO, askotan erabiltzen ditugu intsentsua, Armeniako papera, kandela usaintsuak, perfume sintetikoen difusoreak, eta abar, baina jakin ez dakiguna da molekula kantzerigenoak edota potentzialki kantzerigenoak ari garela etxe barnean askatzen. Hauxe diote Europako hainbat kontsumitzaile-elkartekoei eta batez ere Frantziako UFC-Que Choisir delakoek.

Azterketa ugari kaleratu dira askatutako keen toxikotasunari buruz eta abenduan kaleratutako den *European Respiratory Journal* aldizkarian ikerlari holandarrek adierazten dute, elizetan erretzen diren intsentsu eta kandlek askatutako keek airea arnastezin bihurtzen dutela egunaren amaieran: partikula xeheen (PM10) kontzentrazioa arau europarrak onartzen dutena baino

Etxean usain goxoa jartzeko erabiltzen ditugun produktuek –intsentsutik hasi eta perfume sintetikoetara– kantzerra eragiten dute. Frantziako ikerlariak produktu horiek kontrolatzeko legea zorrozteko eskatu dute.

Osasuna

JABIER AGIRRE

Txokolatea, osasunaren ikuspegitik

TXOKOLATEAREN DEFENDATZAILE porrokatuak dira batzuk, ezaugarri sendatzaile handiak baititu beraien ustez; beste batzuen iritziz, ordea, kaltea besterik ez du eragiten, eta horiei entzunda, ez genuke sekula probatu ere egin behar. Non dago, beraz, egia?

Zalantzarik ez dago txokolate zale handiak garela, urteko eta pertsonako 5 kilo txokolate kontsumitzen baitugu: kopuru horretatik erdia gozogintzako txokolatea da –tartak, pastelak, bonboiak, eta abar–, eta gainerakoa, txokolate-tabletetan kontsumitzen duguna, gazte-jendeak batez ere.

Txokolatea janari oso probetxuzkoa da, baldin eta kopuru txikitik hartzen bada –sekula ez 10-20 gramo baino gehiago egunean; txokolate-tabletak 125 gramo pisatzen ditu–.

Ez da oso gomendagarria haur txikientzat, bere osagai bat (teobromina) bizigarria delako, eta adin horietan bere eragina gogorregia gerta daitekeelako. Migrainak izaten

dituztenentzat ere ez da jakirik onena, feniletilamina eta tiramina izeneko osagaiek buruko min-krisiak areagotzen dituztelako. Eta alde kezkarriekin bukatzeko, txokolate beltzean nahiko ugaria den azido oxalikoak kaltzioaren asimilazioa eragotzi eta oztopatu egiten du. Horregatik, txokolate esneduna hobea da kaltzio-kopuru handia behar duten pertsonentzat –haurrak, gazteak, haurdun dauden emakumeak–. Umeak dira aurrenekoak diferentzia horretaz konturatzen. Ia beti txokolate esneduna nahiago izaten dute hasieran, baina urteekin batera, pixkanaka, txokolate beltzera-

ko pausoa ematen dute. Dena den, ez da abusatu behar umeekin ere, egun osorako 4-6 koadrotxo aski baitituzte ogitartekoan, meriendatzeko, adibidez. Sarritan gurasoek txokolate gehiago ematen diegu, baina tableta-laurdenarekin ondo baino hobeto betetzen dituzte eguneroko premiak.

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Mediterraneoaren muturra

BIZKAIKO MENDEBALEKO muturreraino, Karrantzaraino iristen da Lluís Llach koblakari katalanak "itsaso urdinezko zubi" abesten duen Mediterraneo. Paisaje apartak ditu Karrantzak: La Calera eta Balgerriko pagadiak, Zalama eta Peñaltako txilardegiak, Moradillako haritzia, Sopeñako artadia, han-hemenkako ur-saltoak, baiaretako mosaiko zahar-rak...

Garai bateko burdinolak hornitzeko ikatza erruz egiten zen eta sail onenetan basoa pixkanaka janez, behikundearentzako larreak sortu ziren. Basoak, belazeak eta tarte-ko hesien mosaikoa egun ere ikusgarria da.

Abeltzainen kulturaren adierazgarri ederra dira paisaje hauek eta bertan bazkatzen duten aparteko arrazak: Pottoka behorak, Montxina behiak eta Karrantzako ardiak eta astoak dira mundu bereizi honen jabe.

Karrantzako iparraldeko paregabea da: Armañongo mendialdea, kare-harrizko harkaitz tzarra. Bisitariak erakarri asmoz, honela definitzen dute bertako turismo bulegoek: "Haitz zorrotzen domeinu, leize eta kobazuloen labirinto, eremu elkor honetara moldatutako bizidun anitz aurki daiteke. Hemendik hurbil, Sopeña haitzaren magalean artadi aparta dago. Pondrako arrolak banatzen ditu kare-harrizko mendi hauek". Sopeñako artadi hau da Mediterraneoaren muturra. Hegoaldeko magaleko pendi-zean itsasoko haize zakarretatik babestua eta egutera epel eta lehorrean gozo bizi da artadia, torka, lapiak eta tontorretako trikuharrien adiskide.

Armañon inguru hau dena laster parke natural izendatzekoa omen dute. Artadiaren lagun haizen edo ez frogatzeko bisitarako aitzakia ederra. Adiskide bahaizela jakinez gero oraintxe, neguaren ataria eta gero, martxoan, neguaren hondarra, dira arteak landatzeko sasoi onenak.

10-12 aldiz handiagoa omen da eta hidrokarbuero aromati-ko poliziklikoen (HAP) kontzentrazioa ere oso altua da. Ikerlariak egoera horrek osasunean izan dezakeen eragina aztertzen ari dira.

Egoera hau larriagoa da eraikin budista edo hinduistetan, zeren eta bertan erregaiak etenik gabe erretzen ari-zen dira. Taiwan-en, adibidez, eliza budista baten airea-ren kalitatea eta trafiko handia dagoen errotanda batekoa antzekoak direla ikusi da. Horrela, HAPren kontzentra- zioa kanpoan baino 19 aldiz handiagoa da barnean eta tabakoan aurkitzen den benzopirenoa, kantzerigenoa dena, 45 aldiz handiagoa da barnean kanpoan baino.

Frantsesek aztertutako 35 produktuetatik batzuk bes- teak baino kaltegarriagoak izan daitezkeela ebatzi da eta produktu horiek kontrolatuko dituen legedia zorroztea eskatu dute.

Beraz, irakurle, kontuz etxeko usain goxoekin! ■

INFORMATIKA

Ordenagailurik azkarrena

500 ORDENADORE AZKARRENEN zerrenda argitaratu zen azaroaren 8an, eta bertan zerrendaburu IBMren BlueGene/L da.

BlueGene/L enpresa, ordenadorerik azkarrenak egiten dituenak.

Lehia, hala ere, oso hestua izan da eta aipatu ordenagailuak Lin- pack deituriko abiadura eta erren- dimendu-probak irabazi ditu. 70,72 Tflop/s –teraflopa segun- doko eragiketa-bilioia da– marka lortu du eta 16.384 prozesatzaile ditu. Hala ere, epe laburrean IBMk 65.536 prozesatzaile eta 360 Tflop/s eraikiko duela iraga- rri du.

Bigarrena Silicon Graphics-en Columbia dago, 51,87 Tflop/s markarekin. Bi ordenagailu hauen

egitura, oso teknologia berrietan oinarritzen da eta lehen aldiz AEBko enpresak Japoniakoei gailendu zaizkie.

Estatistikaren atalean Intel prozesatzaileak dira gehien erabiltzen direnak, alde nabarmenarekin –320 kasutan– eta atzetik IBMren Power, Hpren PA Risc eta AMD daude. Arkitekturari dagokionez, 296 kasutan "cluster" eran daude antolatuta.

Esan bezala, kontinenteka Iparramerika dago buru eta ondoren Europa eta Asia datoz, baina lehen aldiz, Asian bertan estatu asko daude Japoniaren aurretik. ■

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

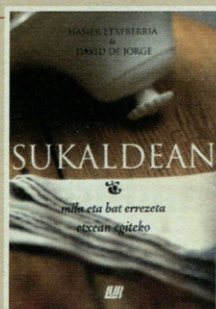
Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Sukaldean

HASIER ETXEBERRIA

DAVID DE JORGE

sukaldean@free.fr

Ganbak plantxan

URETAN PASA eta lehortu egingo ditugu ganbak. Olio igurtzi eta gatz larri ugari emango diegu ondoren. Plantxa edo padera handi bat su bizian jarri eta hartan utziko dugu ongi berotu arte. Batetan edo hainbat txandatan erreko ditugu ganbak, haien tamaina da kontua. Hondo beroan ipiniko ditugu, ongi ordenatuak, beroak berdintsu har ditzan. Gorritu eta barruko haragia maneatzan hasi arte edukiko ditugu, minutu batez alde bakoitzetik, tamainaren arabera. Ez dugu kanpotik erreko diren beldur ari behar. Ez ditugu ganbak erregosi behar, baizik eta ongi txigortu. Erretiratu eta limoiarekin, maionesarekin edo bixigarri den beste saltsaren batekin zerbitzatuko ditugu ganbak. ■

Osagaiak

- 2 kg ganba
- Oliba olio
- Gatz larria

Oinarrizko kontuak

Labean nola erre

GERO ETA MAIZAGO ikusten ari gara, haragia edo arraina labean sartu ondoren, ahantzi egiten dela jendea egin behar duenaz eta errezetak zehaztutako denbora igaro arte, hantxe egoten dela labeari jaramon egin gabe. Ezer ez dago okerragorik.

Erreki on batek hezetasuna behar du beti labean dagoen bitartean. Hau da, jakia erretzen ari den erretiluak ura edo isurkariren bat behar du beti hondoan, jakia lehor ez dadin. Ura, ardoa edo unean uneko marinada izaten da isurkari hori. Lurruntzearen poderioz lehortzen ari dela sumatu orduko, isurkariz hornitu beharko dugu erretilua eta zuku harekin haragia edo arraina aldiro-aldiro busti.

Inork uste badu erre beharrean pieza egosi behar zaiola, hona hemen irtenbide batzuk. Lehenengoaren arabera, pare bat edo hiru zurezko koilara garbi jarriko ditugu erretiluaren hondoan, isurkarian, eta haien gainean jarriko dugu pieza, isurkaria uki ez dezan. Bigarren aukera dugu pieza labearen parrillaren gainean pausatzea eta erretilua behe-rago, zukua jaso dezan. Horrela eginez gero, etengabe garaztatu eta busti beharko dugu errekiak.

Eusko Jaurilaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

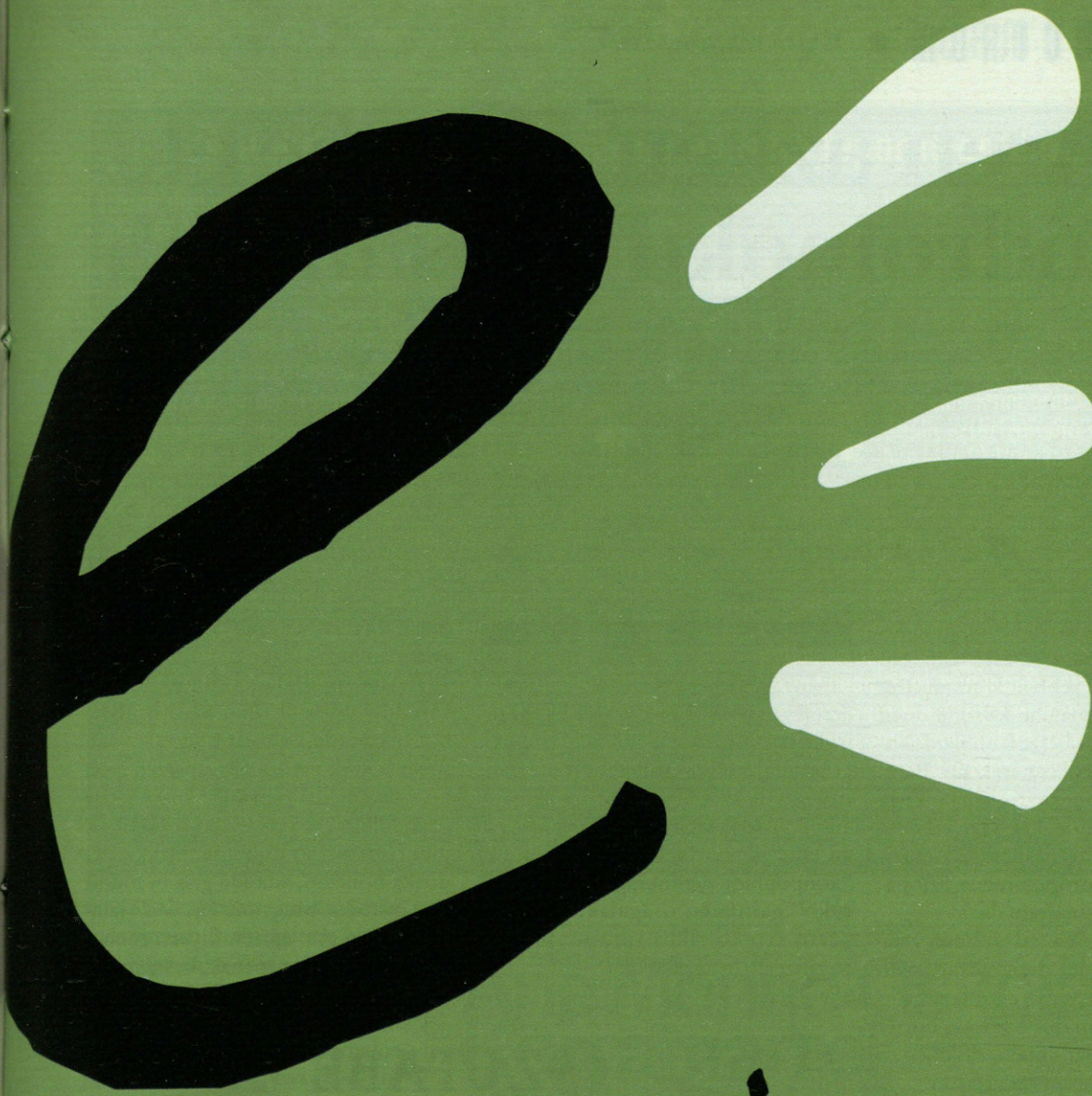
Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

Argitarapen honen edizioak lagantzale:

kutxa

gizarte ekintza

euskararen
egutza
abendvak3

04

Bizkaia

Bizkaiko Foru
Aldundia

Diputación Foral
de Bizkaia

ETAren azken *Zutabe* eta Belodromoko prosamena

Batasunak Anoetako Belodromoan azaroaren 14an egindako proposamenaren ondoren ezagutu zen publikoki ETAren aldizkaria den *Zutaberen* 106. zenbakia, azaroari dagokiona. Zenbaki horrekin batera beste zenbait dokumentu ere banatu zituen erakunde armatuak. Horietako batzuk agertu dira komunikabideetan eta zalaparta ere piztu da, komunikatu zahar batzuk gaur egungo egoerara egokitu nahi izan dira eta beste eduki batzuk ez dira horren ezagun egin. Laburpen gisa ETAk bidalitako dokumentazioan zer dagoen aipatzen da erreportaje honetan, baina ez dokumentazio horretan agertzen diren eduki guztiak. Hortik aurrera irakurleak aterako ditu bere ondorioak.

ETAk Batasunak Belodromoan egindako proposamena saboteatu nahi izan duela aipatu dute zenbait komunikabidek, erakunde armatuak zabaldu duen azaroko *Zutabe* eta beste hainbat dokumenturen azterketa egiterakoan. Batasunatik, dokumentazio hori guztia manipulatuta egin dela zehaztu da eta norbaitek, bitarteko desberdinak erabiliz, Batasunaren proposamena oztopatu nahi duela azpimarratu da.

Ikuspegi espainiarzalea duten zenbait komunikabidek azpimarratu nahi izan dute, Batasunaren ekimena balio gabe utzi nahi izan duela ETAk, horretarako ETAk zabalduetako dokumentaziotik, nagusiki segurtasun indarrei eta ETAren *zerga iraultzaile* ordaindu ez duten enpresariiei egiten zaizkien mehatxuak erabiliz.

ETAk zabaldu duen dokumentazioan honako materiala zegoen: 106. *Zutabe*, azaroari dagokiona; 82. *Zuzen*

(udatik azarora arteko zenbait agiri biltzen dituen); nazioartera begira egindako *Zutabe* berezi bat; Gudari Eguna zela eta egindako bideo bat; eta *Alde Hemendik* izeneko beste agiri bat.

Belodromoko ekitaldiaren ondoren, batez ere ETAk egiten zituen mehatxuei—segurtasun indarrei eta enpresariiei—egin zitzaizen erreferentzia nagusia. Titulutzat *Alde Hemendik* duen agiriaren bidez egiten zaie mehatxu segurtasun indarrei eta hau urriaren 12aren karira egin zen. *Zerga iraultzailearen* inguruan egiten dituen mehatxuak, aldiz, azaroko *Zutaben* agertzen dira, eta aldizkari honetan, jadanik agertzen dira Batasunak egin behar zuen proposamenari buruzko

XABIER LETONA

erreferentziak. Egoera politikoaren irakurketa egiten duenean, Euskal Herria aldaketa politikoaren atarian dagoela dio, “bide gurutze politikoan” eta, ETAren ustez, autodeterminazioan eta “herriari galdetzean” daude “konponbide demokratikora gerturatuko” gaituzten osagaiak. Aitzitik, orain arteko ziklo autonomikoari jarraitzeak “gatazka eta enfronta-

ezker abertzaleak egingo duen proposamenari begira dago”.

Irakurketa asko egin daitezke ETAk zabaldu duen informazio multzo honen gainean, baina argi dago seriotasunez aritzeko gutxienez aipatzen dena zein garaitakoa den jakinarazi behar dela. ETAk era guztietako hizkuntzak ditu banatutako dokumentazio mordoxka honetan, adibide gisa bi mutur aipa daitezke: bata, *Alde Hemendik* kanpaina dela eta egiten dituen mehatxuak eta ohartarazpenak; beste mutu-

rra urrian zabaldu

zuen azken agiriaren hizkuntzan egon liteke, bertan gatazkaren konponbidea eragile guztien artean dagoela esateaz gain, hizkuntza eta hitzen tonu askoz apalagoa erabiltzen da, eta eragile politiko gehienek aldetik ere hala onartu

Autokritika eza eta konpromiso falta leporatzen dio ELAri

Joan den asteburuan iragan berri den ELAren XI. Kongresurako txostena dela eta, ETAk kritika zorrotza egiten dio sindikatu abertzaleari. ELAren bilakaerari heltzen dio lehenik eta behin, eta berau "Monkloako Estatutua eta erreformaren aldeko blokearekin lerrotatutako sindikatu izatetik, marko horren agorpena aldarrikatzera igaro den sindikatu izatera" pasatu dela zehazten du.

Horrez gain, marko horren agorpena ez datorrela berez eta ELAk hori ezkutatu egiten duela azpimarratzen du: "Ezkutatu egiten da ELAk bere garaian mantendutako jarrera, ez da autokritika izpirik egiten ELAk erreformaren blokearekin lerrotatuz prozesu horretan izandako erantzukizunari buruz".

PPren Gobernuaren aroa ELAk gogor kritikatzeko duela gogorarazten da, baita izandako askatasun demokratikoen urraketa etengabea ere, baina PPre eta ETAre arteko dialektikaz nola aritzen den kritikatzeko du gogor eta bere burua iraindutat ere hartzen du ETAk: "Egiten duten analisiaren arabera, ETAre jarduerak erraztu eta ahalbidetu du PPko faxistek

ELAk 1997an Gernikan egindako ekitaldian eszenifikatu zuen Gernikako Estatutuaren agorpenaren teoria.

halako neurriak hartzea. Tristeia eta kaskarra argudioa. Nahiko manikeoa ere bai. Eta iraingarria Euskal Herriaren askatasunaren alde borrokan ari garenontzat".

Erakunde armatuak, halaber, EAJk "Estatuaren ukazio eta zatiketa politikarekin kolaboratu" izana ELAk ez duela aztertzen dio eta "ezkutatze horrekin PNVren jarrera politikoa justifikatu eta zuritu egiten du ELAk".

Euskal Herrian gaur egun dauden proposamen ugarien artean, Ibarretxe Plana eta ELAren *Buruja-betza estrategia* baterako apunteak bakarrik aipatzea leporatzen dio: "Inori ez zaio ezkutatzeko aipamen eza horrek ezker abertzalearekiko mesprezua gordetzen duela".

Azken finean, ETAk burujabetza eta aldaketa politikoak hitz egin bai, baina "norabide horretan ez duela konpromiso zehatzik hartzen" azpimarratzen du. Hala ere, ELAren txostenaren alde positiboari helduta, ELAren egungo posizio politikoa "askapen borrokarako", interesgarria dela iritzten dio "baina hitzetatik ekin-tzetara doan tarte bate gabe uzten du ELAk".

zen ETAk agiria ezagutzera eman zuen garaian. Nahi duenak, beraz, nahi duenerako doinu eta edukiak bilatuko ditu, bai banatutako informazio multzoan bai 106. *Zutabe* sonatu horretan. Orrialde hauetan dauden koadroetan, esate baterako, ikus liteke Euskal Herriko eragile desberdinek egindako zenbait lanei oso kritika gogorra egiten diela.

Eduki bateragarriak

Interpretazio asko egin dira Bata-sunak Belodromoan egin duen ekarpenaz, baina oro har, eragile politiko gehienek -PPk ezik- harrera ona egin diote proposamenari eta aurrera begira esperantzarako tarte ikusten dela antzematen da. Ahopeka bada ere, gehienek onartzen dute gatazkaren konponbideak aukera berri bat izan dezakeela datozen aste eta hilabeteetan.

Egoera politikoaren azterketa egiterakoan, *Ezker Abertzalearen Alternatiba* titulua duen koadro bat dago eta bertan jorratzen den edukiarekin, argi ikusten da agiri honetan eta Batasunak aurkeztu-

Ane Monna Oskola eta Karramarroi antzerki musikala!

ZENBAT GARA ELKARTEAN ETA ZURE DENDAN SALGAI !!!

eta dantzalamiak

kontratazioa:
San Vicente kalea, 2
48001 bilbo
tel: 94 423 75 91
www.zenbatgara.org

DVD berria salgai

Iparraldeari buruzko Ahedoren liburua

Igor Ahedoren "Iparraldeko Abertzaletasunaren iragana eta oraina" argitaratu zuen Manu Robles Arangiz Institutuak iragan ekainean. Azterketa honekin, ETak Iparraldeko "errealitatea desitxuratzea" egotzen dio Ahedori: "Ez da onargarria interes politikoen arabera eragile batzuekiko, eraikuntza lanean buru belarri ari diren herritarrekiko mesprezua eta iraina adierazten duen gertakarien manipulazioa egitea. Eta horretan sartzen da Ahedo jauna".

Iparraldeko alderdi abertzaleen bilakaera jorratzean, "bere azterketatik ezabatu egiten du Batasuna, ez da existitzen. Beretzat ez du garrantzirik mugimendu abertzalearen baitan indar militante nagusia eta sustrai sakonak dituen herri eremuak". Ahedok Iparralde/Hegoalde zatiketa elikatu eta "ikuspegi nazionalari eraso" egiten diola dio *Zutabe*ko kritikak, eta Ahedorentzat azken hamarkadan sortu diren antolakunde nazionalak sortzeak ez duela balore politikorik. Ezker abertzalearen lana "ukatu, estali eta desitxuratu egiten" dela esaten da, "eta hori, ehunka herritar eta militanteren iragan eta orainari, etengabeko xinaurri lanari, urtetako izerdi eta borrokari irain egitea da".

tuko ezker abertzaleak bere estrategiari tinko eusten badio, eta argitasun osoz gatazkaren gakoa plazaratzen badu: Euskal Herriaren autodeterminazio eskubidea onartuz eraiki daiteke soilik konponbidea". Eta aipatu pasarte horren 2.3 puntuan hitz egiten du herri kontsultaz: "Herri kontsulta eztabaida

politikoaren ardatza".

Beste oinarritzko eduki askotan daude antzekotasunak, (azken hamarkadan bultzaturiko estrategia nazioanala eta bide horretan sortu diren erakundeak -Udalbiltza eta Nazio Eztatadagunea, esaterako-, edo Gernikako Estatuaren zikloaren agorpena...), baina azken finean irakurketa politikoan eta egiten den proposamena eraikitze oinarritzko hezurduran argi ikusten da bietan dagoen parekotasuna.

Bi dokumentu hauek hartuta, honakoa da, gutxi gorabehera, ezker abertzalearen irakurketa politiko horren muina, beste hitz batzuekin azalduta:

Euskal Herria egoera berri batean dago, Estatuaren lurralde konfigurazioa krisian dago eta eztabaida sakon bat ematen ari da. Euskal Herrian azken 25 urteetan indarrean izan den Gernikako Estatuaren zikloa amaitu da eta ziklo berriaren atarian proposamen ugari daude Euskal Herriaren etorkizuneko konfigurazio juridiko-politikoaz. Puntu honetara iritsita, argi utzi behar da gatazkatik ateratzeko ardatzak autodeterminazio eskubidea eta herri galdeketa direla. Jakina, une honetara iritsi bagara, nazio eraikuntzan eta, batez ere, ezker abertzaleak urteetan egin duen lana eta borrokaren fruitu da, nahiz eta gainerakoak saiaturko diren azaltzen hau guztia porrotaren ondorio dela. Honen guztiaren ondorioz, bake prozesu bat ireki behar da eta hori bi zatitan banatu: bat, euskal gizarteko eragile politiko guztien artean lortu beharreko akordio politikoa; bi, ETA eta Espainiko Gobernuaren arteko negoziazioa desmilitarizazio, preso, errefuxiatu eta biktimez aritzeko.

Gehiegi laburtzen duenak hanka sartzeko aukera handiagoa izaten du, baina aipatutako paragrafo horretan biltzen da, bi erakundeek irakurketa politikoan egiterakoan duten muin batearua ■

J. C. RUIZ / ARGAKZI PRESS

Otegi azaroaren 14an Belodromoan.

tako proposamenen oinarri politiko ia berdintsuak daudela. Izan ere, Batasunak bere proposamenaren atarian, "ezker abertzalearen espresio politiko eta anitza" gisa definitzen du bere burua eta luzatutako proposamena ere ezker abertzalearen

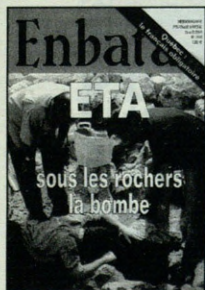
izenean egiten du. Euskal Herrian ikuspegi desberdinak daude ezker abertzalearen definizioaz edo izendapen horrek hartzen duen esparru politikoaz, baina kasu honetan agerikoa da Batasunaren ekarpenak zein ETaren aldizkariak ezker abertzale berari egiten diotela erreferentzia.

Oraintsu aipatutako *Zutaberen* koardro horretan ETak argi uzten du orain arteko proposamen guztietan ezker abertzaleak bi oinarri jarri dituela negoziatio eta elkarrizketaren ardatz: "Autodeterminazio eskubidea lurralde zatiketarik gabe eta Herriari hitza ematea".

Batasunaren proposamenaren 2. puntuan (*Egungo egoeraren azterketa: aldeketa politikorako garaia*), argi ikusten dira ETaren agirian aipatutako bi oinarriak: "(...)Baina ez dute helburua lor-

Enbata: "PNVren ildoaren bozeramaile"

Enbata aldizkariaren abuztuaren 19ko zenbakian ETaren jardura jorratzen zen eta ale hori aintzat hartu du ETak *Zutaberen* "Izpiak eta..." sailean: "Egiten duen azterketaren edukiaz gain, salagarria da batez ere *Enbata* ETA eta ezker abertzaleari buruz aritzerakoan erabiltzen duen hizkera eta adierazten duen mesprezua". Hizkera eta ikuspegi poliziala bizkarreratzen dio: "ETaren aurkako operazio polizialen eraginari buruz ari da, ETaren ustezko ahuldadea edota gaitasun armatuari buruz, ETaren berregitura eta prestakuntza... (...) Ameskeria eta ipuin polizial asko irakurri dituztela dirudi". Eta honako galdera egiten du kritikagileak: "*Sud Ouest* eta *El Correo* taldeko egunkarien estilo liburu al da *Enbata*ren erreferentzia ezker abertzaleari buruz aritzerakoan?". ETA eta Batasuna parekatuz, "Garzonen tesiak bere egiten" dituela dio. Eta *Enbata* "ezker abertzalearekiko eraso jarrera" adierazten duen bezala, "ez dute ezkutatzen Ibarretxe jauna eta bere egitasmoarekiko duten begirunea". ETaren ustez, azken hilabeteetan aipatu plana eta "PNVren ildoaren bozeramaile lana burutu baitu *Enbata*".

lanbide.net

Enplegurako bidea

lan bila nabil ▶ lana eskeintzen dut ▶ prestakuntza
orientazioa ▶ zure lanbidea ▶ autoenplegua
aholkularitza ▶ argitalpenak ▶ estatistikak ▶ albisteak
estekak ▶ erakundeak

lanbide.net

lan merkatuetarako informazio eta sarbideko zerbitzua interneten

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

JUSTIZIA, LAN ETA GIZARTE
SEGURANTZA SAILA

DEPARTAMENTO DE JUSTICIA,
EMPLEO Y SEGURIDAD SOCIAL

URRETXU ETA ZUMARRAGAKO EUSKARA

Zaharrenen ahozko altxorra ondorengoei CDan utzia

Xabier Lasa filologoak eta Urretxuko Zintzo-Mintzo Euskaltzale Elkarteak paratu dute *Urretxu eta Zumarragako euskara* lana. *Kultura ondarea eta hizkera jasotzeko bekari* erantzunez ekin zioten aspaldiko asmo bati: herriko hizkera, istoriak eta kontakizunak bildu; eta Urretxu eta Zumarragako euskaldun elebarraren lekukotza jasotzea, berandu baino lehen. Emaiza euskarri idatzian eta CDan argitaratu dute.

AINHOA LENDINEZ

Urretxu eta Zumarraga euskaraz bizi ziren antzina, batik bat nekazari ziren garaian, baina orain dela pare bat mende ezker, industrializazioarekin bat, gaztelania eta euskara elkarrekin eta lehian izan dira. Hizkera kutsatu gabe gordetzen dutenengana jo dute aztertzaileek, beren herrieta-ko ohiturazko altxorraren bila. Horiek horrela, egileak berak lanaren hitzaurrean jaso duenez "hizkuntza egokitzen" jakin behar dugu, ez baita berdin testuinguru formal batean eta informal batean hitz egitea. Gaurko gazteek euskara estandarra baino ez dakite eta horren kariaz, zenbait esparrutan, euskaraz egokitzeko biderik ez dutelako, gaztelaniaz jarduten dute.

Zer jaso den eta zertarako

Euskara aberasteko eta hainbat esparrutan baliatzeko egindako lana da hau. Baita Urretxuko eta Zumarragako herriko hizkeraren ezaugarrien berri jasotzeko ere. Kontu zaharrak eta ohiturak, herriko kulturaren ezaugarriak bildu dituzte hona. Baina lehenik eta behin, aztergaia kokatu behar izan zuten, eta horretarako euskaldun dialektologoen egindako lanak arakatu. Urretxu eta Zumarraga Azpeitiko taldean sartu zituen Bonapartek, baina Zegamako hizkerarekin mugan oso. Azkoitiar Pedro Irizarrek Zegamako hizkeran

sartu zituen ondoren, aditzaren morfologian zuten antzekotasuna aitazki. Koldo Zuazoren arabera bi herri hauetako hizkerak Goierriko hizkera eta Urolaldekoa lotuko lituzke.

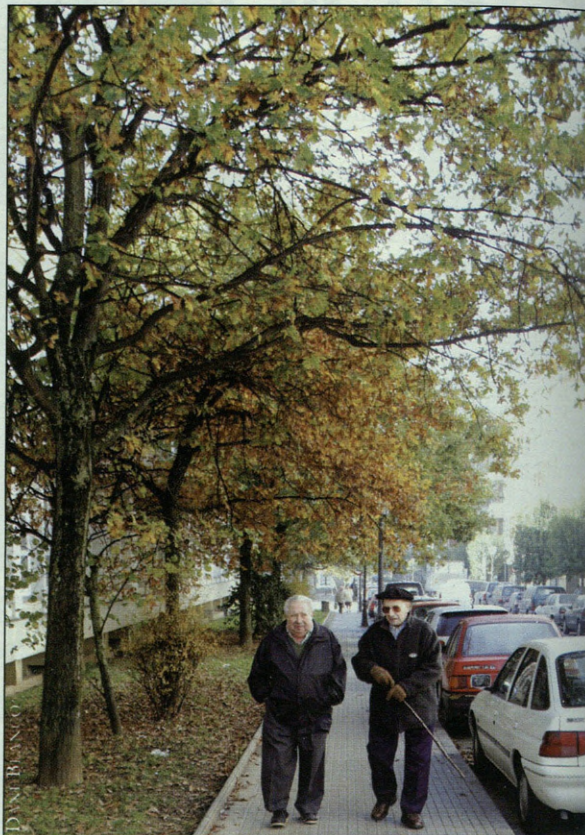
Erdiko zatian Urretxuko eta Zumarragako hizkeraren deskripzio zabala jaso du Lasak. Bokalek eta kontsonanteek dituzten bilakaera fonetikoak ahozko hizkeran oinarriturik, bokalak eta kontsonanteak nola esaten ditugun. Azentua aztertzerakoan aditza eta izena hartu dituzte oinarri. Ondoren izenaren eta aditzaren morfologia, sintaxia edo joskera eta lexikoa. Eguneroko hizkeran erabiltzen diren hitzak jaso dira hiztegitxoan, esapide, esamolde eta onomatopieiak ere bai.

Elkarriketak eta argazkiak

Zer nahi zuten argi antzean zuten egileek baina hori guztia nola bidera-

Lan hau egiteko,

60 urtetik gorako Zumarragako edo Urretxukoak elkarriketatatu dituzte, euskaraz alfabetatu gabeak

tu? Lan hau egiteko oinarritzko tresna elkarriketa izan da. Banako elkarriketak egin ditu Xabierrek baina tarte-ka bi lagunekin ere aritu da, "eta emaitza oso positiboa izan da". Binakako elkarriketetan intonazio eta esamoldeak jaso ahal izan ditu, besteak beste. Zenbait kasutan elkarriketa soiletatik jasotako informazioa ez da nahiko izaten -aditzaren edo izenaren morfologia jasotzerakoan batik bat-, eta galdetegi zehatzak egin behar izan ditu. Galdetegiak elkarriketak baino astunagoak izaten ei dira eta horregatik pertsona gazteagoak aukeratu dituzte horretarako, hirurogei urte ingurukoak. Gainerakoan lau ezaugarri bete dituzte elkarriketatuek: 60 urtetik gorakoa izatea, Urretxu edo Zumarragako izatea, Euskaraz alfabetatu gabea izate-

Xabier Lasa

«Elkarriketatuak hiltzean hilko den hizkera biltzea izan da garrantzitsuen»

Xabier Lasa euskal filologian lizentziaduna eta Elgoibarko Ermuaren Bide Ikastolako irakaslea da. Elgoibarren bertan jarri dugu zita eta liburuaren inguru-mariez egin diogu galde.

Zergatik liburu hau? Zergatik bildu duzu Urretxuko eta Zumarragako euskara?

Zintzo Mintzo Euskaltzale Elkarteak beka baterako deialdia egin zuelako ekin genion lan honi batez ere. Horrezaz gain, ama Brinkolako, Legazpiko dut eta nik hango euskara ikasi dut. Hori, ordea, ez da nire herriko hizkera. Txikitatik arreta ematen zidan nire bi amonek ez zutela berdin hitz egiten eta horregatik betidanik izan dut bi hizkera horiek aztertze gogo. Abiapuntua, beraz, beka izan da baina asmoa betidanikoa.

Zein dira Urretxu eta Zumarragako euskararen berezitasunak?

Bi herriak oso erdaldunduak dira. Kanean bertako hizkerarik ez da entzuten, baserriarrek bakarrik gorde dute. Batuan gehiago egiten da, gazteek esaterako horixe ikasten dute ikastoletan, baina kalekoa, bertakoa, nekazari eta mendi auzokoa adinakoek baino ez dute gorde. Kaleko hizkerak ez du berezko nortasunik baserrikoaren aldean.

Bertako euskarari dagokionez, *i* eta *u* bokalen ondoren mugatzailea ez da *e* bihurtzen, hau da, inguruko herrietan *lagune*, *ogie* esaten da baina ez hemen.

Gurean *ggiya* egiten da. Inguruko herrietan, Azkoitia eta Ezkion bai baina Zumarraga-Urretxun ez da lege linguistikoa hori betetzen. Kontsonante epentetikoa ere oso erabilia da, *iya* esaten da, *u* eta *a* artean ere sartzen da *b* epentetikoa, *eskuba* esateko. Joera hori oso da bitxia, Villabonan, Adunan eta inguru horietan ohikoa da baina hemen ez. *Haura* erakuslea fosilizatuta dago, ez da *hanraxe* erabiltzen. Aditzean ere bada berezitasunik, Goierri aldeko tankeran jotzen baita, gertuago dago hortik Azkoitia eta Zumaia ingurutik baino.

Zertarako nahi zenuke erabiltzea zure lana. Hau da, zer izan duzu helburu nagusi?

Deskubritu ez dut ezer deskubritu, kanean zegoena jaso baitut, baina materiala biltzea izan da garrantzitsuen. Hizkera hori, elkarriketatuak hiltzean hilko dena, jasotzea zen garrantzitsuen. Oraindik euskara horrelako azterketetan ez da asko landu eta inguru hori nahiko ilun egon da. Horregatik, materiala bildu eta horri argia ematea izan da asmoa.

Euskara zuzena, egokia eta jatorra (ona) hainbat aldiz izan dugu hizpide azken egunotan. Zuk zeuk lan honen hitzaurrean diozu garrantzia berezia eman diozula euskara egokiari. Zergatik?

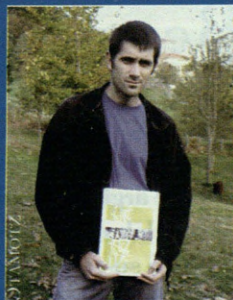
Euskara egokia egoera eta testuinguru bakoitzari ongi lotzen zaiona da. Azken

batean, kaleko hizkera galtzean egoera informetan euskaraz jarduteko modu bat

galdu dugu. Urretxun eta Zumarragan euskararen erabilera oso txikia da. Jakin jende askok daki, kopurua nahiko altua da (%45), baina erabilera oso bestelakoa da, %22koa. Erdalduntze prozesu handia gertatu da bi herrietan, baita Legazpin eta inguruetan ere. Kalitatea ere galdu egiten du erdaldundu ahala. Berriemaien hizkuntza kalitate onak dela iruditzen zait, konplexuak dituzte baina auzo eta baserrietan gorde da.

Nolako etorkizuna izango du Urretxu eta Zumarragako herriko euskarak?

Ikastolak, gau eskolak eta euskaltegiak sortu zirenetik mugitu dira baina bertako euskarak ez du oso etorkizun luzea, galdu-egingo da. Hori, ordea, ez da hain dramatiko. Bertako euskara ez da nortasun berezi eta handikoa, erdaldundu ere azkar egin baitzen. Norteko trenan sartu zenetik XIX. mende erdialdean 1920rako erdaldun asko zegoen inguru honetan. Bertako euskarak ez du iraungo, baserri inguruetan ez bada eta belaraldi berriak goierriar hizkera jasotzen ari dira.

tea eta buruz argi egotea.

Grabazioak egiteko hasieran zintak erabili zituzten baina soinuaren kalitatea zela eta, euskarria aldatu eta disko

txikiak erabiltzea erabaki zuten. Soinu eta irudi grabazioak elkarriketetan eta baserrietako bisitetan izandako solasaldietakoak dira. Urretxu eta

Zumarragako baserrietako, familiatako argazki zaharrak eta kanean egindakoak ere ikus daitezke lan honetan, azterketa linguistikokoaren osagarri. ■

Aisialdiaren bertsio berria

Luma

Harpidetzak: 943 37 15 45
www.argia.com/luma
luma@argia.com

+ *lumatxo*
 haurrentzako gehigarria

Bero-beroan

Kale istiluen zama

Joan den astean izandako kale istiluek argi gorria piztu dute zenbait lekutan, batez ere ETaren 98ko su-etenean ere kale istiluek hartu zuten garrantziagatik. Ezker abertzalean ere bada kezkarik gertaera hauen inguruan, hauek modu nabarmenean baldintza dezaketelako Batasunaren Belodromoko ekarpena. *Kale Borroka* gertaerak ugaritzen badira, eta era batera edo bestera hauen aurrean ezker abertzalearen posizionamendu kritikorik agertzen ez bada, Batasunaren proposamenak zailtasun handiak izango ditu aurrera jarraitzeko, eta orain arteko erreakzioek adierazten dute badela baikortasun zirrikiturik ia sektore politiko guztietan.

Babes handia *Egunkaria* auziko auzipetuei

Datorren ostiralean aztertuko dira Auzitegi Nazionalean *Egunkaria* auzian auzipetutakoen erreforma helegiteak, Juan del Olmo epailea beraren aurrean aurkeztu direnak. Une honetan ikusiko da hobeto epailearen jarrera zehatza, baina ez da ezusteko handiegirik espero. Dirudienez, akusatuen defentsek hurrengo urratsean jarriko dituzte benetan frogan beren indarrak, hau da, apelazio helegitean; honetan, auziaz arduratzen den salakoa ez den epaile hirukote batek aztertzen du helegitea. 2003ko otsaila eta martxoan, *Egunkariaren* itxierak gizartearen protesta entzutetsua ekarri zuen eta orain ere auziperatuek gizartearen eta mundu politiko-instituzionalean duten babes zabala ikusi ahal izan da astean zehar.

MARISOL RAMIREZ / ARGAZKI PRESS

Elorrietaren azkena

Indar agerpenarekin eta etorkizuna ondo lotzeko gogoarekin itxi du ELAk bere XI. Kongresua. Mendebaldeko Europar kokatua, Euskal Herriak ere neoliberalismoaren bultzada bizi du bete-betean eta gizarte harremanak finkatzen dituen eredu horren aurkako borrokaren jarraipena iragarri da ELAtik. Hori da gutxienez azken urte luzetan erakutsi duen jarrera, gizarteko sektore aurrerakoi eta ezkertiarren begirunea irabaziz. Hitzek eta ekintzez irabazitako bidea da, greba luzeenetan bere erresistentzia kutxaren indarrak erakutsi duen bezala. LABekiko harremanen une txarra da kongresuan atera zaien ia arantza bakarra. Alberto Surio Gipuzkoako egunkari garrantzitsuenaren analista politikoaren irakurketa da bitxienetakoa alor honetan: ELAk jarraitzen du indar soberanisten pilaketaren eskemarekin eta -Belodromoko haize berrien eraginez- LABek jadanik ez. Edozein eratan, bi sindikatuetako buruzagiek aipatu dutenez, LAB eta ELAren elkarlana funtsezkoa da.

Zer da...

Merkataritzako ganberak

Euskal Herrian, bost dira Merkataritzako eta Industriako Ganberak, bost hiribururi dagozkienak: Baionakoa, Bilbokoa, Donostiakoa, Gasteizkoa eta Iruñekoa. Euskal Herriko Merkataritzako eta Industriako Ganberak, lehenbizikoz, Bilbon eta Donostian sortu ziren, bi hiriburu horietako Kontsultatuen oinordeko, XIX. mendearen bukaeran. Hemen go enpresen eta komertzioen zerbitzurako instituzioak dira; baita nabigazioaren zerbitzurakoak ere Baionakoaren, Bilbokoaren eta Donostiakoaren kasuan. Horregatik, hiru horiei Industriako, Merkataritzako eta Nabigazioko Ganberak ere deitzen zaie. Euskal Herriko Ganberen zerbitzuen artean dago kanpoko merkaturako delegazio komertzialak prestatzea, kontuan izanik Euskal Herriko ekonomia

kanpoaren esku dagoela hein handi batean. Ganberen osakerak jardura ekonomikoaren sektore guztiei erantzuten die. Zuzendaritzako organoak lau urtez behin hautatzen ditu, demokratikoki, Ganbera bakoitzeko Osoko Batzarrak, zein 40 bat kidek osatu ohi baitute. Nazioartean, Nazioarteko Merkataritzako Ganberak ere funtzionatzen du. Hainbat herrialdetako Merkataritzako, Industriako eta Nabigazioko Ganbera Nazionalen ekimenez eratu zen 1919an, eta Parisen du egoitza nagusia. Merkataritza, bankuen jardura eta aseguruak sinplifikatzea, normalizatzea eta erraztea du helburu. Arbitrajeko lanak ere egiten ditu, nazioarteko gatazka komertzialak konpontzeko.

Daniel Udalaiz

Noingo ikastola proiektuari buruzko ikuspegi desberdinak

EZAGUNA DA NOAINEN GURASO talde bat ikastola proiektu bat bultzatzen ari dela Elortz bailarako. Ezaguna da, halaber, halako proiektu bat Nafarroan bideratzeak dakarren buruhaustea, nagusiki foru gobernuaren jarreragatik, baina sarri bestelako buruhaustek ere agertzen dira. Ikastola proiektua bultzatzen ari direnak harrituta agertu dira alderdi abertzalaren batean proiektuarekiko dauden zalantzeekin; aldi berean, ikastolen mugimendu zabalean ere proiektuarekiko ikuspegi desberdinak daudela ere ikusi ahal izan da.

Topagunea eta diru laguntzak

EUSKARA ELKARTEAK eta herrietako komunikabideak biltzen dituen Topagune elkarteak Eusko Jaurlaritzak hedabideentzat duen diru laguntza politikoari buruzko hausnarketa egin du: lehenik, diru laguntzarako deialdia berandu ateratzen dela azpimarratu da, diru laguntzak oso berandu iristen direla eta horrek hedabideetako jarduera baldintzatzen duela; bigarrenik, diru laguntzak aurtengoan %6,7 jaitsi direla oro har eta tokiko aldizkarien kasuan %3,5; eta hirugarrenik, diru laguntzak bideratzeko irizpideei buruzko azterketa egitea komeni dela. Topagunean, halaber, azken hilabeteetan mahaiaren gainean egon da *Hitz*a egunkariak elkartean sartzeko proposamena eta oraingoz Hitzak bere bidea jarraituko duela ikusten da, sarrera proposamena erretiratu egin delako.

Araba Euskaraz Amurrion

DATORREN Araba Euskaraz Ikastolen festa Amurrion egingo da ekainaren 19an, *Ekiozu bideari* lelopean. Helburuekiko bat euskararen garrantziaz arabarren kontzientzian eragitea da eta, ohikoa den bezala, bestea Amurrioko ikastolaren azpiegiturak hobetzea da. Ikastolak duela 27 urte ekin zion ibilbideari 25 ikaslerekin; gaur egun 424 ikasle, eta 40 irakasle eta langile dauka. Amurriok festa antolatzen duen hirugarren aldia (aurrekoak 1986an eta 1996an) izango da honakoa. Jose Luis Zumeta margolariak egindako txoriak izango dira festa iragarriko duen kartelaren ardatza.

RAUL BOGAJO / ARGAZKI PRESS

Nafarroako euskara teknikariak beste euskara politika bat eskatu dute

NAFARROAKO UDALETAKO euskara teknikarien ordezkaritza batek bestelako hizkuntz politika egitea eskatu dio Nafarroako Gobernuari, oraingoak ez dituelako euskal hiztunen eskubideak bermatzen. Foru Legebiltzarrean politika honen nondik norakoak aztertzen ari den batzordearen aurrean aritu berri dira euskara teknikariak eta hizkuntza politika berri horren oinarria euskara Nafarroa osoan ofiziala izatea dela azpimarratu dute. Haien aburuz, gainera, ofizialtasun hori ez litzateke nahikoa eta hizkuntz errealitate desberdinetara egokitutako hizkuntz plangintzak indarrean jarri beharko lirakeke.

Datorren urteko udaberri ingururako

Baltasar Garzon epailea New Yorken egongo da klaseak ematen eta bizitzen.

Dagoeneko jakinarazio dizkio bere asmoak Carlos Divar, Espainiako Auzitegi Nazionalako lehendakariari eta dagokion eszedentzia eskaera ere luzatua du.

Mertxe Colina ABko bozeramaileari

Berrian egindako elkarrizketaren pasarte: "ABko kide ezagun bat, Jean Noel Etxeberri Txetx ELArekin lotu izana nola ulertu behar da: Etxeberri urrundu dela ABtik edo AB hurbildu dela ELAregana?"

Ez bata eta ez bestea. Proposamen bat egin zaio pertsona bati. Zergatik pertsona horri? Hark ere ikusi dituelako ELAkoak elkarrizketa eta bilkuretan. ELAk ere ikusi du Txetx nolako pertsona baliosa den lanerako. ELAk ez du sindikatu bat muntatzen Ipar Euskal Herrian, baizik eta fundazio bat. Fundazio horrek Iparraldeko aber-tzaletasuna lagunduko du politikoki, baina baita kulturen eta hainbat arlotan ere".

Miralles eta 'El lobo', ETaren sator ohiaren elkarrizketa

Melchor Miralles kazetariak Mikel Lejarza 'El Lobo' -ri elkarrizketa egin izana gezurra dela zabaldu da prentsan. Elkarrizketa joan den azaroaren 1ean ikusi ahal izan zuten *Telecinco* kate espainiarreko ikus-entzuleek. Aurpegia elektronikoki desitxuraturata hitz egiten ikusten zutena 'El Lobo' ren ordezkoko bat beste-rik ez zen. Benetako Mikel Lejarzari elkarrizketa egin ziotenak Antonio Rubio eta Manuel Cerdan izan ziren. Miralles *El Mundo TV*ko zuzendaria da, eta berak saldu ei zien elkarrizketa faltsua *Telecinco* eta *Antena 3* telebistei. Mirallosek saldutako elkarrizketa honetan, ahotsa benetako 'El Lobo' rena da, baina bizkarra ematen duen elkarrizketatua bere produktore bat da.

Josemari Velez de Mendizabal

Begirunetik begirunera

Zein da bizitza honetako onik gorena? Filosofia etikoaren aurrenekoetako galdera da hori, eta grekoarena ere izan zen. Epikureoek zein estoikoek irtenbidea edo erantzuna bilatzen jardun zuten; eta berdin egin zuten mende guztietako filosofo eta pentsalariek. Zein ote bizitzaren *summum bonum*? Ba al da erantzunik? Batzuentzat maitasuna izan daiteke; beste askorentzat, aldiz, boterea. Galdera konplikatu, bai horixe!

Nik uste dut Aristoteles genuela, mundua gizabanako isolatuen bilduma ez dela zioena. Denok, nola edo hala, bata bestearekin erlazionatuta gaudela defendatzen zuten greziarrak. Eta eguneko garaiei bagozkie, badirudi egia osoa dela. Nik bederen zeharo onartzen dut ideia hori. Inor ez da uharte; denok osatzen dugu kontinente berezia den gizadia eta gutariko bakoitza zati bat gara osotasun horretan. Elkarrekin bizi gara, nahiz eta distantzia geografikoa handia daitekeen. Eta tximeletaren eraginaren erreproduktzio bikia balitz bezala, urruneko norbaiten desgraziak nire baitan efektua sortzen du, gizadiarekin konprometitu nago eta.

Bizitzaren onik preziatuena maitasuna ote den galdetuko balitzait, ez dakit baiezkorekin erantzungo nukeen. Ziurrenik, elkarrekiko begirunearen alde egingo nuke, horixe iruditzen baitzait baliorik funtsezkoenetakoa. Ez dakit gizakia gai ote den bortizkeria bere erroetatik zeharo erazteko; ez dakit, madarikazio itzela bailitzan geure azalean iltzaturik daramagun bortitzak izateko kalamitateaz inoiz libratuko ote garen; eta ez nago ziur, sortzezko bekatuarekin ez bezala, gizakiak gizakia suntsitzeko darakutsan gogoa ur bedeinkatuaren laguntzaz inoiz garbituko ote den. Ezezkotan nago.

Gizakiok kontrola ezin ditzakegun indarrek kontrolatuta bizi gara. Erakunde ikusezinen eskuetan txotxongilo bihurtu gara. Eta toxikazioa gero eta handiagoa da, geure arteko zatiketa eragiteko. Horregatik beharrezkoa zaigu kohesioa posible egin lezakeen balioa. Eta nik begirunean daukat jarrita itxaropena.

DANI BLANCO

Begirunea maitasunaren aurreko estatusa da. Edo, behintzat, hurbilenetakoa, maitasuna badela suposatuz gero, jakina. Begirunea, batez ere gizarte harreman behartuetan, bitarteko ez bortitzaren lagunik hurkoena dugu. Ez dira faltako, kasu horietan begirunea eta beldurra sinonimoak direla esango dutenak. Baliteke. Nik neuk ere ezingo nuke askotan bereiztu bi sentimendu horien arteko marra, eta horren ondorioz bakezaletasunaren egonarrria lur irrastakorretan eraiki daitekeelakoan nago, gutxien espero denean bestearrekiko begirunea gorroto bihurtu dakigukeelarik.

Edozein modutan, bakezaletasuneko militantea naiz —hori bai, doktrinakerian erori gabe—. Bakezaletasun errealista batean ari naiz, guztietatik aukerarik egokiena delakoan. Bakezaletasunera begirunearen bitartez edo, berdin dit, aldearantziz. Bizipen pertsonalek pentsamendua zizelkatu didate eta horri esker jakin badakit —edo, gutxienez, badakidala uste dut— pentsamenduetan ere denok desberdinak garela, bizitza esperientziak diferenteak dira eta. Horrexegatik, sentimenduen ozeano zabalean tanta guztiak konposaketa ezberdinekoak ditugu; denak batera, denak elkarrekin, baina arras bestelakoak.

Gizakiak gizakia otso: esplotazio eta zapalketarako XX mendeko metodo zaharrak berriztatzen ari dira. Munduko krisiak balioak bestelakotu egiten ditu, etengabe. Eta zabalagotu egiten da gizadiaren bizitza tragedia, aukerak arrisku bilakatzen direlarik. Erich Frommen teoriak inozo eta utopiazale banaka batzuen baitan bizi dira, konfrontazioaren hotsa munduko bazter guztietatik heltzen zaigun bitartean. Diodan parentesi artean, Frommek begirunea maitasun mota berezitzat hartzen zuen. Bada, horrexek egin nau bakezale, geldiunerik gabeko krisiak. Eta horren izenean ausartzen naiz begirunea eskatzera, denontzat. Baita niretzat ere, noski, interesatuena naiz eta. Norbaitek zioen aspaldi maitasun perfektuak beldurra ezabatzen duela. Ez dut uste maitasun borbilean sinesten dudarik. Horrexegatik beldurrak bizirik irauten du nigan. ■

Bizitzaren onik preziatuena

maitasuna ote den

galdetuko balitzait, ez dakit

baiezkorekin erantzungo

nukeen. Ziurrenik,

elkarrekiko begirunearen alde

egingo nuke, horixe iruditzen

baitzait baliorik

funtsezkoenetakoa

Gaua + gosaria 2 pertsonentzat
Nekazalturismoko etxe batean
 (behe denboraldian)

ARRIGORRI
ITSAS PENTSIOA
-ONDARROA-

Gaua + gosaria 2 pertsonentzat
Ondarroako Arrigorri Itsas pentsioan
(behe denboraldian)

Nafarroa Oinez'04ko arropa

LIZARRAOINEZ '04
Lizarran@euskaraz.bai

Alberdaniako 2 libururu

Alberdania ko 2 liburu

literatura
Susa

Susako 2 liburu

23

Talasoterapia
Zelai
ZUMAILA

**Zumaiako Zelai
Talasoterapian**
Ur zirkuituetarako
2 sarrera

4

7

beherapena (Euskalteg

atrikula agiriaren kopia bid

Edo ikaslea bazara, **%25eko beherapena** (Euskaltegietako ikasleak barne)
 *Beherapenaz baliatzeko, matrikula agiriaren kopia bidali behar da.

Harpidetza orain egiten baduzu, opari eder hauetako bat aukeratu ahal izango duzu.
(Urtebeteko harpidetza: Hego Euskal Herria 118€ · Ipar Euskal Herria 143€)

Izen deiturak:
 Helbidea: Posta kodea: Herria:
 Telefonoa: e-posta:
 N.A./I.F.K.: - Jaioteguna:

Ordainketa mota (markatu x batez):

Bankuz Tranferentziaz KOMUNIKAZIO BIZIAGOA S.A.L-ren kontura 3035 0036 14 0360048647

Entitatea [] [] [] [] Sukurtsala [] [] [] [] K.D. [] [] Kontu zenbakia [] [] [] [] [] [] [] [] [] []

Ordainketa epea: Urtean behin Urtean bitan

DATA: SINADURA:

Bete zure datuak eta bidali: ARGIA · 142 PK · 20160 Lasarte-Oria

☎ 943 37 15 45 • www.argia.com • harpide@argia.com

ARGIA

A man and a woman are standing together in front of a blurred background that appears to be a train or a similar public transport vehicle. The man, on the right, is wearing a white and yellow checkered shirt and is holding a newspaper. The woman, on the left, is wearing a patterned dress and is smiling. The text is overlaid on the right side of the image.

Gaurkotasunak baditu milaka aurpegi

Guztien berri emateko, goizero
Manu Etxezortu (Goiz Kronika),
eta Susana Mujika (Faktoria).

Analisiak, elkarrizketak, eztabaidak
eta erreportajeak ikuspuntu
guzti-guztiak bilduz.